

„A Természet útjain - természetes neveléssel”

A Nagykovácsi Kispatak Óvoda helyi pedagógiai programja

Nagykovácsi, 2018.

TARTALOMJEGYZÉK

Az óvoda specifikumai	4
Az intézmény adatai	5
1. Az óvoda bemutatása	6
1.1 Tárgyi feltételeink	6
1.2 Személyi feltételeink	6
2. Óvodai nevelésünk alapelvei, célkitűzései	7
2.1 Gyerekkép.....	7
2.2 A családkról, szülőkről, együttműködésről	8
2.3 Az óvodapedagógusról és a „segítőkről”	8
2.4 Óvodakép.....	8
2.5 A nevelés célja.....	9
A cél elérését segítő alapelveink	10
3. Az óvodai nevelés feladatai.....	10
3.1 Alapfeladatunk	10
3.2 Általános feladataink	11
3.3 Az egészséges életmód alakítása	11
3.4 Az érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés.....	12
3.5 Az esztétikai képességek, az érzelmi kötődések megalapozása	12
3.6 Az anyanyelvi, nevelés megvalósítása	13
3.7 Fejlesztő pedagógia	14
3.8 Az értelmi nevelés	14
4. Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai.....	15
4.1 A játék	15
4.2 Tevékenységbe ágyazott fejlesztési, érték közvetítési tartalmak	17
4.2.1. Verselés, mesélés.....	17
4.2.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc (néptánc)	18
4.2.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	20
4.2.4. A mozgás	21
4.2.5 A külső világ tevékeny megismerése	21
4.2.6 A külső világ mennyiségi és formai összefüggéseinek tevékeny megismerése (matematikai tapasztalatok).....	22

4.2.7 Munka jellegű tevékenységek	23
5. A tevékenységekbe megvalósuló tanulás	24
5.1 A technikai eszközökkel való ismerkedés és az informatikai nevelés	25
6. A szokások, hagyományok és ünnepek	25
7. Az integrálás és differenciálás	27
8. A gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek.....	28
9. A sajátos nevelési és kiemelt igényű gyerekek és szüleik segítésének, integrálása.....	31
10. A tehetséges gyerekek és szüleik segítése, integrálása	31
11. Az óvodapedagógus, a pedagógiai asszisztens és a dajka együttműködése.....	33
12. Az óvodapedagógus és a tanítók együttműködése	33
13. Az óvodapedagógus és a fejlesztő pedagógus, logopédus együttműködése	34
15. A napirend és a heti rend	35
15.1 A csoportélet napirendje.....	35
15.2 A heti rend	38
16. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	38
17. A tervezésről, ellenőrzésről, értékelésről	39
17.1 A tervezés	39
17.2 Az ellenőrzés és értékelés.....	40
18. Az eredményesség kritériumai	42
19. A pedagógiai program megvalósításához szükséges a nevelőmunkát segítő játékok és eszközök felsorolása.....	44
20. Felhasznált szakirodalom	45
A program megvalósítását szolgáló kötelező szakirodalom jegyzéke	46
A program megvalósítását szolgáló ajánlott szakirodalom jegyzéke.....	46
21. Érvényességi rendelkezés	48
22. Legitimációs záradék.....	49

Az óvoda specifikumai

- A Zöld Óvoda cím birtokosaként a környezeti nevelésünk tartalmazza a fenntarthatóság pedagógiája iránti elkötelezettséget, előtérbe helyezve a helyi értékek megismerését, védelmét és megőrzését.
- Fontosnak tartjuk óvodásaink és a családok egészséges életmódjának, kiemelten az egészséges táplálkozási szokások formálását, erősítését, a mozgás szerepének hangsúlyozását.
- Kiemelt szerepet kap a gyerekek saját és közvetített élményekre és tapasztalatra építő, tevékenységorientált nevelése, a környezettudatos magatartásminták, az értékközpontú és életviteli szokások átadása-átvétele.
- Nevelőmunkánk alapja az óvodai és csoportszintű hagyományok, szokások, ünnepek, néphagyományok, jeles napok, és ezek beépítése a gyerekek életkori sajátosságaihoz igazítva.
- Kiemelt feladatunk a sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenység.
- A mindennapi nevelőmunka során a játékba integrált korszerű, cselekvő-felfedező, alkotó képességet, kreativitást erősítő tevékenységeket kezdeményezünk komplex módszerrel.
- Esztétikus, inspiráló nevelési-tanulási környezetet alakítunk ki a gyerekeink számára, melyet hűen tükröz óvodaépületeink egyedi, a gyermeki és partneri környezeti kultúrát formáló arculatát.

*„A TERMÉSZET ÚTJAIN – TERMÉSZETES NEVELÉSSSEL”
A Nagykovácsi Kispatak Óvoda helyi nevelési programja*

Az intézmény adatai

Az intézmény neve: Nagykovácsi Kispatak Óvoda

Az intézmény OM azonosítója: 032939

Az intézmény alapítója, fenntartója és felügyeleti szerve: Nagykovácsi Nagyközség
Önkormányzatának Képviselő-testülete; 2094 Nagykovácsi, Kossuth Lajos u. 61. Tel:06-26/389-566

Az intézmény székhelye:

2094 Nagykovácsi, Kaszáló u. 16-18.

Tel:06-26/355-607

Az intézmény tagintézményei:

Nagykovácsi Kispatak Óvoda Dózsa György utcai tagintézménye

2094 Nagykovácsi, Dózsa György u. 39.

Tel: 06-26/389-305

Nagykovácsi Kispatak Óvoda Száva utcai tagintézménye

2094 Nagykovácsi, Száva u. 7.

Tel: 06-26/389-383

Az intézmény típusa: Napköziotthonos óvoda

Az intézmény gyermekcsoportjainak száma: 13 csoport

Intézményi összesítő adatok:

Feladat ellátási helyek	Csoportok száma	Férőhelyek
Nagykovácsi Kispatak Óvoda 2094 Nagykovácsi, Kaszáló utca 16-18.	6	180
Nagykovácsi Kispatak Óvoda Dózsa György utcai tagintézménye 2094 Nagykovácsi, Dózsa György u. 39.	5	130
Nagykovácsi Kispatak Óvoda Száva utcai tagintézménye 2094 Nagykovácsi, Száva u. 7.	2	50
Összesen:	13	360

1. Az óvoda bemutatása

A Nagykovácsi Kispaták Óvoda településünk egyetlen önkormányzati fenntartású óvodája, melyet 1895-ben alapítottak. Az egykor egycsoportos „kisdédóvó” mára három tagintézményben működő, tizenhárom csoportos, 360 gyerek neveléséről gondoskodó, jelenleg hatvan embert foglalkoztató nevelési intézménnyé, munkahellyé vált. A nagykovácsi óvoda fejlesztése egybeesett azzal az időszakkal, melyet Nagykovácsi falusias jellegének elvesztése, a belterületbe vonásokkal párhuzamosan meginduló nagyarányú betelepülés, és a hazai összehasonlításban is egyedülállóan kimagasló születési mutatók jellemeznek. A 2008-ban elnyert Európai Unió pályázat eredményeként az akkor két tagóvodában, hat csoporttal működő intézmény plusz egy épülettel négy, majd további három csoportnyi bővítéssel érte el jelenlegi méretét.

A székhely intézményben (Kaszáló utca 16-18.) 6 csoport működik, és mindegyikben 30 gyereket fogadunk. A tagóvodák közül a Dózsa György utca 39. szám alatti épületben 5 csoport működik, egyenként 26 fős létszámmal, míg a harmadik helyszínen (Száva utca 7.) két csoportban, 25-25 gyermeket nevelünk. Gyerekcsoportjaink többsége osztatlan életkori összetételű, 2018/19. nevelési évtől osztatott életkorú gyerekcsoportok kialakítását is tervezzük

Óvodánk pedagógiai filozófiája közel 10 év alatt kristályosodott ki. Az egykor az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című programot adaptáló nevelőközösségből mára egy saját Pedagógiai Programmal büszkélkedő kollektíva lett. Óvodánk jövőképe lassan változott, de olyan közös elveken haladt, mellyel párhuzamosan világossá váltak közös pedagógiai céljaink. Az így kialakított Pedagógiai Programunk már ennek a gondolkodási folyamatnak és tervezésnek az eredménye. Nehéz volt akkor, és nehéz ma is olyan nevelési tervet készíteni, mely kiállja az idő próbáját. Pedagógiai Programunk, mely „A TERMÉSZET ÚTJAIN – TERMÉSZETES NEVELÉSSSEL” címet viseli, ilyen program. Alappillérei a nyitottság, a természet felé való fordulás, a hagyományok és jeles napok tisztelete, a kölcsönös elfogadás, a szabad játék tisztelete, és az élményközpontú tapasztalatszerzés. Szakmai, pedagógiai hitünk, gyerekközpontú szemléletünk minden bizonnyal olyan erőt képvisel intézményünkben, melyet bátran és büszkén vállalhatunk. Ez azért is ennyire fontos, mert egyik legfőbb célként azt tűztük ki, hogy nevelőmunkánkkal elégedettséget szeretnénk elérni. Ez a sikeres nevelőmunka az alapja gyerekeink boldog mosolyának, partnereink pozitív visszajelzéseinek, amelyek folyamatosan és magas színvonalon teljesülnek.

1.1 Tárgyi feltételeink

Óvodaépületeink adottságaikat tekintve különbözőek.

Az óvoda dolgozói mindent megtesznek azért, hogy a gyerekek valamennyi épületben biztonságban érezzék magukat, mozgásterük elegendő legyen, az óvoda belső elrendezése harmóniát árasszon, testi, lelki és szellemi fejlődésük biztosítva legyen. Eszközállományunkban nagy jelentőségűek az óvodapedagógusok által készített játékok és egyéb fejlesztő eszközök. A rendszeres mozgáshoz, testneveléshez szükséges sportszerek, testnevelési eszközök biztosítottak óvodásaink számára, tornaszobával 2 óvodaépület rendelkezik. Játékeszközeink valamennyi óvodaépületünkben igényesen válogatott, fejlesztő értékű játékok. Előnyben részesítjük a természetes anyagokból készült eszközöket, tárgyakat.

1.2 Személyi feltételeink

Óvodánkban többségben több éves szakmai gyakorlattal, pedagógiai tapasztalattal rendelkező óvodapedagógusok, pedagógiai asszisztensek és dajkák dolgoznak. Jellemző rájuk a gyerekközpontúság, hivatástudat, a szakmai megújulásra való törekvés és az önképés.

A három óvodaépület eltérő adottsága ellenére alapjaiban egységes szakmai kép kialakítására törekszünk. Az eltérést a pedagógiai célok eléréséhez alkalmazott módszertani, gyakorlati megvalósítás jelenti.

Pedagógiai asszisztenseink valamennyien szakképzettek, dajkáink részben képzettek. Mindannyian tevékeny partnerek a nevelőmunkában. Elmaradhatatlan résztvevői a csoportok napi életének, a különböző programoknak.

Fontos, hogy az egy csoportban dolgozók szakmailag és emberileg kiegészítsék egymást, jó partneri viszonyt tartsanak fenn a gyermekek fejlődése, fejlesztése érdekében.

Takarítók alkalmazásával kívánjuk elérni, hogy dajkáink intenzívebben vehessenek részt a pedagógiai oktató-nevelő munkában, amit csoportjaink magas létszáma, a csoportélet jobb szervezése és a kompetencia alapú nevelési elvek is indokolnak.

Minden dolgozónkról elmondható, hogy a gyerekekért végzett közös munkában aktív, munkakörüknek megfelelő, segítőkész szerepet vállalnak, és mindnyájan hozzájárulnak óvodai nevelésünk eredményességéhez.

2. Óvodai nevelésünk alapelvei, célkitűzései

2.1 Gyerekkép

Önmagával és a világgal ismerkedő. Modellkövető. Kiszolgáltató, felnőttektől függő. Önállóságra vágó, önérvényesítésre törekvő. Állandóan kérdező, kíváncsi, nyitott, érzelmileg vezérelt. Örökmozgó. Elmélyült, figyelmetlen. Alkotó. Kapcsolatokat kereső, befelé forduló stb. Szavak, tulajdonságok, melyek néha ellentétesnek tűnnek, néha egymáshoz simulónak. Pedig van úgy, hogy egy gyereken belül megtalálhatók. Helyzettől, körülményektől, pillanatnyi hangulattól függően ilyen is meg olyan is.

Valójában nincs is olyan, hogy óvodás korú gyerek, hiszen mindegyik más és más, „egyszeri és megismételhetetlen”, önálló ember, aki nem „tökéletlen felnőtt”, hanem „tökéletes gyerek”, akinek rengeteg a dolga ebben az életszakaszban. Meg kell ismernie önmagát és a körülötte lévő világot. Az óvoda feladata segíteni őt ebben a sikerélményekkel és kudarccal teli folyamatban.

A különbségek és különbözőségek ellenére azért vannak olyan jellemzők, szükségletek, melyeket figyelembe kell venni ahhoz, hogy az individuális és a szocializációs folyamatok fejlődését valóban segíteni tudjuk pl.:

- Alapvető szükséglete az érzelmi biztonság, a védettség, az állandóság és a szeretet iránti vágy. Erősen befolyásoló tényezők a biológiai, fiziológiai szükségletei.
- A nagyfokú mozgásigény kielégítésére való törekvés.
- A tevékenykedés vágya, melyek közül a játék, mint szükséglet van jelen életében.
- A közösségre, társakra, barátokra, kapcsolatokra való igény.
- A pozitív visszajelzésekre, elismerésre, dicséretre való igény.
- Erős tudásvágy, megismerési vágy, gyűjtőszennvedély.
- A gondolkodási képességek óvodaskori jellemzői.
- Alkotás, önmegvalósítás, önkifejezés vágya.
- Önérvényesítés vágya, érzelmi vezéreltség.
- Képzelet gazdagsága, megszokott megoldásoktól eltérő, kreatív megoldási módok alkalmazása.
- A valóság és a képzelet összefonódása.

Az óvodai élet 3-4 éve alatt nagyon nagy utat kell bejárnia ahhoz, hogy valóban felkészült legyen a következő életszakasz kihívásaira. **A felkészítés az óvodába lépés első percétől az utolsóig folyamatosan, minden percben, minden helyzetben szinte észrevétlen módon történik, szem előtt tartva azt, hogy az óvodában az óvodáskorra jellemző szükségletek kielégítése a cél.** Mindehhez egy olyan csoportélet megszervezésére és működésére van szükség, melynek alapismérve az, hogy a közvetlen környezeti hatásokat, az adott gyereket, pedagógust, segítőt, szülőket helyezi középpontba. Mindig, minden helyen, időben és helyzetben alkalmazható és aktualizálható. Egy rendszer, amely nem megköt, hanem „kapaszkodókat”, segítséget biztosít.

2.2 A családkról, szülőkről, együttműködésről

Egyszerűnek tűnő elvárás, de megvalósítása az egyik legnehezebb feladat, hiszen gyerekenként, szülőnként, családonként más és más az a módszer, eljárás, amivel ténylegesen segítünk és nem „erőszakosan” beavatkozunk, irányítunk, változtatunk. Ehhez és ezért is van szükség a valódi partnerkapcsolatra, a nyitott óvodai életre, őszinteségre, az egymás iránti bizalomra. A folyamatos, hiteles, korrekt tájékoztatás, az információáramlás biztosítása alapfeltétele annak, hogy ezt a kiindulópontként megfogalmazott célt és feladatot teljesíteni tudjuk. Ennek kialakítására nagyon nagy hangsúlyt és sok időt kell szánni.

A gyerekekkel való együttlét után ez az egyik legtöbb ötletet, időt, pszichés koncentrációt igénylő óvodapedagógusi feladat. Sokrétűeknek, színeseknek, érdeklődést keltőknek és fenntartóknak, változatosnak kell lenniük a kapcsolattartási formáknak ahhoz, hogy valóban megvalósuljon az „együtt nevelés”.

2.3 Az óvodapedagógusról és a „segítőkről”

A fent felsoroltakból is kiderül, hogy ugyanúgy, mint a gyereknél, az óvodapedagógus esetében sem beszélhetünk általánosságban, hiszen szerencsére nincs két egyforma pedagógus sem.

A legfontosabb elvárás a gyerek szeretete és tisztelete mellett, hogy képes legyen olyan hiteles személyiséggé válni, aki tisztában van azzal, hogy minden megnyilvánulása követendő mintává válhat, és ezt az állandó „megmérettetést” el tudja fogadni, fel tudja dolgozni.

Valljuk, hogy mindenki követhető „mintává” válhat a gyerek számára, az állandó segítők (pedagógiai asszisztens, dajka, logopédus, fejlesztő pedagógus, az óvoda összes dolgozója) mellett az ideiglenes segítők és a meghívott „vendégek” egyaránt. Ezért lényeges, hogy a gyereket körülvevő felnőttek összhangja, együttműködése kialakuljon úgy, hogy mindenki megtarthassa, fejlesztesse, kimunkálhassa egyéniségét, kiteljesíthesse önmagát. Fontos, hogy különböző, karizmatikus, de együttműködésre képes emberekkel vegyük körül a gyerekeket, mert ez által többféle tapasztalatot gyűjthetnek a felnőttek világáról, a benne lévő kapcsolatokról. Kiválaszthatják maguknak a számukra legkönnyebben elfogadható, biztonságot nyújtó „modellt”, aki aztán segítheti a többiekkel, másokkal való kapcsolatfelvételt is.

2.4 Óvodakép

„Az óvoda a köznevelési rendszer, szakmailag önálló nevelési intézménye”, melynek működését sokrétű elvárások befolyásolják:

- Társadalmi és helyi elvárásokat közvetítő és kielégítő szintér, amelyből adódó feladatokat csak egy olyan természeti és társadalmi környezettel szoros kapcsolatban működő óvoda tud felvállalni, amely a kultúrát nemcsak közvetíti, hanem teremti is.

- Közösségalkotó és önmegvalósítást segítő színtér, amelyből adódó feladatokat csak egy olyan demokratikus, toleráns el- és befogadó, nyitott légkörű óvoda tud felvállalni, ahol teljes mértékben biztosított a jogok tiszteletben tartása és a különböző szükségletek kielégítésére törekvés.
- A gyermeki személyiség fejlődésének és fejlesztésének színtere, amelyből adódó feladatoknak csak egy olyan tevékenységközpontú, a játék elsődlegességét biztosító, azonos alapokon működő, érték közvetítő óvoda felelhet meg, amely tiszteletben tartja a gyerekek egyéni sajátosságait, a közösség elfogadott értékeit és tudatosan épít a gyerekek aktivitására, alkotókészségére.

Az óvodai élet megszervezése során, a feltételek kialakításánál és folyamatos biztosításánál figyelembe kell venni az óvodáskorra jellemző fizikai, pszichikai jellemzőket. Feladatunk egy olyan segítő, támogató élettér biztosítása, ahol minden gyerek megkapja a neki leginkább megfelelő segítséget ahhoz, hogy saját ritmusában megismerhesse és fejleszthesse önmagát, szükségleteit és a körülötte lévő világot. Ahol részévé válhat egy kisebb közösségnek, mely őt befogadja, s melynek életszervező szabályait ő is elfogadja, integrálja. A fejlődés hatására képessé válik a következő, a kisiskolás kora járó kihívások elfogadására és az új helyzetek megoldására.

2.5 A nevelés célja

Az egyszeri és megismételhetetlen gyermeki személyiség természetes úton történő kibontakozásának segítése - a családokkal együttműködve – az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével, a belső ösztönző erőkre támaszkodva, a nevelési folyamatban résztvevők jogainak tiszteletben tartása mellett a szűkebb és tágabb környezet lehetőségeinek tudatos használatával.

A célban megfogalmazottak megvalósítása csak egy **inkluzív pedagógiai szemléletmódon** alapuló nevelési rendszerben történhet, mely minden területen a **differenciálás módszerét** használva segíti a folyamatban lévők fejlődését. Az **integrálás** lehetőségeit használva mindenkinek biztosítja azt az egyéni szükségleteinek leginkább megfelelő helyzetet melyben, saját ritmusában, a saját útján a neki megfelelő segítséggel eljuthat önmaga kiteljesítéséhez. Ahol a tehetséges gyerekek, a más kultúrából érkezők, a hátrányos helyzetűek és a sajátos nevelést igénylők, a kisebbségiek és a nemzetiségiek ugyanúgy, mint az „átlagosak” saját képességeikkel aktív tagjaivá és alakítóivá válnak az őket körülvevő közösségnek, ahol különbözőségeik elfogadásra lelnek, sőt értékessé válnak.

Célunk egy olyan nevelési folyamat megszervezése és feltételeinek biztosítása, amelyben:

- a játék, a szabad játék elsődlegességének biztosítása a legfontosabb,
- minden résztvevő saját érdeklődése, ritmusa alapján, szabadon választott, önként vállalt, változatos tevékenységeken, saját élményeken és felfedezéseken keresztül – ha szükségesnek érzi – felnőtt segítségét kérve ismerheti meg és fejlesztheti önmagát, szűkebb és tágabb környezetét,
- ahol a felnőttek elérhető játszótársként, tudást megosztó partnerként, minta és modell értékű pedagógusként vannak jelen,
- a motiváló helyzetekből mindenki megtalálhatja azt, amelyik felkelti érdeklődését és cselekvésre, alkotásra ösztönzi,
- mindenki szabadon választott formában (Pl. játék, szó, mozgás, báb, zene, kép... stb.) – amikor igénye és lehetősége van rá – megoszthatja másokkal belső életét. Kivetítheti, kézzelfoghatóvá teheti pozitív és negatív érzéseit, élményeit,
- mindenki megtalálja a helyét és átélheti az együttlét, az egymásért „valamit tevés” örömét,

- átélheti azt, hogy hiányzik, amikor nincs, mert szerves része a közösségnek és „mással nem pótolható”,
- biztonságban érezheti magát,
- valós következmények nélkül kipróbálhatja önmagát és „begyakorolhatja” az alapvető együttélési szokásokat, szabályokat,
- találkozhat és megismerkedhet érték közvetítő tartalmakkal (élő és élettelen természet, épített környezet, művészeti alkotások, hagyományok... stb.), amelyek érzelmileg megérinthetik, gazdagíthatják és alkotásra ösztönözhetik.

A cél elérését segítő alapelveink

- A nevelési folyamatban résztvevők jogai tiszteletben tartásának elve
- A szabad játék elsődlegességének elve
- A természet és élet közelség elve
- A nyitottság és együttműködés elve
- A közösség segítő erejére való támaszkodás elve
- Tevékenységközpontú, saját tapasztalatú ismeretszerzés biztosításának elve
- A belső szükséglet által motivált, szabad-egyéni tevékenységválasztáson, vagy tervezett, felkínált/kötelező csoportos tevékenységben való részvételen alapuló, kompetenciák megalapozását segítő képességfejlesztés elve
- Az élmények szabad alkotásokban (pl. kép, hang, mozgás stb.) történő feldolgozhatóságának elve

Az alapelvek is – mint minden egyéb az óvoda életében – csak elméletileg választhatók szét. A gyakorlatban, a megvalósulás során átszövik, erősítik és segítik egymás érvényesülését.

3. Az óvodai nevelés feladatai

3.1 Alapfeladatunk

Az óvodába kerülő gyerek biztonságérzetének megalapozása után saját, egyéni szükségleteinek, fejlettségének reális ismeretéből kiindulva egy olyan kompetenciákat megalapozó és képességeket fejlesztő óvodai nevelés biztosítása, amelyben saját ütemében, belső motiváltsága, érdeklődése alapján, önmaga belső erőit mozgósítva minden területen biztosítani és segíteni tudjuk a fejlődését az óvodába lépése első percétől az utolsóig. Estleges deficitek esetén az adott problématerületen való egyéni/kiscsoportos megsegítés megvalósítása, hátrányok kompenzálása.

Ezáltal az óvodáskor végére

- Várhatóan képes és kész lesz a következő életszakasz megváltozott kihívásainak elfogadására.
- Várhatóan képes lesz új helyzetben kapcsolatokat kialakítani, működtetni.
- Várhatóan képes lesz a megváltozott helyzetet, elvárásokat, szabályokat megérteni, elfogadni és azok alapján aktívan, önállóan együttműködni.

Ahhoz, hogy ezt a folyamatot segíteni tudjuk, figyelembe kell vennünk az alábbiakat:

- A különböző képességek nem azonos ütemben és nem minden esetben fejlődnek folyamatosan. Az aktívabb időszakokat passzívabbak követhetik, melyek képességenként és egyénenként különbségeket mutathatnak.

Abban az esetben, ha a passzív időszak egyes területeken nagyon elhúzódna, vagy hosszabban tartó regresszió következne be, a kiváltó okokat fel kell tárunk, és az általuk okozott belső gátaikat fel kell oldanunk, ha szükséges – szülőkkel való egyeztetés után – szakemberek segítségével.

3.2 Általános feladataink

- Környezettudatos, egészségtudatos életvitel megalapozása.
- Az érzelmi, erkölcsi értékközpontú kompetenciák megalapozása, képességek fejlődésének segítése, szokások alakítása.
- Az esztétikai képességek fejlődésének segítése.
- Az anyanyelvi és kommunikációs képességek fejlődésének segítése, kompetenciák megalapozása.
- Az értelmi képességek fejlődésének segítése, kompetenciák megalapozása.
- Az individuális és szocializációs folyamatok fejlődésének segítése.

3.3 Az egészséges életmód alakítása

Az egészségre nevelés, az egészségtudatos gyermeki személyiség formálása megalapozó jellegű feladat az óvodában, amely minden nevelési mozzanatban jelen van.

Részfeladatok

- Egészséges, biztonságos, alapvető környezetvédelmi szokásokat megalapozó, a természet erőire támaszkodó, fejlődést motiváló, rugalmasan átalakítható közvetlen környezet, napi ritmus és heti ritmus kialakítása.
- A gyerekek testi szükségleteinek kielégítése.
- A gyerekek életkori és egyéni szükségletéhez igazodó befogadás és visszafogadás.
- A testi egészség védelme (gondozás, ápolás, edzés, mozgás-fejlesztés), testi képességek fejlesztése
- Harmonikus mozgás kialakulásának segítése, a mozgásigény kielégítése, ébrentartása.
- A lelki egészség védelme (értelmi fejlesztés, érzelmi biztonság nyújtása).
- A szociális kapcsolatok harmóniájának biztosítása (közösségi élet, segítség).
- Az egészségvédő képesség fejlesztése.
- A gyerekek egészséges életmódjának, egészségvédő szokásainak kialakítása.
- A sajátos nevelési igényű, speciális ellátásra, fejlesztésre szoruló gyerekek szükségleteinek kielégítése, ha szükséges szakemberek bevonásával, illetve speciális eszközök biztosításával.
- Az óvodai dolgozók viselkedésének szabályozása, a modell szerep elfogadtatása.
- A szülők otthoni egészségnevelő tevékenységének támogatása (higiénés szokások alakítása, egészségvédő példamutatás, meleg-engedékeny nevelési módszerek).
- A védőnői hálózattal való partneri együttműködés (Az Egészségesebb óvodák nemzeti hálózata programjából).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek önállóan tisztálkodnak, fogat mosnak, fésülködnek.

- Zsebkendőjüket önállóan használják.
- Önállóan eldöntik, hogy miből mennyit fogyasztanak. Önállóan töltenek vizet (folyadékot) maguknak.
- Készség szinten használják az étkezéshez szükséges evőeszközöket.
- Étkezés közben halkán beszélgetnek.
- Megfelelően használják a „kérem, köszönöm” szavakat.
- Önállóan öltöznek, ruhájukat képesek ki- és begombolni. Cipőjüket be tudják fűzni, kötni.
- Környezetükben a szokásrendszernek megfelelően rendet tartanak, raknak.

3.4 Az érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Az érzelmi nevelés kiegészítve az erkölcsi képességek fejlődésének elősegítésével, a szocializáció kiegészítve az individuális folyamatok fejlődésének elősegítésével talán az egyik legszerteágazóbb feladata az óvodának.

Részfeladatok

- Kedvező érzelmi hatások biztosítása.
- A gyerekek egyéni szükségleteihez igazított befogadás, beszoktatás.
- Pozitív kapcsolatrendszer gyerek-óvodapedagógus, gyerek-dajka együttműködése során.
- A szocializációs és az individuális fejlődés segítése.
- Erkölcsi tulajdonságok és az akarat fejlődésének segítése.
- Az együttélés szokásainak, normarendszerének megalapozása.
- Esztétikai érzelmek alakítása.
- A szülőföldhöz, szűkebb és tágabb környezethez való pozitív kapcsolat megalapozása.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyerekeknek belső igényévé válik a helyesviselkedés, és a szokások, szabályok betartása. Egymást megkérik a szabályok betartására.
- Szívesen járnak óvodába, jól érzik magukat a csoportjukban.
- Kialakulnak a barátságok, amelyekben az érzelmek fontos szerepet játszanak.
- Segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival.
- Konfliktushelyzetekben társaikkal egyezkednek, megbeszélik a problémát.
- Érdeklődnek társaik, barátaik iránt.
- A csoportba érkező társaikat, felnőtteket és vendéget köszönéssel, érdeklődéssel fogadják.
- Ismerik saját képességeiket, de meg tudják fogalmazni hiányosságaikat is.
- Kialakul az identitásuk, a hovatartozás és összetartozás érzése.
- Ragaszkodnak a csoportba járó gyerekekhez és felnőttekhez.

3.5 Az esztétikai képességek, az érzelmi kötődések megalapozása

A szép és a csúf, az élményt adó és taszító, a nekünk tetsző és a számunkra elfogadhatatlan, mint kategóriák nem állandóak, hanem az egyik leginkább egyéni ízléstől függő fogalmak. Mi mégis fontosnak tartottuk, hogy külön részfeladatként jelöljük meg ezt a területet, hiszen az óvodai élet minden pillanatában ízlésformálás történik, és ezen a területen is nagy a felelősségünk.

Részfeladatok

- Esztétikus megjelenés iránti igény kialakítása.
- A természeti és épített környezet, a művészeti alkotások felfedezésére való képesség fejlesztése.
- Az esztétikai kategóriák megismertetése és a különböző látásmódok tolerálására, elfogadására való képesség fejlesztése.
- Élmények befogadására való képesség fejlesztése.
- Véleményalkotás képességének fejlesztése.
- Alkotásra való képesség fejlesztése.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Kifejlődik a gyerekekben az esztétikai fogékonyság elemző, értékelő, alakító képesség.
- A művészeti alkotásokkal való találkozás okozzon örömet számukra és váljon igényükké.
- Ismerkedjenek meg más népek kultúrájával.
- Kultúrájuk, identitásuk jegyei mind jelenjenek meg a mindennapjaikban.

3.6 Az anyanyelvi, nevelés megvalósítása

Az óvodai nevelés történetében az anyanyelvi nevelés minden időben kitüntetett helyet és szerepet kapott. Az anyanyelv ápolása, az óvodapedagógusi és a nevelésben résztvevő felnőttek beszéd- és viselkedésmintája, a gyerekek beszédkedvének felkeltése, ébrentartása, a nyelvi fejlődés játékos keretek közötti megtámogatása olyan értékek és hagyományok, amelyek kiállják az idő próbáját. Az óvodapedagógusnak hozzá kell segíteni a gyereket az ingerek játék útján történő, minél változatosabb tevékenységekkel megvalósuló feldolgozáshoz, a világ komplex befogadásához.

Részfeladatok

- A családok anyanyelvi kulturáltságának megismerése.
- A beszédszervek helyes működésének, működtetésének segítése.
- A helyes légzéstechnika automatizálása játékos helyzetekben, játékos formában.
- A beszéd technikai elemeinek (hangerő, hangleyjtés, ritmus) fejlesztése nyelvi játékok, nyelvtörők, mondókák, versek segítségével.
- Beszélő kedv ébrentartása, a beszédfigyelem kialakítása.
- Az anyanyelvi nevelés komplex értelmezése.
- Mindennapi „élő” mesehallgatás lehetőségének biztosítása.
- Könyvekkel körülvett környezet kialakítása.
- A magyar nyelv ápolása, gazdagítása, csiszolása.
- A játék prioritásának biztosítása, melyen keresztül elsődlegesen eljut a nyelv a gyerekekhez.
- Az előforduló beszédhibák korrigálása a logopédussal együttműködve (direkt javítgatás elkerülésével).
- A kommunikációs és metakommunikációs képességek fejlesztése, változatos „eszköztár” kialakítása.

3.7 Fejlesztő pedagógia

- **Célja:** A kognitív fejlődésben, mentális és mozgásfejlődésben hátrányokkal küzdő gyerekek megsegítése. Minden olyan terápiás eszköz igénybevétele, amely elősegíti a koragyermekkorai fejlesztést. Az óvodánkba járó gyermekeknél a későbbiekben a tanulásban zavart okozó részképességbeli problémák korai felismerése, hiányosságaik feltérképezése. Ezen hiányosságok, valamint eltérő fejlődésmenet csökkentésével harmonikus személyiség és képességstruktúra kialakítása, azért, hogy az alap kultúrtechnikák elsajátítására képessé váljanak.

Feladat:

- Fejlesztő pedagógusunk azoknak a gyerekeknek nyújt segítséget, akik 3-7 éves koruk között alapvető készségek, és képességek fejlődésében elmaradást mutatnak a többi társukhoz képest.
- Szakember javaslatára a megfelelő diagnosztika után azonnali terápiás jellegű foglalkozások bevezetése válik szükségessé.

Megfelelő területek fejlesztése: - figyelemfejlesztés (vizuális, auditív érzékelés, észlelés, taktilis érzékelés, térérzékelés, téri, síkbeli tájékozódás, keresztcsatornák működésének elősegítése, időészlelés) – mozgásfejlesztés (nagy- és finommotorika, szem-kéz, szem-láb koordináció) - gondolkodásfejlesztés (általánosítás, összehasonlítás, lényeg kiemelés, ok-okozat felismerése, csoportosítás, osztályozás, rendezés, analízis-szintézis) - emlékezet (vizuális-auditív) kommunikáció (beszéd-készség, általános tájékozottság, nonverbális kommunikáció)

- Mozgásterápia. **Pl: Ayres terápia, INPP**

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- A terápiás foglalkozások várhatóan előmozdítják a gyerekek fejlődését az adott területeken belül.
- Az iskolakezdéshez szükséges készségeik, képességeik elérik azt az elvárható eredményt, amelyekkel már képesek lesznek problémamentesen elkezdni a tanulást.

3.8 Az értelmi nevelés

Az értelmi képességek is - mint minden más személyiség összetevő - tanulás útján fejlődnek. Ez a fejlődés az óvodáskor nagy részében azonban nem tudatos, hanem spontán, érzelmektől vezérelt, belső szükségleteket kielégítő tevékenység eredménye. A spontán tanulásból a sikerélmények és tapasztalatok által aztán előbb vagy utóbb megjelenik a tudatos tanulás iránti igény, mely az egyik legbiztosabb jele az iskolaérettségnek.

Részfeladatok

- A kognitív képességek fejlődésének segítése, a kognitív kompetenciák megalapozása, és a kreativitás fejlesztése:
- Valóság-hű érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet.
- Gondolkodási képesség: matematikai műveletek, rendszerező képesség, besorolási sorrend felismerés, logikai képesség, kombinatív képesség.
- Tudásszerző képesség: ismeretszerző, alkotó, problémamegoldó képesség.
- Kognitív kommunikációs képesség: vizuális és nyelvi.
- Tanulási képesség.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére

- Kialakul a gyermekek feladattudata, tudásvágya.
- Képesek a tartós figyelemkoncentrációra.
- Fogalmi gondolkodásuk kialakulóban van.
- Teret adnak alkotó képzeletüknek.
- Szívesen és jól oldanak meg problémákat.
- Egyre pontosabb az emlékezetük és észlelésük.
- Valós, széles körű ismeretekkel rendelkeznek.

4. Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai

Minden óvodának, minden óvodai programnak megvannak a maga „kulcsszavai” attól függően, hogy mit helyeznek középpontba, mi köré szervezik életüket. Vannak programok, ahol a hagyományok köré szerveződik minden, vannak, ahol a környezetvédelem kerül középpontba. Van ahol a mesék, versek köré van, és létezik, ahol a mozgás köré szerveződik az élet. Egy biztos, mindegyik programnak a kiemelt fogalma a tevékenység, a tevékenységközpontúság. Az óvodás korú gyerek életkori sajátosságaiból adódóan a fejlesztés csak a tevékenységeken keresztül történhet.

Részfeladatok

1. A játéktevékenység fejlődésének segítése.
2. A munka jellegű tevékenységek fejlődésének segítése.
3. A tevékenységekbe ágyazott tanulás lehetőségének biztosítása.
4. A kompetenciák megalapozásának és a képességek fejlődésének biztosítása a tevékenységeken keresztül.

4.1 A játék

Az óvodás korú gyerek világa a játék. A játékban minden megtörténhet. Ebben a tevékenységben érzik magukat a legjobban és a legnagyobb biztonságban. A játék számukra maga az élet. Szükséglet és a lélek megnyilvánulása, mely az összes lehetőség közül leginkább biztosítja a harmonikus fejlődés feltételeit.

Részfeladatok

A különböző játékfajták feltételeinek megteremtése (légkör, hely, idő, eszköz, játékforrás, élmény-és tapasztalat)

- Szimbolikus játék
- Gyakorló játék
- Építő, konstruáló játék
- Szerepjáték
- Szabályjáték
- Játékot kiegészítő tevékenységek feltételeinek megteremtése:
- Bábozás, dramatizálás
- Barkácsolás, játékeszköz készítés

Az óvodapedagógus segítő szerepe

Az óvodapedagógus segítő szerepe ugyancsak nem függetleníthető az adott pillanatnyi helyzettől. Mindenkinek ott és akkor kell eldönteni, hogy mi a legjobb megoldás, mely nem megváltoztatja, hanem segíti a kialakult játék fejlődését.

Az óvodapedagógus feladatai a játék folyamán:

- megfigyelés = mit csinál, mit tesz a gyerek, milyen érzéseket mutat?
- megértés = mire van szüksége (figyelem, elismerés, támogatás)?
- beavatkozás = a helyzet ismeretében, személyre szólóan.

Szabad játék esetében a valódi részvételt, bekapcsolódást, beavatkozást csak akkor és abban az esetben alkalmazzuk, ha:

- erre a játzó gyerek vagy csoport megkér, és csak annyi ideig, amíg szükség van a jelenlétünkre, hiszen már csak azzal is, hogy részesei lettünk, megváltoztathatjuk, saját befolyásunk alá vonhatjuk és sok esetben még számunkra is észrevétlen módon, de fejlesztő játékká változtathatjuk a szabad játékként kezdett tevékenységet.
- úgy érezzük, hogy egy-egy olyan konfliktus helyzetet tudunk megelőzni vagy megoldani, mely a játzó felek egyikének jogainak vagy az elfogadott szabályok, szokások megsértésével járna.

Ne hangozzanak el olyan rejtett utasításokat tartalmazó tanácsok, amelyek

- sértik a spontaneitást, a gyerek kezdeményezőkedvét,
- fokozzák a gyerek függőségét,
- megzavarják a játék intimitását,
- csökkentik a játék örömet.

Kialakult konfliktusnál elfogadjuk, ha az óvodapedagógus:

- nem avatkozik be mindenáron (pedagógiai tudatosság),
- lehetőséget teremt, hogy a gyerekek elmondhassák, mi történt, mit szeretnének,
- elfogadja a gyerekeknek a történetekkel kapcsolatos érzéseit (a haragot, az indulatokat, az elkeseredést),
- tisztában van azzal, hogy ezek az érzések átmenetiek,
- bízik abban, hogy a gyerekek képesek megtalálni a számukra jó megoldást,
- nem kényszeríti a saját megoldását a gyerekekre,
- nem tesz igazságot a gyerekek között.

A pedagógus mindig készen áll, hogy szakmai tudásával és pedagógiai attitűdjével, módszereivel segítse a szükségesnek ítélt helyzetben az óvodásai kialakulóban lévő problémamegoldó technikáit, igény szerint bővítsé megoldáskereső alternatíváikat. Mindenkör segíti és támogatja a konszenzus keresését és a rátalálást.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyerekek képesek több napon keresztül zajló játéktevékenységben részt venni.
- Játékukban dominánsan megjelenik a szerepjáték.
- Az ismert meséket önálló kezdeményezésük által dramatizálják, elbábozzák.

- Építkezésükre jellemző, hogy bonyolult és fantázia dús.
- A szabályjátékok alkalmával a szabályok betartására és betartatására törekszenek.
- Társas viselkedésükben megjelennek az óvoda szokás szabályrendszerének elemei.
- Interakciójuk gazdag, kulturált és érthető.
- Szívesen játszanak szabályjátékokat és képesek a normák betartására.
- Képesek társaikkal, más csoportba járó gyerekekkel és a felnőttekkel együttműködni, és kapcsolatot teremteni.

4.2 Tevékenységbe ágyazott fejlesztési, érték közvetítési tartalmak

Az érték közvetítés körébe tartoznak:

- az élő és élettelen természeti és mesterséges környezet által biztosított lehetőségek,
- különböző művészeti területek alkotásai
- szokások, hagyományok, ünnepek (részletesen a következő fejezetben)
- kapcsolat rendszer
- a gyerekek érdeklődéséből kiinduló témákhoz kapcsolható tartalmak.

Részfeladatok (fejlődést, fejlesztést segítő tartalmak)

1. 4.2.1. Verselés, mesélés, dramatikus játékok
2. 4.2.2. Ének, zene, énekes játékok
3. 4.2.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
4. 4.2.4. Mozgás
5. 4.2.5. A külső világ tevékeny megismerése
6. 4.2.6. A külső világ mennyiségi és formai összefüggéseinek tevékeny megismerése
7. 4.2.7. Munka jellegű tevékenységek

4.2.1. Verselés, mesélés

A verselésben és mesélésben megvalósuló irodalmi nevelés olyan komplex szellemi táplálék a gyermekek életében, amely hozzájárul a nemzeti, valamint az egyetemes kultúra hagyományainak átörökítéséhez, az anyanyelv csiszolásához, az érzelmi és esztétikai neveléshez, a szocializálódáshoz.

Részfeladatok

- Magyar népmesék, a történelmi mondavilág, más nemzetek meséinek, műmeséknek a gyűjtése, és beillesztése az irodalmi nevelés anyagába.
- Gyermekversek gyűjtése és beillesztése az irodalmi nevelés anyagába.
- Az irodalmi anyagok életkor szerinti differenciálása, figyelembe véve azok terjedelmét, tartalmát.
- Az irodalmi anyagok összehangolása más nevelési területek témáival.
- A meséléshez fűződő körülmények, szokások kialakítása, és hagyományok követése (szignál, szertartások, eszközök stb.).
- Bensőséges, szeretetteljes légkör megteremtése.
- A kulturált mindennapi beszéd közegének kialakítása példaadással.

- A szabadjátékhoz eszközök biztosítása a spontán adódó mesélési helyzetek segítésére (könyvek, bábok, rajzeszközök stb.).
- A játékba, tevékenykedtetésekbe ágyazott spontán verselgetés alkalmazása.
- Az egyéni és csoportos mesealkotás, versköltés lehetőségének megteremtése.
- Művészek, más meghívott vendégek, hanghordozó eszközök, diafilmek által közvetített előadások szervezése, meghallgatása.
- A szülők rendszeres tájékoztatása a hallott mesékről, versekről.
- Nevelőként tenni azért, hogy a „mese-média” negatív üzenetei és hatásai ne nyerjenek tért óvodásaink életében.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyerekek a mindennapi tevékenységeik alkalmával szívesen ismételtetik a mondókákat, verseket, rigmusokat.
- Várják, igénylik a mesehallgatást.
- Szívesen mesélnek, dramatizálnak, báboznak a kisebbeknek és önmaguk szórakoztatására.
- Megjegyznek 10-14 gyermekmondókát, 6-7 verset, 15-20 mesét.
- Szeretik a könyveket, és vigyáznak is rá.
- Mesedramatizálásnál érvényesül a szervező- és alkalmazkodóképesség, önállóság, célszerűség, rugalmasság.
- Tudnak meséket, történeteket, (verseket) kitalálni és azt megjeleníteni.

4.2.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc (néptánc)

Az emberi élet egyik legvarázslatosabb színtere a zene világa. Minden kisgyerek 1-2 éves kora között spontán módon, örömmel reagál a zenére, ha meghallja mozogni és „táncolni” kezd.

Az óvodai élet során segíteni kell minden gyereket abban, hogy megőrizhesse, vagy újra felfedezhesse azt a varázslatos világot, amely segít megismerni önmagát, és segít kapcsolatokat teremteni másokkal.

Részfeladatok

- Zenei képességek fejlesztése:
 - gyermekhang ápolása és fejlesztése,
 - éneklési készség fejlesztése: tiszta éneklés,
 - ritmusérzék fejlesztése: egyenletes lüktetés; mondókák, dalok ritmusa; egyenletes lüktetés és ritmus összekapcsolása; ritmus motívumok és tempó; kettes lüktetés; hangsúly,
 - gyerektánc, néptánc: népi gyerekjátékok, körjátékok; szabad mozgások zenére; néptánc motívumok az életkori sajátosságok figyelembe vételével,
 - hallásfejlesztés: dallamfelismerés; dallambújtatás; dallammotívumok éneklése; kérdés-felelet játék,
 - zenehallgatás képességének fejlesztése.
- Éneklési kedv megőrzése, a zene megkedveltetése, pozitív érzelmi viszony megalapozása.
- Esztétikai érzék fejlesztése, érzelmek differenciálódásának segítése. Közösségi kapcsolatok erősítése.
- Gondolkodási, matematikai képességek fejlesztése.

- Identitás tudat fejlesztése.
- A természethez fűződő pozitív viszony elmélyítése.
- Mozgásigény kielégítése, esztétikus mozgásformák megalapozása.
- Belső konfliktusok oldása.
- Kreativitás fejlesztése, a gyerek alkotásra való ösztönzése (dal, zene, mozgás és ezek variációi).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Élvezettel játszanak énekes játékokat, táncokat.
- Gátlások nélkül, örömmel szeretnek énekelni.
- Élvezik a zenehallgatást.
- Megkülönböztetik a zenei fogalompárokat.
- Tudnak ritmus, mozgást utánozni és rögtönözni.
- Érzik az egyenletes lüktetést és a dallamok ritmusát.
- Szívesen használják a különböző ritmushangszereket

Gyermektánc (néptánc)

Részfeladatok:

- Identitás tudat, hagyományok fennmaradása és őrzése, hazaszeretetre nevelés.
- Egyensúlyérzék, térbeli tájékozódás fejlesztése.
- Önismeret, kapcsolatteremtő készség kialakítása.
- Ritmusérzék fejlesztése.
- Testi fejlettség, állóképesség, munkába való belenevelődés.
- Szociális viselkedés kialakítása, társsá válás, önkifejezés.
- Gondolkodás fejlesztése, a két agyfélteke működésének kialakítása, összehangolása.
- Kreativitás, rész-egész viszony kialakítása.
- Öröm élmény (éneklési-, mozgás-, siker élmény megtapasztalása).
- Mozgásigény kielégítése.
- Nagy- és finommozgások fejlesztése.
- Beszédkészség fejlesztése.
- Figyelem, koncentráció, megosztott figyelem kialakítása.

Fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- Tudják és alkalmazzák a tanult néptánc motívumait, lépéseit.
- Ismerjenek meg minél több népdalt, minél több népzenei művet, és a népi hangszereket.
- Egyedül is tudjanak kezdeményezni népi játékokat.
- A néphagyományok, népszokások szervesen épüljenek be a csoport és az egyén életébe.
- Alakuljon ki a magyar néptánc iránt érzett szeretet.
- Saját önkifejező eszközévé váljon a tanult mozgás, és dallamkincs.

4.2.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A vizuális nevelés során segítjük a gyerekekben a vizuális megismerés és befogadás folyamatának megélését. Az ábrázolás nem csupán játék, hanem az önkifejezés egy formája. Az alkotókészség, az alkotó képzelet formálásával egyre pontosabb képet kaphatunk a gyerekek személyiségéről.

Részfeladatok

- Környezetkultúra tudatosítása.
- Az észlelési és érzékelési funkciók gyakoroltatása.
- A különböző alkotó tevékenységekhez fűződő érzelmi viszonyulás alakítása, formálása.
- Esztétikai nevelés: az esztétikummal való találkozások kiaknázása.
- Ismeretek bővítése a különböző anyagok, eszközök és ábrázolási technikák terén.
- Ábrázoláshoz szükséges készségek és ismeretek csiszolása/bővítése:
 - finommotorika,
 - ceruzafogás,
 - vonalvezetés,
 - kar-, kéz- szemkoordináció,
 - színismeret,
 - alak-, forma-, felület-, anyagismeret,
 - eszközismeret,
 - a sík és tér irányainak ismerete,
 - vizuális ritmus,
 - szimmetria, aszimmetria észlelése,
 - arányok, relációk.
- Figyelem és koncentráció fejlesztése.
- Feladattudat, feladattartás fejlesztése.
- Monotónia túrés alakítása.
- Képzelőerő, kreativitás fejlesztése.
- Kifejezőkészség, szókinccs csiszolása.
- Önkifejezés segítése.
- Véleményformálás, kritikai szemlélet, értékítélet alakítása.
- Elemző, analizáló, szintetizáló képesség formálása.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A képkalkotásban egyéni módon jelenítik meg az élményeiket, fantázia világukat.
- A gyerekek alkotására jellemző a részletező formagazdagság, színek variálása.
- Örülnek alkotásaiknak és a közösen elkészített kompozícióknak.
- Plasztikai munkáik egyéniek, részletezőek.
- A téralkotásban, építésben közösen vesznek részt.
- Rácsodálkoznak a szép látványára, szeretnek gyönyörködni benne.
- Az alkotásokról beszélni tudnak.
- Önálló és csoportosan készítenek ajándékokat, kellékeket, játékokat stb....
- Pontos a képi emlékezetük, megfelelő dimenzióba tudnak rajzolni, alkotni.

4.2.4. A mozgás

A gyerek életének a mozgás nem csak az esztétikus, összerendezett mozgáskultúra kialakulásának és az egészséges életmód megalapozásának szempontjából fontos területe, hanem segíti mind az individuális, mind a szocializációs folyamatok fejlődését.

Részfeladatok

- A gyerekek belső igényéből fakadó mozgásigény kielégítése.
- Az egészséges életmód szokásainak megalapozása.
- A testi képességek fejlesztése, a testi fejlődés elősegítése az életkornak megfelelő terheléssel.
- Mozgásfejlesztés, a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének segítése.
- Prevenációs feladatok megvalósítása, az ortopédiai elváltozások megelőzése vagy ellensúlyozása.
- A keringési-légzési rendszer fejlődésének támogatása.
- A higiéniai szokások erősítése, illetve kialakítása.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyerekek szívesen mozognak, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Ismerik az irányokat, tudnak a térben tájékozódni.
- Szeretik a szervezett mozgásos tevékenységeket.
- Szeretnek futni, kerékpározni.
- A gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végzik.
- Képesek kreatív mozgásformákat kitalálni.
- Képesek labdát pattogtatni, vezetni.
- Képesek célba dobni, egykezes felső dobással.
- Az ugrásokat talajérkezésükkor fékezni tudják.
- A tornaszereket az adott feladatokban ügyesen használják.
- A feladatok végrehajtásában kitartóak.
- Mozgásuk összerendezetté válik.

4.2.5 A külső világ tevékeny megismerése

A környezeti nevelés négy fő területe, amelynek beépítése, gyakorlati megvalósítása nálunk is elsősorban a helyi sajátosságokra épül.

1. A külső természeti környezet.
2. A külső, ember alkotta (épített) környezet.
3. A belső természeti környezet.
4. A belső személyes környezet.

Részfeladatok

- A közvetlen természeti és az épített környezet értékeinek megismertetése, és az érzelmi kapcsolat megalapozása.
- A környezettel való együttélésre nevelés, a környezeti problémák iránti érzékenység megalapozása az életkori sajátosságok figyelembe vételével.
- Érdeklődés felkeltése, a természeti és társadalmi összefüggések megértését is segítő tapasztalat, ismeretnyújtás.

- A környezettudatos szemléletmód megalapozása, a fenntartható fejlődés biztosítása az óvodás korosztály szintjén.
- A gyerekekre jellemző kíváncsiság ébrentartása, az aktivitás fejlesztése.
- A belső természeti környezet (életmód szokásai) és a belső személyes környezet (lelki egészség) fejlődésének elősegítése.
- A környezeti kultúra megélését és átadását elősegíteni oly módon, hogy az beépüljön a gyerek személyiségjegyeibe mind a természetes, mind az épített környezettel való harmonikus együttélés által. A szülőföld és a helyi ünnepek, hagyományok és szokások megélésével a közösséghez tartozás élményének erősítése, a tárgyi világ értékeinek felfedezése.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- A gyerekek tudják a lakcímüket, szüleik nevét, foglalkozását, óvodájuk nevét.
- Tudják a születési helyüket és idejüket.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között, felismerik a napszakokat.
- Ismerik a szűkebb környezetük értékeit, szeretik és óvják azokat.
- Ismernek több a háziállatot, vadállatot, madarat, bogarat.
- Ismernek néhány környezetükben előforduló növényt és azok gondozását.
- Ismerik a közlekedési eszközöket. Gyakorlatot szereztek az elemi közlekedési szabályok betartásában.
- Ismerik a környezet megóvásának legfontosabb szabályait (pl. elzárják a vízcsapot, hogy feleslegesen ne folyjék a víz, ismerik a szelektív hulladékgyűjtés szabályait, ismerik, hogy szemétből is lehet valamit készíteni stb..)

4.2.6 A külső világ mennyiségi és formai összefüggéseinek tevékeny megismerése (matematikai tapasztalatok)

A matematika elvont tudomány, mely azonban hol észrevehető, hol észrevehetetlen formában mindig jelen van életünkben. A tevékenységek, eszközök, természet matematikája mindenütt ott van a gyerek életében, és az összes óvodai tevékenységben fellelhetünk valamilyen matematikai tartalmat.

Részfeladatok

Változatos tevékenységek végzése közben

- matematikai tartalmak felfedeztetése (pl. összehasonlítások, sorba rendezések, halmazok létrehozása valamilyen szempont alapján, relációk, halmazokkal való tevékenykedés, számlálás, geometriai tapasztalatok síkban és térben stb.)
- logikai képességek fejlesztése (pl. logikai műveletek, következtetések, hiányzó lépések felfedezése, sorrendiség, folyamatok, ítéletek alkotása stb.)

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Tudnak legalább 10-ig számolni, össze tudják a tárgyakat hasonlítani mennyiség, nagyság, szín és forma szerint.

- Képesek halmazokat összehasonlítani, tulajdonság szerint szétválogatni.
- Helyesen értelmezik és használják az összehasonlítás megítélésének fogalmát: hosszabb-rövidebb, kisebb-nagyobb, több-kevesebb ...
- Helyesen használják a névutókat.
- Felismerik a sorba rendezés logikáját, azt képesek jól folytatni, legalább 3 elemszámmal.
- Az alapvető síkformákat felismerik, azonosítja: kör, négyzet, téglalap, háromszög.
- Képesek részekből az egészet kirakni.
- Ismerik az alapvető mértani testeket, azokat képesek felismerni és megnevezni (kocka, gömb, téglatest).
- Tapasztalatuk van a tükörképről, szimmetriáról.
- képesek felismerni az azonosságokat, különbségeket és azt megfogalmazni.
- Ismerik a jobbra-balra irányokat, értik a helyeket kifejező névutókat (pl. alá, fölé, mellé, közé stb..)

4.2.7 Munka jellegű tevékenységek

Az óvodáskor legnagyobb részében a munka - ugyanúgy, mint a játék - önként és szabadon választott, belső szükségletből fakadó, öröm érzetet keltő tevékenység. A munkának mindig a belső szükséglet kielégítése mellett valamilyen kézzel fogható eredménye, belülről vagy kívülről jövő célja is van.

Részfeladatok

- Az egészséges életvitellel, a saját szükségletek kielégítésével kapcsolatos szokások fejlődését, belső igénnyé válását segítő tevékenységek (pl. önkiszolgálás: öltözködés, tisztálkodás, étkezés, igény a saját és közvetlen környezet rendezettségére stb.)
- A mások szükségleteinek kielégítéséhez való segítségnyújtási szokások fejlődését, belső igénnyé válását segítő tevékenységek (gyerek - csoport - szülő - közvetlen környezetükben, velük kapcsolatban álló felnőttek) (pl. segítségnyújtás társaiknak, naposi munka, segítség a felnőtteknek, salátakészítés, születésnapok, ünnepek előkészítése, játékeszközök javítása, rendrakás stb.)
- A környezettudatos magatartás (közvetlen és tágabb környezet) megalapozását, fejlődését, belsővé válását segítő feladatok a **fenntarthatóság** megvalósulásának biztosításához. (pl. szelektív hulladékgyűjtés, takarékos energia felhasználás, hulladékkomposztálás, pataktakarítás, szeméthyűjtés, óvoda- és csoport kertrész gondozása, évszakokkal, szokásokkal, hagyományokkal kapcsolatos időszakos tevékenységek, a természetsarok növényeinek, állatainak gondozása, gyűjtemények kialakítása, bővítése, felhasználása stb.)

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyerekek szeretnek közösségben dolgozni.
- Örülnek, ha a kötelességüket teljesítik.
- Munkavégzésükben az önállóságra törekszenek.
- Önállóan, igényesen végzik a munka jellegű tevékenységeket.
- Szívesen vállalnak egyéni megbízásokat.
- Szívesen segítenek a felnőtteknek és a társaiknak.
- Előre látják a munka eredményét.

5. A tevékenységekbe megvalósuló tanulás

A gyerek, mint gondolkodásra képes ember, születése első pillanatától kezdve tanul. Az óvodás korú gyerekekre a legjellemzőbb a spontán tanulás, és nem a tanulni akarás. Életségük kiváncsiságának a kielégítése, mely fejlődésének előfeltétele, de nem tanulni akar, hanem megismerni. Megismerni önmagát és a körülötte lévő, állandó változásban lévő világot. A tanulás folyamatos, melynek színtere a komplex játékba integrált tevékenység.

Részfeladatok (a tapasztalatszerzési, ismeretszerzési, tanulási folyamat során)

- A pszichikus funkciók, képességek fejlesztése. A **kognitív tudás**, az értelem, a gondolkodás működésében megvalósuló tudás kompetenciáinak alapozása.
- Az **affektív tudás**, az érzelmi tartalmak és érzelmi reakció módok megalapozása és aktivizálása az életkori sajátosságok ismeretében.
- A **motoros tudás**, a motoros kompetenciák alapozása. Elősegíteni a mozgások által megvalósuló tudást, a gyakorlati, cselekvési műveletek kompetencia struktúrájának kibontakozását.
- Jártasságok, készségek, képességek fejlesztése.
- Szokásrendszer, szabályrendszer, normarendszer megalapozása az óvodáskorra jellemző tanulási formák (spontán tapasztalatok, utánzásos és mintakövetés, irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, gyakorlati probléma és feladatmegoldás, kezdeményezett tevékenységek) által.

Az óvodapedagógus segítő szerepe

- Elsősorban tervező, szervező, feltételeket biztosító (egy esetben segítő vagy, ha szükséges irányító) feladatai vannak.
- Képesnek kell lennie a rögtönözésre és a rugalmasságra, hiszen egy-egy helyzet nem mindig úgy alakul, ahogy azt a tervezés során elképzeltük.
- Észrevétlenül is tudnia kell irányítani, jól kell tudnia hallgatni és kérdezni, ahhoz, hogy felszínre tudja hozni az adott gyerek/gyerekek ismereteit, gondolatait, véleményeit.
- Nem kell mindenhez értőnek tünnie, de hozzá kell segítenie a gyerekeket ahhoz, hogy honnan tudnak információhoz jutni.
- Tudnia kell olyan szerepet kiválasztani magának, mely adekvát a gyerek megnyilvánulásához, mely segíti tanulási motivációit (pl: ösztönző, tanácsadó, katalizátor – a gyerek kérésére, vagy az általa szükségesnek érzett szituációban).
- A tanulási tevékenység szabadságának biztosítása.
- Olyan motivált állapot kialakítása, melyben a külső késztetések a gyerek belső késztetésével összhangba kerülnek.
- A tevékenységbe ágyazottság biztosítása.
- Vonzó témák, témakörök felajánlása, melyek figyelembe veszik a gyerekek érdeklődését.
- A tanítási, tanulási módszerek egyéni és életkori sajátosságaihoz igazított változatos használata.
- A didaktikai alapelvek és törvényszerűségek figyelembevétele. Élet közelség, motiválás, aktivizálás, érthetőség, fokozatosság, rendszeresség, szemléletesség, tartósság, differenciálás,

tudományosság, visszacsatolás, megerősítés, játékoság. Gondolkodásra, kutatásra, felfedezésekre ösztönző kérdések használata.

- Az indirekt tanulásirányítás és a nyílt tanulás-tanítás metodikai alapelveit tekintjük irányadónak.

5.1 A technikai eszközökkel való ismerkedés és az informatikai nevelés

Az iskolai élet nevelő-oktató munkáját meghatározó Nemzeti Alaptanterv előírja azokat a kompetenciákat, melyek fejlődését elő kell segítenünk. Ezek között szerepel az élethosszig tartó tanulás kompetenciájának fejlesztése is. Az információ hordozó eszközök már az óvodába kerülő gyerek számára sem ismeretlenek. Az informatikai nevelés ugyanúgy nevelésünk része, mint a környező természet szépségeinek felfedeztetése, vagy a mese iránti vágyának kielégítése.

Részfeladatok

- A felnőtt világban való tájékozódás előkészítése.
- Az információ szerzés és kezelés technikáinak kipróbálása.
- A kommunikáció különböző formáinak gyakorlása.
- Az informatikai nevelés részének tekinthetjük:
 - Bizonyos kapcsolatépítő és kommunikációs játékokat (pl. postás-játék).
 - A szerepjátékok egy részét (pl. telefonos, üzenetes, levélküldő játékok).
 - Saját mesék, versek, levelek „írását” és illusztrálását.
 - Piktogramok és jelkártyák használatát.
 - A projekt módszer használatát.
 - A számítógép használatát.
 - Az interaktív tábla használatát.

6. A szokások, hagyományok és ünnepek

Szokások és hagyományok: az óvodai élettel kapcsolatban első pillanatban a népszokásokra és néphagyományokra asszociálunk. Szokások és hagyományok alapján működik minden óvoda, azon belül minden csoport. A helyi szokások és hagyományok az óvodai élet minden szintjét és minden pillanatát átszövik.

Részfeladatok

- **Szokások és hagyományok kiválasztása, tartalommal való megtöltése és megvalósítása csoport, tagóvoda és óvoda szinten.**
- **Ünnepek kiválasztása és tartalommal való megtöltése, megvalósítása csoport, tagóvoda és óvoda szinten.**

A csoportélethez kapcsolódó hagyományok teljes felsorolása előre nem lehetséges, hiszen minden csoport saját maga állítja össze és találja ki annak tartalmát. Azonban ezeket is próbáljuk meg életünk mindennapjaiba úgy elhelyezni, hogy egy-egy tevékenységet, munkalehetőséget, a néphagyományok által kialakított rendszert vesszük figyelembe (pl. dióverés napja, fa ültetés napja, gyógynövény gyűjtés időszaka, mézeskalács sütés napja). Ezzel is segítjük, hogy a hagyományok valóban a mindennapi életünkben megjelenő tevékenységek lehessenek.

A felsorolt ünnepek, hagyományok, világnapok a vastaggal jelöltek kivül csak javaslatok, melyekből mindenki válogathat a csoportja életének színesebbé tétele érdekében. Van közöttük olyan is, amelyik csak egy-egy tevékenység felkínálásával, egy-egy témakör feldolgozásának idejével járul hozzá a változatos óvodai élet megvalósításához, és akad olyan is, amely hosszú időre biztosítja a jó hangulatú, várakozással teli készülődést.

Ahhoz, hogy miként is valósíthatjuk meg a gyerekekhez közel álló módon ezek tartalmát, segítséget és ötleteket adnak például az óvodánk innovációjában összefoglaltak és a mellékletben megtalálható hónapsoroló, valamint egyéb szakmai-módszertani segédletek.

- **Az ünnepek megszervezésénél minden esetben figyelembe kell venni, hogy** A családi ünnepek esetében az ünnep igazi kiteljesedése családi körben történjen. Az óvoda feladata a ráhangolódás segítése.
- A gyerekek fejlődése szempontjából (pl. érzelmi állapot, időérzék fejletlensége stb.) nagyon fontos, hogy az ünnepek ideje valóban az adott naphoz kötődjön. Nem lehet hetekkel előbb, vagy később tartani őket. Az egyik legfontosabb feltétel, hogy biztosítsuk egy-egy ünnep valóban akkor kerüljön megünneplésre, amikor eljött az ideje. Ezért minden nagyobb lélegzetű ünnep megszervezése során (főleg, ha az vendégek meghívásával jár) össze kell hangolni a csoportok között az időpontokat.

A jó hangulatú, együttes tevékenységek (csoporton belül, testvércsoportokkal, szülőkkel) adják meg az igazán jó alapot, és általuk tudjuk önmagunk és mások számára örömtelivé tenni az ünnepeket.

Jeles napok, ünnepek:

- **Mihály nap - vásár**
- **Márton nap**
- **Mikulás**
- **Karácsony**
- **Farsang**
- **Március 15., nemzeti ünnep**
- **Húsvét**

Zöld jeles napok:

- Autómentes nap - szeptember 22.
- Állatok világnapja - október 4.
- **A víz világnapja - március 22.**
- A Föld napja - április 22.
- Madarak és Fák napja - május 10.
- Környezetvédelmi világnap - június 5.

Hagyományos családi rendezvényeink

- Az új gyerekek befogadása (délutáni közös ismerkedés szülők - gyermekek - óvodapedagógusok)
(Az egyéb család-óvodai rendezvényeket az éves pedagógiai munkaterv tartalmazza.)
- Márton napi közös lámpás készítés
- Adventi vásár rendezése a szülőkkel
- Közös tavaszi kerti munka
- Gyermeknap kézműves program a szülőkkel

- Anyák napja
- Az iskolába készülő gyerekek búcsúztatása, évváró együttlétek

A megvalósítást segítő kapcsolatrendszer

Minden kapcsolatnak a célja az, hogy közvetlen vagy közvetett hatásokkal segítse a gyerekek személyiségének kibontakoztatását.

Részfeladatok

- **Csoporton belüli kapcsolatok fejlesztése** (óvodapedagógus – pedagógiai asszisztens - dajka – gyerek – szülő – fejlesztést segítő szakemberek – külső segítők, mint résztvevők, és ezen résztvevők kapcsolati variációi)
- **Csoportok közötti kapcsolatok fejlesztése**
- **Tagóvodák közötti kapcsolatok fejlesztése**
- **Az óvoda és a közvetlen környezetében működő intézmények, szervezetek, személyek közötti kapcsolatok fejlesztése** (lokális szinten)
- **Az óvoda és a tágabb környezettel való kapcsolat fejlesztése** (kistérségi, régiós, országos és nemzetközi szinten, kiemelten a hazai civil szakmai szervezetekkel) **Az óvodában működő munkaközösségek, a felnőtt programok, hospitálások, beszámolók segíthetnek abban, hogy egymás munkáját jobban megismerjük és tiszteletben tartsuk.**
- Az óvoda és a közvetlen környezetében működő nevelési-oktatási, szociális és kulturális intézmények rendszeres kapcsolata, programok közös szervezése, meghívások és látogatások segíthetik az együttműködés kialakulását és elmélyülését.
- Az óvodalátogatások szervezése, meghívott előadókkal való konzultációk, továbbképzéseken való részvétel segítheti, hogy távolabb lévő intézmények munkájába betekintést nyerhessünk, és az így szerzett tapasztalatokkal bővíthessük eszköztárunkat.
- Ahhoz, hogy munkánkat minél jobban és tartalmasabban megismerhessék az érdeklődő partnerek (szülők, fenntartó, érdeklődő óvodapedagógusok), nekünk magunknak is figyelniük kell arra, hogy változatos helyzetekben és változatos módszerekkel biztosítsunk erre lehetőséget.

7. Az integrálás és differenciálás

Integrálni csak kapcsolatokon keresztül és közösségbe lehet. Az integrálás, mint folyamat nem más jelent, mint segítségnyújtást (ha szükséges speciális megoldásokkal) ahhoz, hogy egy már meglévő, saját szabályokkal és szokásokkal működő közösségbe beilleszkedhessen az újonnan érkező úgy, hogy aktív részvételével, saját egyéniségével hasson a közösségre, és közben ő maga is megtalálja a helyét.

Az integrálás azonban nem csak a kezdeti időszak feladata, hanem a kapcsolatba kerülés pillanatától az együttműködés teljes idejére vonatkozik.

Részfeladatok

- Segítségnyújtás az óvoda- és csoportválasztáshoz (nyílt napok szervezése, információs felületek készítése, szülői tájékoztató beszélgetések és személyes elérhetőség biztosítása).
- **Az újonnan érkező gyerekek és szüleik segítése (befogadás).**
- **A hosszabb ideig távol levő gyerekek és szüleik segítése (visszafogadás).**
- **A folyamatos kapcsolatrendszerek erősítése, bővítése.**

- A speciális szükségletekkel (pl. más kultúrából, más vallási, erkölcsi értékrendből), sajátos szükségletekkel rendelkező (pl. ételallergia, cukorbetegség, gyenge fizikai állapot), családok helyzetéből adódóan (pl. munkanélküliség a családban, válás, haláleset) nehéz helyzetben lévő gyerekek és szüleik integrálása, fokozott segítése.
- A gyermekvédelem körébe tartozó **hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyerekek** valamint szüleik integrálása.
- **A sajátos nevelési igényű gyerekek** és szüleik integrálása.
- Az új vagy hosszabb ideig távol lévő felnőtt dolgozók integrálása.
- **Az iskolába való integrálódás előkészítése (az óvoda-iskola átmenet megkönnyítése).**

Az inkluzív pedagógiai hozzáállás középpontba állítja az egyes gyerekek életkori és egyéni szükségleteiből kiinduló, saját tapasztalatokat figyelembe vevő, szélesen értelmezett tanulási folyamat biztosítását különböző szinteken és különböző eljárásokkal, módszerekkel. Ezek közül kiemelkedően fontos az egész személyiségre ható, **önmegvalósítást segítő differenciálás**, amely az óvoda teljes tevékenységrendszerében és minden napirendi pontjának megvalósítása közben alkalmazandó módszer.

A differenciálás módszere segíti az óvodapedagógust abban, hogy minden gyerek önmagához képest, saját lehetőségeinek figyelembevételével, saját ütemében fejlődhesen. Nincsenek általános célok és feladatok. Vannak helyette egyéniek, melyek változásainak nyomon követése segítheti, hogy a segítségnyújtás valóban minden gyerek számára a neki legjobban megfelelő, az ő igényeit kielégítő, a fejlődését elősegítő lehessen. A differenciálás nemcsak egy fejlődési folyamatot segítő módszer, hanem egyben cél és feladat is, melynek megvalósítása mindenkire nézve kötelező.

(Melléklet: Körmöczy Katalin: Differenciálás lehetőségei)

Az integrálódási folyamatok segítéséhez és a differenciált bánásmód megvalósításához bizonyos feltételek megteremtése elengedhetetlen. Ezek a következők (a teljesség igénye nélkül):

- Szoros együttműködés, kapcsolattartás és párbeszéd kialakítása a szülőkkel.
- Szoros együttműködés és párbeszéd kialakítása a csoportban dolgozó felnőttek között. (óvodapedagógus - óvodapedagógus, óvodapedagógus - pedagógiai asszisztens, óvodapedagógus - dajka)
- Szoros együttműködés és rendszeres időszakonkénti konzultáció az óvodapedagógusok munkáját segítő óvodai logopédussal, fejlesztőpedagógussal, az óvoda gyermekvédelmi felelősével, gyermekorvossal és védőnővel.
 - egyes gyerekek esetében külső szakértőkkel
 - melléklet: az óvodai fejlesztő pedagógus feladatairól
- Szoros együttműködés, párbeszéd kialakítása az iskolai tanítókkal, a szakszolgálat logopédusával, a pszichológussal vagy fejlesztő pedagógussal, gyógytornással.
- Gyerekek anamnézisének megismerése és a fejlődésük folyamatos nyomon követése.
- A segítő, támogató környezet és eszközrendszer biztosítása, az egyéni szükségletek kielégítését figyelembe vevő bővítése.

8. A gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek

A gyermekvédelmi munka nagyfokú toleranciát, tapintatot, odafigyelést, nyitottságot, humánusot, megértést és támaszadást vár el az óvodapedagógusoktól. **Alapvető feladat, hogy a szülők jogainak**

tiszteletben tartása mellett a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett körülményű vagy speciális nevelést igénylő gyerekek jogai is érvényesüljenek:

- A veleszületett méltóság és autonómia tisztelete.
- A kirekesztettség, az előítéletektől való mentesség biztosítása.
- A teljes körű és hatékony befogadás és részvétel biztosítása.
- A másság tisztelete.
- Az esélyegyenlőség biztosítása.
- A fejlődésben lévő képességek tiszteletben tartása.
- A tudáshoz való jog érvényesítése.

Mindezeket a család tiszteletben tartásával, a családi nevelés erősítésével és ezzel együttesen a gyerek iránti felelősség ébren tartásával valósíthatjuk meg.

Gyermekvédelmi munkánk fő céljai:

- **a prevenció,**
- **a gyerek és közvetetten a család segítése az egészséges, értékes, minőségi élethez.**

A nevelő- oktató intézmények gyermekvédelmi feladatait elsősorban a Gyermekvédelmi törvény és a Köznevelési törvény határozza meg.

A Gyermekvédelmi törvény kimondja, hogy:

„A gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez. (...) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéshez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető tényezők elhárításához. (...) A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával (...) foglalkozik.”

(részletek a Gyermekvédelmi törvény 6. és 11. §-ából)

Ebből következik, hogy a gyerek jogainak és érdekeinek védelme az óvoda minden dolgozójának feladata és kötelessége. A hátrányos helyzetű gyerekek, sőt sok esetben maguk a családok sem tehetnek arról, hogy ilyen helyzetbe kerültek. A hátrányos helyzet „igen tág kategória: egészségügyi, szociális, családszerkezeti, etnikai, kulturális és pszichés vonatkozásai is lehetnek.” Hátrányos helyzet alakulhat ki pl. a szülők válása miatt, anyagi nehézségekből, krónikus betegségből ugyanúgy, mint az ingerszegény környezetből vagy az elhanyagoló bánásmódból.

A **hátrányos helyzetű gyerekeknek** és családjuknak minden elérhető segítséget meg kell kapniuk ahhoz, hogy „hátrányaikat” leküzdhessék. Ugyanez a helyzet **veszélyeztetett gyerekek** esetében is. „A veszélyeztetettség olyan magatartási mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza:”

A segítségnyújtás mindkét esetben csak akkor lehet igazán eredményes, ha nemcsak a gyerekek érdekeinek védelmére irányul, hanem bizonyos mértékig a családokra is vonatkozik.

A segítségnyújtás alapfeltétele egyrészt a család tiszteletben tartása, ezzel együtt a gyermek iránti felelősség ébrentartása. Másrészt a tapintatos, személyes kapcsolatok kialakítása, hogy feltárhatóvá váljanak a hátrányos vagy veszélyeztetett helyzet okai, hiszen ezek ismerete nélkül nehéz személyre szabott segítségnyújtási stratégiákat kidolgozni.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Lehetőségeihez mérten **közre kell működnie a gyermekvédelmi feladatok ellátásában, a gyermeket veszélyeztető körülmények kialakulásának megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében (intézményi gyermekvédelmi jelzőlapok használata).**
- **Fel kell figyelnie a családokban jelentkező problémákra** (pl. gazdasági vagy érzelmi helyzet megváltozására).

- Szükség esetén **konzultációt kell kezdeményeznie a védőnővel, a gyermekorvossal, logopédussal, fejlesztőpedagógussal és az óvoda gyermekvédelmi felelősével**, egyes esetekben a szülők bevonásával.
- **Elő kell készítenie a gyermekvédelmi felelős intézkedéseit, a tennivalókról feljegyzést kell készítenie a csoportnapló/gyermekvédelmi napló erre szánt oldalain.**
- A gyerekek és a családok helyzetének alapos megismerése során és az együttműködés kialakítása és fejlesztése közben segítőkész, korrekt kapcsolatot kell kialakítania.
- Az egészséges fejlődés feltételeinek biztosításával, amennyire csak lehetséges meg kell próbálnia **kompenzálni a negatív hatásokat.**
- **Óvodai személyiségfejlődési naplót kell rendszeresen vezetnie minden gyerekről.**
- Szülői értekezletek, fogadóórák, közös tevékenységeket kell szerveznie, ahol indirekt vagy direkt módszerekkel segítséget tud adni a szülőknek.
- Amennyiben arra szükség van, segítenie kell a pozitív gyerek-szülő kapcsolat kialakulását és fejlődését.
- **A problémákat jeleznie kell az óvoda gyermekvédelmi felelősének**, folyamatos kapcsolattartásuk periodikája éves rendszerű, szükség szerint mindig eseti és azonnali.
- **A családokat érintő kérdésekben a titoktartási kötelezettségének kiemelten érvényesülnie kell.**

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- **A hátrányos helyzetű családok segítése, amennyiben szükséges hatósági kérésre környezettanulmány készítése.**
- A családok szociális és anyagi helyzetének ismeretében a különböző támogatásokhoz való hozzájutást javaslataival segítse elő.
- A szülők felvilágosítása a lehetséges támogatási formákról.
- Bekapcsolódás a jelzőrendszer működésébe, kapcsolatfelvétel a veszélyeztetett gyerekek érdekében a speciális intézményekkel. (pl. Gyámhivatal, Családsegítő szolgálat, Nevelési tanácsadó stb.)
- Az éves Gyermekvédelmi terv elkészítése, a hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekek nyilvántartásának vezetése.
- Évente egyszer beszámoló készítése az elvégzett munkáról a nevelőtestület és a vezetőség számára, illetve szükség szerint a családsegítő szolgálat kérésére.
- A gyermekvédelmi tevékenység összehangolása az óvodában dolgozó óvodapedagógusok, a belső és külső állandó segítők között.
- Szakirányú képzéseken való részvétel, szakirodalom tanulmányozása, illetve a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változásának követése.

Az intézményvezető feladatai:

- A gyermekvédelmi törvényben előírt tárgyi és személyi feltételek biztosítása, melyek lehetővé teszik az intézmény biztonságos működését és a gyermekvédelmi feladatok ellátását.
- Feltételek megteremtése a gyermekvédelmi munka színvonalas ellátásához.
- Folyamatos kapcsolattartás az óvodapedagógusokkal és a gyermekvédelmi felelőssel.

- Annak elbírálása, hogy bizonyos esetekben szükséges-e külső szakértők bevonása (konzultáció az érintett óvodapedagógusokkal, szülőkkel, logopédussal vagy fejlesztő pedagógussal, gyermekvédelmi felelőssel).
- Az éves továbbképzési terv összeállításánál figyelembe kell vennie a szakirányú tanfolyamok elvégzésére való lehetőséget.
- Az óvodai könyvtár fejlesztése során a szakirodalom bővítésének lehetőségét biztosítani kell.

9. A sajátos nevelési és kiemelt igényű gyerekek és szüleik segítésének, integrálása

Az óvodai csoportéletet minden esetben úgy kell megszervezni, hogy minden benne lévő gyerek és felnőtt jogait tiszteletben tudjuk tartani, szükségleteit ki tudjuk elégíteni, és fejlődését elő tudjuk segíteni. Ez egyaránt vonatkozik a sajátos nevelési igényű gyerekekre, a tehetségesekre, az „átlag” gyerekekre, a szülőkre és a csoportban dolgozóakra. Ebből kiindulva nehéz előre meghatározni, hogy a szűkebben vett integrálást milyen módszerekkel lehet megvalósítani. Az, hogy milyen típusú problémával küzdő gyerekeket vállalhatunk fel, az óvoda Alapító okiratában a fenntartó által kerül meghatározásra. Ezt figyelembe véve és ennek ellenére minden egyes esetben alaposan meg kell ismerni a problémát, annak súlyosságát, magát a gyermeket és a szülőt. Meg kell tudni, hogy milyen típusú speciális fejlesztésekre, feltételekre (személyi: biztosítjuk a gyógypedagógust/fejlesztőpedagógust és tárgyi) van szüksége ahhoz, hogy az optimális fejlődése valóban biztosítva legyen. Csak e feltételek biztosítása mellett lehet vállalni az integrálást. A sajátos nevelési igényű gyerekek megfelelő csoportba való felvételét az intézményvezető dönti el az óvodapedagógusok képzésének és azonos teherviselésének figyelembe vételével. A döntés előtt mindenképpen tájékozódnia kell az adott csoport tolerancia szintjéről, a benne lévő gyerekek és felnőttek nyitottságáról, a közösség fejlettségi szintjéről. Előfordul, hogy a gyerek óvodai beiratkozásakor nem derül ki sajátos nevelési igénye, csak az óvodai nevelés során kerül ez napvilágra. Ebben az esetben törekednünk kell arra, hogy a megszokott csoportjában, a már kialakult érzelmi kötések megtartása mellett integráljuk, biztosítva számára a szükséges feltételeket, fejlesztéseket. Minden sajátos nevelésű igényű gyerek integrálásának vállalása során tisztában kell lenni azzal a ténnyel, hogy nemcsak a gyerek integrálására, szükségleteinek kielégítésére és fejlesztésére vállalkozunk, hanem a szülők segítésére is, ami sok türelmet, tapintatot, kitartást és sokszor újabb és újabb együttműködési lehetőség felajánlását igényli, hiszen a problémákkal küzdő gyerekek nevelése sok feszültséggel, felfokozott érzelmekkel és nagyfokú érzékenységgel is együtt járó feladat, melyre nem minden szülő megfelelően felkészült. Segítséget vár és segítséget is kell kapnia tőlünk.

10. A tehetséges gyerekek és szüleik segítése, integrálása

Óvodáskorban még elég nehéz felfedezni a tehetséget, ezért óvodánkban az 5 év feletti korosztályra koncentrálnak ezen a területen (persze azért vannak kivételek), hiszen a képességek kibontakoztatása hosszan tartó, sok tényezőtől és feltételtől függő folyamat eredménye, de nap, mint nap találkozunk olyan helyzetekkel, amikor egy gyerek 5-6 évesen ugyan még nem tudja bekötni a cipőjét, de kívülről fújja a bogarak latin nevét. Lehet, hogy véletlenül sem sikerül hibátlanul elmondani egy verset, de olyan csodálatos rajzokat készít egy szál fekete tollal, hogy mindenki a csodájára jár. Lehet, hogy látszólag csak magában diskurál, de ha jobban odafigyelünk, rájövünk, hogy egy öt-hat szereplős színházat játszik magában, magának. Ők azok, akikről hisszük, hogy felnőtt korukban hallani fogunk. (Csak érdekességként: a ”bogarászból” kutató biológus lett. A rajzoló az Iparművészeti Egyetem alkalmazott grafika szakára készül felvételezni. A sokszereplős egyszemélyes színház előadója ma már amellet, hogy színésznő egy dzsessz zenekar szóló éneke is.)

Van, amikor igazunk lesz és van, amikor nem. Az évek alatt vagy megerősödnek és érvényre jutnak a tehetséget összeadó képességek vagy sem, ezért aztán az óvodai életszervezés során a leghétköznapibb és legegyszerűbb felfogást követjük:

Minden gyerek tehetséges valamiben. Lehet, hogy ez nem a legtudományosabb meghatározás, de az óvodában az egyetlen elfogadható pedagógusi hozzáállás. Feladatunk, hogy észrevegyük azokat a tevékenységeket, melyekben legjobban érzik magukat. Figyelemmel kísérjük érdeklődésüket, kérdéseiket, problémahelyzetekre való reakcióikat és ezek alapján határozzuk meg, hogy hogyan, milyen eszközökkel, módszerekkel tudjuk őket segíteni azon az úton, amelynek végén „tehetséges” emberként működhetnek a világban.

A tehetség kibontakoztatásának alapfeltétele a környezet, a család, a nevelési-oktatási intézmény és a benne dolgozó pedagógusok és a társak. A környezet adja a keretet, a család és a pedagógus közvetíti az értékeket és teremti meg a feltételeket, a társak pedig a katalizátorok.

Renzullin a tehetség 4 legfontosabb összetevőjét emeli ki:

1. átlag feletti általános képesség
2. átlagot meghaladó speciális képesség
3. kreativitás
4. feladat iránti elkötelezettség

Feladataink:

- Erős oldalak fejlesztése: kíváncsiság ébrentartása, megismerési vágy kielégítése.
- Gyenge oldalak fejlesztése: érdeklődés felkeltése, motivált állapot kialakítása.
- Megfelelő környezet, légkör kialakítása: eszközök körének bővítése, problémahelyzetek teremtése, elfogadás, bátorítás, türelem stb.
- Pihenés, lazítás idejének biztosítása.

A segítségnyújtás legfontosabb módszere a szülőkkel való együttműködés:

- A tehetség (irányultság) felfedezése, fejlesztési irányok tisztázása, egyeztetése.
- A fejlődés közös értékelése.
- Módszertani segítségnyújtás.
- A gyerek érzelmi támogatása, elfogadása.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére:

- A tehetségesnek vélt gyerekek képesek legyenek kinyilvánítani ötleteiket, elképzeléseiket, fantáziájukat, kreativitásukat képesek legyenek kifejezni.
- Minden érintett területen (zenei, matematikai, vizuális, verbális készség) az életkorához tartozó átlagot meghaladó teljesítményt hozzon létre.

Ha az óvodába járó gyerekek mindegyikének saját szükségleteire alapozva teremtjük meg a fejlődéséhez szükséges feltételeket, mindenkinek megteremtjük azt az alapot, amelyre az elkövetkezendő életszakaszokban az iskolák építkezni tudnak, és ha mindenki jól végzi dolgát, mindenkiből tehetséges ember válhat. Lesznek közöttük, akik ismert emberekként élnek életüket, és lesznek, akik „hétköznapit” életükben tudják tehetségüket kamatoztatni, ami legalább annyira fontos, mint az előző.

11. Az óvodapedagógus, a pedagógiai asszisztens és a dajka együttműködése

- Az óvodapedagógus, a pedagógiai asszisztens és a dajka feladata: egymás munkájának segítése, hogy közösen tudják segíteni a gyerekek fejlődését. Ehhez szükséges az együttműködés, amely a célok, feladatok, normarendszer, szokások és hagyományok ismeretén és a közös értékrend kialakításán alapul. Ennek minden esetben ki kell egészülnie a gyerekek egyéni sajátosságainak valamint a fejlesztési célok ismeretével. Csak ezeken az alapokon elindulva tudunk olyan állandóságot sugárzó közvetlen környezetet biztosítani számukra, amely segíti az individuális és szocializációs fejlődésüket.
- Az ehhez szükséges **együttműködés elképzelhetetlen egymás munkájának megbecsülése, tiszteletben tartása és ismerete nélkül.** Ehhez a különböző munkaköri leírások ismeretén kívül elengedhetetlen feltétel a „csoportonkénti közös gondolkodás”, amelynek során az óvodapedagógusok megoszthatják elképzeléseiket, közvetíthetik kéréseiket és a két segítő szakemberrel közösen kialakíthatnak egy olyan napi és heti munkaritmust, mely segíti őket sokrétű feladatuk ellátásában. E nélkül az közösen kidolgozott, rugalmasan kezelhető, de a csoportra jellemző, egymásra figyelő „feladatfelosztás” nélkül nem válhatnak egymást segítőkké.
- **A dajkák feladatköre kiszélesedett.** A már megszokott étkezéssel, takarítással, szervezési feladatokkal járó munka mellett előtérbe kerül a közvetlen segítői szerepkör. Nagyon sokrétűvé vált az a feladatrendszer, amelyet el kell látniuk ahhoz, hogy valóban egyaránt hatékony segítői lehessenek a gyerekeknek és az óvodapedagógusoknak. A kialakult magas csoportlétszámokra való tekintettel a korábbiakhoz képest növekednek a közvetlenül gyermekcsoportban ellátandó feladataik, azonban ezzel párhuzamosan a munka átszervezésével csökkennek takarítási feladataik.
- Természetesen vannak olyan feladatkörök, amelyek kizárólag az óvodapedagógus kompetenciái közé tartoznak (pl. a csoportélet tervezése, a nevelési folyamat összehangolása, a szülők tájékoztatása a gyerekek fejlődéséről). Vannak feladatok, amelyekben a dajka segítőként van jelen (pl. a gyerekek által már ismert tevékenységek irányítása, önkiszolgáló tevékenységek, egyéni, differenciált fejlesztések az óvodapedagógussal egyeztetve, egy-egy tevékenység önálló irányítása). Vannak olyan feladatok, amelyek elvégzése önálló feladat is lehet (pl. megszerzett ismeretek és tapasztalatok beépítése munkájába saját elgondolás alapján).
- **A nevelés eredményességéhez a pedagógia asszisztens és a dajka munkája is hozzájárul. Az óvodában e három feladatkör csak egymás kiegészítőjeként működhet.**

12. Az óvodapedagógus és a tanítók együttműködése

(óvoda – iskola átmenet megkönnyítése)

Az óvodából iskolába kerülés fejlettebben és több tapasztalattal ugyan, mint az óvodába kerüléskor, de ugyanolyan nagy változást jelent egy gyerek életében, mint amikor családból, bölcsődéből bekerült egy számára új intézménybe. Ennek ellenére az erre való felkészülésnek és felkészítésnek legalább annyira átgondoltnak és érzelmeket megmozgatóknak kell lennie, mint az óvodai befogadás időszakának. Persze itt már egy kicsit könnyebb a helyzet, mert 6-7 éves korra a gyerekek többségében a fejlődés hatására saját magában kialakul a változás iránti, a tanulás iránti igény, és ez a belső késztetés sokat segít abban, hogy kevesebb nehézség árán legyenek képesek feldolgozni az új helyzetet.

Az iskolára való felkészítésre rengeteg időnk és lehetőségünk van, hiszen az óvodába lépés első percétől az utolsóig a fejlődés segítése a feladatunk. Annak a folyamatnak a segítése, melynek végeredménye az, hogy az óvodásból, az óvodáskorra jellemző szükségletekből kisiskolássá válik a gyerek, a kisiskolás korra jellemző szükségletek kialakulásával.

Az óvoda feladata az, hogy minden gyerek életkori és egyéni szükségleteit kielégítse, a különböző kompetenciákat megalapozza, és ezzel segítse az egyéni ütemű fejlődését. Ennek a fejlődésnek a hatására kialakuljanak az új szükségletek és motivációs rendszerek, melyek az iskolai életre való felkészültségét jelzik. Biztos, hogy ez egy kicsit leegyszerűsített felfogása a fejlődésnek, de már ez is jelzi, hogy **a két intézménynek és a bennük dolgozóknak szoros kapcsolatban kell állnia, egymás munkáját ismerve, arról valódi, átélt tapasztalatokat szerezve kell együttműködni.** Ennek lehetséges formáiról a kapcsolatrendszerrel már írtunk javaslatokat, ezért itt csak egyetlen fontos gondolatot emelünk ki:

Az óvodának és az iskolának olyan változatos formákban megvalósuló kapcsolatrendszert kell kialakítania, amelyek egyrészt segítik egymás munkájának tartalmas megismerését, ezzel egymás elismerését, megbecsülését. Másrészt a gyerekeknek és szüleiknek segítséget nyújt abban, hogy könnyebb legyen az új életformával járó változások elfogadása.

Az iskolaérettség, mint a fejlődés egy bizonyos pontja, egy bonyolult kompetenciákat és képességeket magában foglaló rendszer, amelyben a különböző összetevők különböző fejlettségi szinten működhetnek. Vannak, amelyek az „átlagos” szinten működnek, az életkornak megfelelő fejlettséggel. Vannak, amelyek az egyéni különbségek hatására magasabb szinten, és vannak, amelyek alacsonyabb szinten. A gyerekek fejlődésének megfigyelése és nyomon követése segít abban, hogy időben észrevehessük a gyorsabban, illetve lassabban fejlődő területeket, és ezek fejlesztésére elegendő időt tudjunk biztosítani.

13. Az óvodapedagógus és a fejlesztő pedagógus, logopédus együttműködése

Ahhoz, hogy az esetlegesen szükséges külön fejlesztéseket jöjör és jó eszközökkel tudjuk megvalósítani segítséget kapunk a pedagógiai szakszolgálat logopédusától és a gyógypedagógiai végzettségű fejlesztőpedagógustól.

A logopédus kompetenciaköre:

„ A beszéd-, a hang-, a nyelv- és kommunikáció zavarban szenvedő gyerekek hátrányainak megelőzésére, vizsgálatára és felismerésére, más beszédkórképektől való elkülönítésére, az ezekből következő feladatok megállapítására, megtervezésére, a sérülés specifikus prevenciós, terápiás, fejlesztési, nevelési, oktatási tevékenység ellátására.”

(Csabai Katalin)

A fejlesztő pedagógus kompetenciaköre:

- Elsősorban a normál intelligenciaövezetbe tartozó gyerekekkel foglalkozik teljesítményzavar esetén.
- Diagnosztikus tevékenysége a képzési során elsajátított tesztek felvételére és értékelésére terjed ki.
- A diagnosztikus és terápiás kompetenciakörét meghaladó eseteket speciális szakemberhez köteles irányítani.
- Tevékenységét más szakemberekkel (óvodapedagógus, logopédus, pszichológus stb.) összehangoltan végzi.
- A fejlesztő foglalkozások szakmai minőségéért felelős.
- Egyben elláthatja a sajátos nevelési igényű (különböző fogyatékkal rendelkező) gyerekek fejlesztését is, hiszen ez a gyógypedagógia kompetenciája. (Porkolábné Balogh Katalin)

15. A napirend és a heti rend

15.1 A csoportélet napirendje

Mint minden együttműködésre épülő közösségben, az óvodai csoportokban is szükség van egy olyan szokás és szabályrendszerre, amely segíti a minél kevesebb konfliktussal járó együttélést, ami által szabályozó rendszerként is működik. Lehet, hogy szokatlan a napi ritmus kialakítását szabályozó erőként meghatározni, vagy felfedezni benne a segítségnyújtási lehetőséget, de **a napi ritmus** nem más, mint **a gyereket segítő, szinte észrevétlen szabályrendszer. Állandóságot biztosít**, és ezzel hozzájárul ahhoz, hogy a gyerekek biztonságban érezhessék magukat már az óvoda első heteiben, valamint a későbbi időszakban is. Egyben közrejátszik az **egészséges életritmus** kialakulásában, és ezzel segíti az egészséges életmód szokásainak megalapozását, segítséget nyújt **az időben való tájékozódás kialakulásához**.

A jól összeállított napi ritmus segítséget nyújt mind a fizikai, mind az érzelmi szükségletek kielégítéséhez. Biztosítja a kellő időt a játékhoz, tevékenykedéshez, levegőn való mozgáshoz, nyugodt étkezésekhez. Ezek mindegyike szükséges a jó ütemű, kiegyensúlyozott fejlődéshez.

A folyamatosságot biztosító, rugalmasan kezelt, változatos tevékenységet felkínáló, az aktívabb és passzívabb tevékenységeket „váltogató” napirend az, amely leginkább elősegíti az elmélyült tevékenykedést és az ebből fakadó fejlődést. A programban leírt időkeretek és a sorrend csak irányadó, hiszen az összeállításánál több tényezőt kell figyelembe venni:

- a csoport kor szerinti összetételét (pl.: az életkort tekintve homogén kiscsoportban sokkal több időt kell szánni az önmagukkal kapcsolatos feladatok megvalósítására, vagy hosszabb időt a pihenésre, mint a nagyobbaknál),
- a gyerekek igényeinek és szükségleteinek változását (pl. míg év elején egy-egy tevékenység elvégzése hosszabb időt vesz igénybe, később a szokások, szabályok belsővé válása miatt ez az idő nagymértékben lecsökkenhet),
- az évszakokból adódó lehetőségeket, esetleges gátló tényezőket (pl. ha nagyon erős a napsugárzás, sokkal inkább javasolt a reggeli időszakra szervezni az udvari életet az egészségre káros hatások elkerülése miatt, míg a téli időszakban ebéd ellőttre, a déli időszakhoz közel, amikor minden napos időt ki kell használni az immunrendszer erősítéséhez),
- Egy-egy tevékenység, program is változtatható a hétköznapiak során jól működő napi ritmuson (pl. egy hosszabb távú kirándulás vagy egy színházlátogatás)

A napirendek összeállítása az óvodapedagógusok joga és kötelessége a csoportban dolgozó pedagógiai asszisztenssel valamint a dajkával egyeztetve. Amit az összeállítás során mindenkinek biztosítani kell:

- **a szabadjáték elsődlegességét (4-5 óra naponta)**
- **közvetlen környezetben, szabadban történő tevékenykedés** (időjárástól függően legkevesebb 1-2 óra)

Ebben az időszakban is játszhat, felfedezéseket tehet, megfigyeléseket végezhet, kísérletezhet, elvonulhat, ha magányra vágyik, „pizsmoghat” a gyerek stb.; de az nagyon fontos, hogy szabadon választott, változatos mozgásokat is végezzen. Fusson, gyalogoljon, másszon fára, ugráljon, guruljon, egyensúlyozzon, hiszen az intenzív mozgás ugyanúgy alapfeltétele a fejlődésnek, mint a játék (mozgásos lehetőségek pl. mozgásos játékok, versenyjátékok, körjátékok felkínálása tagóvoda vagy csoportszinten naponta a szabadban legalább 20 percen).

- **pihenés** (kisebekenél legalább 2 óra, nagyobbaknál legalább 1 óra)

*„A TERMÉSZET ÚTJAIN – TERMÉSZETES NEVELÉSSSEL”
A Nagykövácsi Kispatak Óvoda helyi nevelési programja*

A csoportok életét segítő napi ritmus jellemzői a folyamatosság és a rugalmasság, melyek feltételei az életkori és egyéni fejlődés számára megfelelő időkeretek és a változatos tevékenységek biztosításának.

Ajánlott napirend, mely időjárástól, eseményektől vagy kialakult helyzetektől függően rugalmasan változtatható

IDŐ KERET	TEVÉKENYSÉG
6³⁰ – 7³⁰ óra	Szabad játék a „reggeli fogadó” csoportban óvodapedagógusi együttműködéssel
7³⁰ – 10 óra	<ul style="list-style-type: none"> • a gyerekek folyamatosan érkeznek, fogadásuk - időjárástól függően - a szabadban vagy a saját csoportszobában, szabad játék, tevékenykedés; • önkiszolgáló tevékenység, folyamatos tízórai; • az óvodapedagógus egyéni és kiscsoportos kezdeményezései, fejlesztései; • az előre megtervezett és a spontán helyzeteket felhasználva a feldolgozandó témakörhöz kapcsolódó tevékenységek segítése; • a feldolgozás alatt levő témában tevékenykedések, fejlesztések komplex megvalósítások; • egyéni, kiscsoportos, csoportos beszélgetések és értékközvetítések; • csoportszoba rendezettségének visszaállítása olyan mértékben, amelyre szükség van ahhoz, hogy a későbbi tevékenységekhez is elegendő helyet, megfelelő körülményeket lehessen teremteni; • gondozási feladatok, mosdó használata folyamatosan az egyéni szükségletektől és az elvégzett tevékenységektől függően.
10 -12 óra	<ul style="list-style-type: none"> • mosdóhasználat, öltözködés; • tevékenykedés a szabadban (óvodán kívüli tapasztalatszerzés: séták, kisebb kirándulások; munka jellegű tevékenységek: kerti munkák; gyerekek által kezdeményezett szabad játékok, óvodapedagógus által felkínált tevékenységek, mozgásos játékok; egyéni és kiscsoportos beszélgetések stb.)
12 -13 óra	<ul style="list-style-type: none"> • vetkőzés, mosdóhasználat; • munka jellegű tevékenységek (naposi feladatok), ebéd; • egészségügyi szokások, gondozási feladatok
13 -17 óra	<ul style="list-style-type: none"> • pihenés feltételeinek megteremtése a csoportra jellemző szokásokkal, hagyományokkal, pihenés, alvás • folyamatos felkelés, mosdóhasználat; • folyamatos uzsonna; • a délelőtti tevékenységek folytatása vagy újak kialakítása a gyerekek kezdeményezései alapján - időjárástól függően - a szabadban vagy a csoportszobában; • egyéni és kiscsoportos fejlesztések stb. • Munkajellegű tevékenységek, egyéni megbízások. • folyamatos hazamenetel; <p>A délutáni tevékenykedés ugyanolyan hangsúlyos, mint a délelőttié</p>
17 -18 óra	Szüleik érkezéséig a „búcsúzó” csoportban játszanak a gyerekek óvodapedagógusi együttműködéssel.

15.2 A heti rend

A heti/hetek ritmusának kialakításánál szintén csak ajánlásként szerepel az az összeállítás, amit kidolgoztunk, hiszen ezen a területen is - mint a napi ritmus kialakításánál - sokféle szempont és körülmény játszhat közre. Ennek kialakítása során a csoport szükségletei mellett hangsúlyossá válik az óvodapedagógusok „szükségleteinek” kielégítése is. **Az egyéni sajátosságok, és az, hogy ki milyen feltételek mellett tudja munkáját a legeredményesebben végezni különbözőek lehetnek, ezért kidolgoztunk 2 féle heti/hetek ritmust, melyek közül minden óvodapedagógus páros kiválaszthatja a nekik leginkább megfelelőt.** Ezzel segítjük azt, hogy minél inkább előtérbe kerülhessenek az azonos elven működő, de a csoportokra jellemző, egyéni vonások. **Mindkét változatban ugyanúgy szükség van a csoportban dolgozó felnőttek szoros együttműködésére, és arra, hogy közösen alakítsák ki egy-egy időszak tevékenységi és fejlesztési tervét.** E nélkül egyik formával sem lehet eredményesen dolgozni.

Minden csoportban az óvodapedagógusok közös döntése, hogy melyik napon mit helyeznek középpontba, de a csoportnaplóban általuk rögzített heti/hetek ritmusnál figyelembe kell venni, hogy:

- Az általuk összeállított 5 az **adott nevelési év egészében iránymutató.**
- Mindkét esetben **meg kell jelennie a heti egyszeri, kötelezően szervezett mozgásfejlesztésnek, játékos mozgás foglalkozásnak.**
- A gyerekek számára előre tervezett tevékenységek, érték közvetítési tartalmak és fejlesztési feladatok megvalósítására való törekvés mellett **minden nap, mindenféle tevékenység, kezdeményezés és fejlesztés történhet,** hiszen ezek mindegyike a gyerekek által kezdeményezett tevékenységektől függ. A heti ritmusok abban segítenek, hogy tudatosan, átgondoltan tudjuk megtervezni, előkészíteni és felkínálni a gyerekeknek az általuk szabadon választható tevékenységeket.
- **Az adott naphoz kapcsolódó, előre megtervezett tevékenységek és azok feltételeinek biztosítása, előkészítése az óvodapedagógus feladata (amennyiben erre van mód, a pedagógiai asszisztens és/vagy a dajka segítségével) és kötelessége. Az abban való részvétel a gyerek szabad/kötelező választása.**
- Mindkét változat esetében **az adott időszakra tervet kell készíteni,** melyet a csoportnaplóban rögzíteni kell. Minden esetben **jelezni kell azt is, hogy mit sikerült az elképzelésekből megvalósítani,** hiszen csak ezekre támaszkodva, ezekből kiindulva lehet a következő ritmus tartalmi tervét elkészíteni. Ennek formáját a csoportnaplóban pár szavas napi/heti/projekt időtartamhoz kapcsolt bejegyzés formájában jelezni kell.

16. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az óvodánk a pedagógiai program megvalósítása során kiemelt figyelmet fordít az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás követelményének érvényesülését segítő intézkedésekre.

Óvodánkban tilos a jogellenes elkülönítés minden formája.

Az egyenlő bánásmód követelményét érvényesítjük különösen

- az óvodai nevelésbe történő bekapcsolódás feltételeinek meghatározásakor, a felvételi kérelmek elbírálásánál,
- az óvodai szabályrendszer megállapítása és a követelménytámasztás során,

- a teljesítmények értékelésénél,
- az óvodai neveléshez kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele során,
- a különböző juttatásokhoz való hozzáférés során,
- az óvodai nevelésben való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során.

Intézményünk éves munkatervében rögzíti az esélyegyenlőségi terv megvalósítását segítő konkrét feladatokat, melyben jelöli a felelősöket és a határidőket. Év végi beszámolójában pedig értékeli azok megvalósulását, és a szükséges korrekciókat elvégzi.

17. A tervezésről, ellenőrzésről, értékelésről

17.1 A tervezés

Az óvodai nevelés folyamatában minden résztvevőnek valamilyen célja van. **Céljai vannak a gyerekeknek**, melyek vagy tudatosak, vagy ösztönösek, de befolyásolják a nevelési folyamatot. Pl.: a szükségleteinek kielégítése, melyek megnyilvánulnak a tevékenységek választásában, az érzelmeinek kinyilvánításában vagy abban, hogy magányosan vagy csoportban tevékenykedik. **Célja van a szülőnek**, melyet vagy közvetít, vagy sem, de vagy kimondva, vagy kimondatlanul, de minden esetben ott van a számára legfontosabb: biztonságban szeretné tudni gyermekét és sok esetben teljesen konkrét elképzelésekkel, hogy ez hogyan is valósítható meg leginkább. **Célja van az óvodapedagógusnak**, aki pszichológiai, pedagógiai, módszertani ismeretekkel felkészülve vállalja, hogy segíti a csoportjába járó gyerekek életkorának és egyéniségének figyelembevételével való fejlesztését.

A különböző irányból érkező célok hol egymáshoz simulnak, összefonódnak, hol kiegészítik egymást, és az is előfordulhat, hogy ellentmondanak egymásnak. **Ebben a nagyon bonyolult, szövevényes helyzetben kell az óvodapedagógusnak kialakítani egy olyan egyensúlyt, amely mindenki számára a legmegfelelőbb. Ez az óvodában az ő kompetenciája.** A sokrétű célok összehangolása, feladatokra való lebontása, rendszerbe foglalása. Ez az átgondolt, **egyzetetéseken alapuló rendszerbe foglalás és a megvalósításhoz vezető utak kiválasztása a tervező munka.**

Az óvodai és csoportélet megtervezése nem más, mint a különböző szükségletekből kiinduló, folyamatosan változó folyamatterv, mely ahhoz, hogy eredményesen segíthesse munkánkat folyamatos ellenőrzésre, értékelésre és módosításra szorul. Ezeknek a feltételeknek a **projekt módszer használata felel meg a leginkább**, mert ez segít abban, hogy:

- figyelembe tudjuk venni az egyéni sajátosságokat, fejlődési ütemet,
- minden helyzetben számításba tudjuk venni az óvodáskor jellemzőit (pl. cselekvő aktivitás, gondolkodási sajátosságok, érzelmi vezéreltség),
- előtérbe helyezhessük a konstruktív életvezetéssel kapcsolatos szokások megalapozását.

A **projektmódszer lényege, hogy középpontba helyezi a gyerek saját tapasztalatát, cselekvő aktivitását. Valós problémákra keresi a valós megoldásokat, és előtérbe helyezi a sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalást.**

A projektek fajtái:

- **Téma projekt**, amikor egy-egy fogalmat helyezünk középpontba, és a tevékenységek sorozata segíti a megismerést és a fejlődést (pl. ős, tűz, kövek).
- **Esztétikai élmény átélését segítő projekt**, amikor egy-egy ünnepet vagy programot helyezünk középpontba (pl. adventi készülődés, színházlátogatás, pár mondatos heti vagy kétheti értékelés).

- **Problémák segítését megoldó projekt**, amikor egy valós probléma megoldására keressük a válaszokat (pl. Anyák napjára „saját” virágot szeretnénk adni, év végére kiállítást szeretnénk rendezni, az összegyűlt meséinkből könyvet készíteni).
- **Tevékenységek elsajátítását segítő projekt**, amikor egy-egy technikát helyezünk a középpontba (pl. szövés, ültetés, famegmunkálás).
- **Tudás projekt**, amikor az ismeretek elsajátítását helyezzük a középpontba (pl. szokások, szabályok, hagyományok)

A projekt megvalósításának szakaszai:

1. Tervezés szakasza:

- A gyerekek vagy az óvodapedagógus által javasolt vagy közösen kitalált fogalmak, témakörök kiválasztása, mely kiindulhat személyes vagy közös, közvetlen vagy közvetett élményből, ismeretből.
- A témakörhöz kapcsolható tevékenységek kiválasztása, és ha szükséges csoportosítása.
- A tevékenységekbe integrálható fejlesztési és értékközvetítési tartalmak kiválasztása.

2. Megvalósítás szakasza

- Tevékenységek végzése szabad választás alapján egyénileg, kis csoportban vagy csoportosan.
- Az óvodapedagógus kezdeményezései, fejlesztései egyénileg, kis csoportban vagy csoportszinten.
- Folyamatos ellenőrzés, értékelés, az esetlegesen felmerülő új ötletek beépítése.

3. Értékelő szakasz

- Tevékenységek eredményeinek összegyűjtése (pl. vizuális alkotások, nyelvi alkotások: mesék, ritmikus szövegek, elkészített játékok, feladatlapok, mozgásos játékok)
- A tevékenységek közben átélt érzelmek, élmények összegyűjtése.

Az eddig leírtakból már kiderül, hogy a projekt nem csak egy tervezési forma, hanem az egész óvodai nevelést segítő módszer, melynek egy része a folyamat megvalósítását segítő terv összeállítása.

17.2 Az ellenőrzés és értékelés

Az ellenőrzés és értékelés lehetőségeinek formája részletesen kidolgozva megtalálható a minőségellenőrzési programban, ezért itt most csak a legfontosabb gondolatok kerülnek felsorolásra.

A hatékony és tudatos fejlesztő tevékenység elengedhetetlen feltétele a folyamatos és rendszeres időközönként történő értékelés. Ez elképzelhetetlen ellenőrzés nélkül. A két fogalom egymástól elválaszthatatlan, komplex tevékenységet jelent, magában foglalja az óvodapedagógus önellenőrző és önértékelő tevékenységét, valamint az egyes gyerekek fejlődésének, a közösség alakulásának megfigyelését, magának a pedagógiai programnak vagy egy részterületének ellenőrzését, értékelését.

Az óvodapedagógusnak **minden nap** végig kell gondolnia, hogy az adott napon, az általa meghatározott fejlesztési feladatokból, az önmagával szemben felállított elvárásokból melyek valósultak meg és melyek maradtak el. Ezt segíthetik a rövid, tömör, lényeges információkat tartalmazó napi/heti, projekthez kapcsolt bejegyzések arról, hogy milyen tevékenységek közben, milyen képességeket, készségeket, szokásokat fejlesztett.

A **folyamatos önellenőrzés és önértékelés** mellett szükség van arra, hogy meghatározott időnként (pl. egy témakör feldolgozása után) végiggondoljuk, mit is értünk el valójában egy-egy gyerek, illetve a közösség fejlődésében. Ezeket a tényeket írásban kell rögzíteni, hiszen csak ennek alapján lehet a következő tervidőszak reális fejlesztési tervét elkészíteni.

Az értékelés másik területe az, amikor **a gyerekek illetve a csoport erőfeszítéseit, fejlődni és tenni akarását értékeljük**, ezzel elősegítjük a reális énkép alakulását, és a csoporttudat erősödését. A reális értékelés segíti, hogy harmonikus kapcsolatban lehessenek önmagukkal és a csoporttal. Az értékelésnek sokféle módja ismert. Van, amikor elég egy szemvillanás, egy mosoly, simogatás vagy egy haragos tekintet. Van, amikor négy szemközti, és akad, amikor a csoport előtti beszélgetések, magyarázatok, véleménynyilvánítások a leghatékonyabbak. Minden esetben meg kell találni az adott helyzethez és gyerekekhez leghatékonyabb eljárást.

Az egyes gyerekek erőfeszítéseinek értékelése mellett, a közösség fejlődésével egyre fontosabbá válik **a közösségi magatartás és együttműködés értékelése** is. Mind a gyerekek, mind a csoport értékelésénél két fő szabály van. Az egyik, hogy mindig mindenkit csak önmagával hasonlíthatunk össze. A másik, hogy minden helyzetben próbáljuk meg a pozitív elemeket kiemelni és értékelni, hiszen ezzel észrevétlenül segíthetjük az empátia és tolerancia képességének fejlődését. Bizalmat és biztonságérzetet közvetítünk, amely elengedhetetlen feltétele a folyamatos fejlődésnek a gyerek és a csoport szempontjából egyaránt. Egyben pozitív mintát, követendő modellt biztosítunk a gyerekek egymást és másokat értékelő tevékenységéhez, hiszen a gyerek is értékeli azokban a spontán, illetve tudatosan megtervezett és biztosított helyzetekben, amikor önmagukról, egymásról, az óvodapedagógusról, egy helyzetről, tevékenységről, hozzáállásról, viselkedésről szabadon véleményt nyilvánít. A szakértők, vendégek, szülők értékelő tevékenysége vonatkozhat a tervezésre, az életszervezésre, az egész folyamatra, vagy magára a programra.

Az **értékelés alapja** mindig a reális helyzetfelmérés, melyhez a fejlődési és fejlesztési folyamatot kell megfigyelni, elemezni és kiértékelni. Az így kialakított helyzetképből kiindulva lehet csak az esetleges tévedéseket, hibákat korrigálni, illetve a további célokat, feladatokat meghatározni, módosítani.

A programunkhoz kapcsolódó szakmai dokumentumok:

- Az intézményvezető éves pedagógiai munkaterve, mely összefűzi az egyes csoportok éves pedagógiai munkáját.
- Az óvodai program éves tervezése, az óvodapedagógusok által vezetett hivatalos csoportnaplóban történik.
- Az óvodai csoportnaplóban fel kell tüntetni az óvoda nevét, OM azonosítóját és címét, a nevelési évet, a csoport megnevezését, a csoport óvodapedagógusait, a megnyitás és lezárás helyét és időpontját, az óvodavezető aláírását, papíralapú dokumentum esetén az óvodai körbélyegzők lenyomatát, a pedagógiai program nevét.

A csoportnaplónak tartalmaznia kell:

- a gyerekek nevét és óvodai jelét,
- a fiúk és lányok számának összesített adatait, ezen belül megadva a három év alatti, a három-négyéves, a négy-ötéves, az öt-hatéves a hat-hétéves gyermekek számát, a sajátos nevelési igényű gyermekek számát, továbbá azon gyermekek számát, akik bölcsődések voltak,
- a nevelési évben tankötelessé váló gyermekek nevét,
- a napirendet, a napirend szerinti tevékenységek időtartamát és a tevékenységeket,
- a hetente ismétlődő közös tevékenységeket tartalmazó heti rendet napi bontásban,
- nevelési éven belüli időszakonként a nevelési feladatokat, a szervezési feladatokat, a tervezett programokat és azok időpontjait,

- a gyermekek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek, foglalkozások keretében az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységi formák tartalmi elemeit,
- az értékeléseket,
- a hivatalos csoportlátogatásokat, a látogatás célját, időpontját, a látogató nevét és beosztását, a látogatás szempontrendszerét, az eredményt,
- a feljegyzést a csoport életéről.

A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció (portfólió) tartalmazza

- a gyermek anamnéziséét,
- a gyermek fejlődésének mutatóit (érzelmi-szociális, értelmi, beszéd- és mozgásfejlődés), valamint az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységekkel kapcsolatos egyéb megfigyeléseket,
- a gyermek fejlődését segítő megállapításokat, intézkedéseket, az elért eredményt,
- amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, a vizsgálat megállapításait, a fejlesztést végző pedagógus, fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatait,
- a szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításait,
- a szülő tájékoztatásáról szóló feljegyzéseket. (évente minimum két alkalom illetve szükség szerint)

Indokolt esetben kezdeményezzük a szülőnél a szakszolgálat igénybevételét. Az óvoda a gyermek értelmi, beszéd-, hallás-, látás-, mozgásfejlődésének eredményét szükség szerint, de legalább félévenként rögzíti. Feljegyezzük a gyermek fejlődését szolgáló intézkedéseket, megállapításokat, javaslatokat és félévente a külön, célirányos fejlesztést igénylő gyermekek esetében fejlesztési tervet készítünk.

Az 5., 6., 7. életévüket betöltött gyermekek esetében az óvoda fejlesztő pedagógusa elvégzi a DIFER mérést.

18. Az eredményesség kritériumai

Oldalakon át lehetne a kritériumokat felsorolni:

- ha a céljainkban és az alapelvekben megfogalmazottak megvalósulnak;
- ha minden gyerek saját ritmusában, nyugodt körülmények között minden területen fejlődik, és óvodáskor végére testileg, lelkileg felkészültté válik az iskolai életre, az ezzel járó változásokat, sikereket és kudarokat egyaránt képes feldolgozni és együttműködve tevékenykedni;
- ha reális énképpel rendelkezik, ismeri önmagát, erősségeit és gyengeségeit;
- ha szükséges képes segítséget kérni, elfogadni és adni egyaránt;
- ha hibázik, azt képes belátni és képes elnézést kérni;
- ha képes ötleteivel, javaslataival segíteni a közösséget stb.

A legfontosabb **célunk** valójában az, hogy **minden** gyereknek és **minden** őket segítőnek legyen lehetősége átélni azt, hogy egy közösség tagja, melynek pótolhatatlan része sajátosságaival, egyéniségével, ahol számítanak rá és olyannak fogadják el, amilyen. Segítséget kaphat, ha szüksége van rá, és ahol ő maga is segítséget adhat, ha arra van szükség.

*„A TERMÉSZET ÚTJAIN – TERMÉSZETES NEVELÉSSSEL”
A Nagykovácsi Kispartak Óvoda helyi nevelési programja*

Nap, mint nap érezheti, hogy szeretik és tisztelik és ő maga is szerethet, kapcsolatokat teremthet, barátokra lelhet.

„Minden életkornak megvan a maga fontos, egyedülálló, teljes szerepe, feladata. Szigorúan tilos és kártékony bármelyiket is feláldozni a következő érdekében.”

(Nagy László)

19. A pedagógiai program megvalósításához szükséges a nevelőmunkát segítő játékok és eszközök felsorolása

Sorsz.	Nevelési terület	Eszközfajták
1.	Különféle játékformák (mozgásos játékok, gyakorló, szimbolikus, szerepjátékok, építő és konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás, bábozás, barkácsolás eszközei)	csoportszobai: Lego, Duplo, közlekedési játék, építő játékok, babaszobai eszközök, társasjátékok, könyvek, bábok, babák
		udvari: bábpaván, építőjátékok, szőnyegek, textilek, rajztáblák, homokozó játékok, árnyékoló kuckók, labdák
2.	Mozgáskultúra, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök.	csoportszobai: saját készítésű mozgásfejlesztő játékok, trambulín, billenő lap, alagút, karikák
		udvari: beépített játszoeszközök, labdák, karikák, ugrókötelek
3.	Ének, zene, énekes játék eszközei	csörgő dob, triangulum, xilofon, rumbatök, cd lejátszó, saját készítésű hangszerek
	Hangszer (pedagógusoknak)	furulya
	Hangszer (gyerekeknek)	csörgő dob, triangulum, xilofon, rumbatök, cd lejátszó, saját készítésű hangszerek
4.	Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	Saját készítésű képkártyák, könyvek Légző – és fújó gyakorló eszköz (saját készítésű)

*„A TERMÉSZET ÚTJAIN – TERMÉSZETES NEVELÉSSSEL”
A Nagykövácsi Kispaták Óvoda helyi nevelési programja*

5.	Értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök	Logikai játékok, LOGICO, matrix, társasjátékok, Bambino Lük, szoliterek, Montessori torony, stratégia játékok
6.	Ábrázoló tevékenységet fejlesztő eszközök	Sablonok, satírozók, hengerek, olló, ecset, festék, varró lapok, mintalyukasztó, színes ceruza, zsírkréta, speciális papírok
7.	A természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok	Természetvizsgáló eszközök, természettudományos könyvek, eszközök kísérletezéshez (saját készítésű)
8.	Munka jellegű tevékenység eszközei	Kerti szerszámok, napos kötények, gyerek locsoló kanna

20. FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

Óvodai nevelés országos alapprogramja	A Kormány 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel	Szolnok, 1997.
Nagy Jenőné: Óvodatükör	Szolnok, 2001.
Mérei Ferenc - Binét Ágnes: Gyermeklélektan	Bp. Gondolat, 1975.
Dr. Kovács György- Dr. Bakosi Éva: Játék az óvodában	Debrecen, 1995.

**A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ KÖTELEZŐ
SZAKIRODALOM JEGYZÉKE**

“A Természet útjain – természetes neveléssel”	Nagykovácsi, 2010.
Zilahi Józsefné: Mese, vers az óvodában	Eötvös József Kk., 2001.
Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában	Zeneműkiadó, 1982.
Forrai Katalin: Ének az óvodában	Editio Musica, 1993.
DIFER Programcsomag – Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer 4-8 évesek számára	Mozaik Kiadó, 2004.

**A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ AJÁNLOTT SZAKIRODALOM
JEGYZÉKE**

Mészáros Vincéné: Óvodai bábjátékok	Tankönyvkiadó, 1982.
Dr. Dankó Ervinné: Irodalmi nevelés az óvodában	Okker, 2003.
Kósáné Ormai Vera: A mi óvodánk	Okker, 2001.
Antal Judit: Mentálhigiéné az óvodában	Barbori BT., 2008.
Gabnai Katalin: Drámajátékok	Helikon, 2005.
N. Kollár Katalin - Szabó Éva: Pszichológia Pedagógusoknak	Osiris Kiadó, 2004.
Michael Cole - Sheila R. Cole: Fejlődéslélektan	Osiris Kiadó, 2006.
Atkinson - Hilgard: Pszichológia	Osiris Kiadó, 2006.
Dr. Balázsne Szűcs Judit: A gyermekközpontú vizuális nevelés	SZORT Bt., 2005.
Martonné Tamás Márta: Fejlesztő pedagógiai	ELTE Eötvös Kiadó Budapest
Tóth Erika Katalin: Szó-beszéd Beszédjavító mondókák	Móra könyvkiadó, 2011.
Perlai Rezsőné: Matematikai játékok óvodáskorban	Okker, 1999.
Zsámboki Károlyné - Horváthné Szigligeti Adél: Matematika kézzel, fejjel, szívvel	Okker, 2008.
Farmosi István: Mozdásfejlődés	Dialóg Campus, 2002.
Pappné Gazdag Zsuzsanna: Újabb utánzó gyakorlatok - Tartásjavító, izomerősítő és nyújtó, valamint mozgásügyességet fejlesztő gyakorlatok	Flaccus Kiadó, 2005.
Pappné Gazdag Zsuzsanna: A babzsák	Flaccus Kiadó, 2008.
Pappné Gazdag Zsuzsanna: A karika	Flaccus Kiadó, 2007.
Gergely Ildikó: Mit? Miért? Hogyan? - Sokmozgásos testnevelési játékok - Módszertani füzet óvodapedagógusoknak	Redact 2000 Bt, 2001.

*„A TERMÉSZET ÚTJAIN – TERMÉSZETES NEVELÉSSSEL”
A Nagykövácsi Kispaták Óvoda helyi nevelési programja*

Gergely Ildikó: Mit? Miért? Hogyan? - Kondicionális képességek fejlesztése és mérése - Módszertani füzet óvodapedagógusoknak	Redact 2000 Bt, 2004.
Székely Lajos: Az óvodai egészségnevelés elmélete és gyakorlata	Az Egészségesebb Óvodák Nemzeti Hálózata, Budapest, 2003.
Lukács Józsefné - Ferencz Éva: Itt van az ősz, elmúlt a nyár, kelepel a gólyamadár (Óvodai játékos csoportos fejlesztések ötlettára)	Flaccus, 2010.
Lukács Józsefné - Ferencz Éva: Esik a hó, fúj a szél, varjú károg, itt a tél (Óvodai játékos csoportos fejlesztések ötlettára)	Flaccus, 2011.
Lukács Józsefné - Ferencz Éva: Itt a tavasz, fut a tél, kis méhecske döngicsél (Óvodai játékos csoportos fejlesztések ötlettára)	Flaccus, 2010.
Lukács Józsefné - Ferencz Éva: Mosolyog a napsugár, madár dalol, itt a nyár (Óvodai játékos csoportos fejlesztések ötlettára)	Flaccus, 2011.
Bihariné Dr. Krekó Ilona, Kanczler Gyuláné dr., Labanc Györgyi: Környezetkultúra az óvodában	Magyar Szakképzési Társaság, Budapest, 2005.
Labanc Györgyi: Óvodások környezeti nevelése (Réce füzetek-5)	Alapítvány a Magyarországi Környezet Nevelésért Budapest, 1998.
Környezeti nevelés az erdőben	Öko-Fórum Alapítvány Budapest, 2006.
Forgács József: A társas érintkezés pszichológiája	KAIROSZ, 1997.
Gerő Zsuzsa: Érzelem, Fantázia, Gondolkodás Óvodáskorban	Flaccus, 2003.
Porkolábné Dr. Balogh Katalin, Dr. Balázsne Szűcs Judit, Szatzné Gregorits Anna: Komplex prevenciós óvodai program – kudarc nélkül az iskolában	Trefort Kiadó Bp., 2004.
Dr. Szivák Judit: Minőség az óvodában	OKKER Kiadó, 2001.
Dr. Czeizel Endre: Az érték még mindig bennünk van	Akadémia Kiadó, Budapest

21. Érvényességi rendelkezés

A Kispatak Óvoda nevelési programjának érvényességi ideje:

HATÁROZATLAN IDŐRE SZÓL.

A pedagógiai program módosításának lehetséges indokai:

1. Az óvodába járó gyermekek szocio-kulturális környezete nagymértékben megváltozik.
2. A program bevalásának eredményvizsgálatai szükségessé teszik a program módosítását.
3. A mindenkorai törvényi előírások megváltozása.

Előírás a programmódosítás kezdeményezésére:

- A nevelőtestület 50 %+1 fő írásbeli előterjesztést tesz az óvoda vezetőségének.
- A nevelőtestület határozatba foglalja a programban végrehajtott módosításokat.

22. Legitimációs záradék

„A természet útjain- természetes neveléssel” című helyi pedagógiai program nyilvános dokumentum, bárki számára hozzáférhető a Nagykovácsi Kispatak Óvoda, Nagykovácsi, Kaszáló u. 16-18. szám alatti intézményvezetői irodában, a tagintézmények irodahelyiségeiben, illetve a Nagykovácsi Kispatak Óvoda honlapján (www.kispatakovoda.hu).

A helyi pedagógiai programot intézményünk nevelőtestülete elfogadta. Iktató szám:1174/2018

Nagykovácsi, 2018. október 05.

.....
(Szabó Orsolya Gabriella)
intézményvezető

A helyi pedagógiai programot a szülői szervezet megismerte, az abban foglaltakkal egyetért. Iktató szám: 1192/2018.

Nagykovácsi, 2018. október 09.

.....
Szülői Munkaközösség képviselője

A helyi pedagógiai programot Nagykovácsi Nagyközség Önkormányzatának Képviselőtestülete megismerte, az abban foglaltak.....sz. határozatban jóváhagyta.

Nagykovácsi, 2018.

.....
(Kiszelné Mohos Katalin)
polgármester

A MEGVALÓSÍTÁST SEGÍTŐ ALAPVETÉSEK

2. Óvodai nevelésünk alapelvei, célkitűzései

- Az óvodáskorú gyerek szükséglete a biztonság, az elfogadás, a támogatás függetlenül nemzeti, etnikai vagy egyéb sajátos helyzetéből adódó különbözőségétől.
- Minden esetben tiszteletben kell tartani a szülők világnézeti és vallási hovatartozását, és amennyiben igényük van rá, segítséget kell kapniuk az óvodától ahhoz, hogy a gyerekeiket is az általuk választott szellemiségben nevelhessék.
- A különböző szükségletek megjelenése egyéni különbözőségeket mutathatnak a fejlődési ütem eltéréséből adódóan, ezért ezek kielégítése is csak egyénhez igazodó lehet. Az egyéni fejlettséghez igazodó, differenciált bánásmód elve alapján szervezett csoportélet biztosítja az inkluzivitást, a sajátos nevelési igényű, nemzetiségi, kisebbségi, illetve a menekült státusú gyerekek szükségleteinek kielégítését is.
- Az érés, a fejlődés és fejlesztés egymást átható, egymástól függetleníthetetlen fogalmak.
- Az óvodában komplex nevelés folyik. A különböző területek csak elméletileg differenciálódnak, a megvalósítás során egységet alkotnak. Egy-egy tevékenység, inger több területet fejleszt egyszerre.
- Az óvoda minden dolgozója a gyerekek számára modellé, követendő mintává válnak, ezért mindig, minden helyzetben úgy kell a gyerekek között működniük, hogy az pozitív irányba befolyásolja a fejlődésüket.
- A fejlődést segítő hatások közül kiemelkedően fontos a közvetlen környezet (óvoda épülete, helyiségei, udvara), melyben mindennapjait tölti a gyerek, ezért kialakításánál és a változtatásánál arra kell törekedni, hogy biztonságot, esztétikumot, változatosságot sugározzon, és egyben érdeklődést keltsen, esztétikai élményekhez, tapasztalatokhoz juttasson, játékra, illetve mozgásra serkentsen.

3. Az óvodai nevelés feladatai

3.3 Az egészséges életmód alakítása

- A gyerekek egyéni fejlettségi szintjének megismerése, felmérése, rögzítése az óvodai élet meg- és újrakezdésekor, melynek alapján ki lehet dolgozni ez egyéni segítségnyújtási technikákat (szeptember-október) és a meg lehet határozni a fejlesztés irányait.
- **Az egészséges környezet biztosítása.** Támogató, biztonságos, balesetek megelőzésére, stressz hatások csökkentésére, mozgásigény kielégítésére törekvő, magas szintű higiénés elvárásoknak megfelelő közvetlen tárgyi környezet kialakítása, melyben a speciális ellátást igénylő gyerekek fejlődéséhez szükséges feltételek is biztosítva vannak. A bútorok, kiegészítő tárgyak körének bővítésénél szem előtt kell tartani, hogy azok könnyen tisztíthatók, balesetmentes használatra alkalmasak legyenek. Kivitelezésük esztétikus, cselekvésre ösztönző legyen és a fejlettségből adódó

különbségeket is szolgálja. Alapanyaguk környezetbarát, használatuk lehetőség szerint környezetkímélő legyen.

- **A gyermekeket körülvevő személyek** (kortárs gyermekek és felnőttek), azaz **a szociális környezet** szeretetteljes, harmonikus légkörének folyamatos inspirálása, biztosítása.
- Egy olyan strukturált környezet kialakítása, mely motiválja, és egyben megteremti a szükségletek önálló kielégítésére való törekvést.
- Az életkorhoz – szükség esetén az egyéni – sajátosságokhoz alkalmazkodó, az önállósodásra törekvést segítő berendezési tárgyak, eszközök megfelelő számú biztosítása.
- Rugalmasan kezelhető, párhuzamos tevékenységekkel működtethető **napirend és heti rend** összeállítása, amely elegendő időt biztosít az önkiszolgálással kapcsolatos teendők elvégzésére, az egyéni próbálkozásokhoz és a mindennapi mozgás lehetőségét is biztosítja.
- Szoros **együttműködés kialakítása a csoportban dolgozó felnőttek között** (óvodapedagógus-óvodapedagógus, dajka-óvodapedagógus), hogy a gyereket segítő eljárások folyamán tökéletes összhangban tudjanak együttműködni.
- Az egészséges életmód és életszervezés lehetőségeit jól ismerő, a mindennapi életben alkalmazni is tudó **óvodapedagógus**, aki a csoport életének alakítása során szem előtt tartja az ezekkel kapcsolatos elvárásokat is. Saját példáján keresztül **követhető mintát biztosít**.
- A **természet erőinek** – napfény (melynek hatása nem minden időszakban veszélytelen, ezért ajánlott a napirend időkereteit ehhez is igazítani), levegő, víz, szél – tudatos és rendszeres felhasználása a betegségmegelőzés, egészséges életmód és edzettség kialakításához, valamint az ellenálló képesség, az immunrendszer erősödéséhez.
- A **mozgásra, szabadban végezhető szabad és kezdeményezett mozgásra való lehetőség biztosítása minden nap** időjárástól függő időtartamban, melyek a különböző testi képességek fejlődését segítik elő. Változatos mozgásformák megismertetése, melyeket a fejlettség egy bizonyos fokától a gyerekek önállóan, saját ötleteik alapján variálhatnak, továbbfejleszhetnek. (pl. mozgásos szabályjátékok, testnevelés játékok, népi gyerekjátékok, körjátékok, drámajátékok stb.).
- **Minden nap szervezett mozgásfejlesztés lehetőségének biztosítása** minden gyerek számára, melynek időtartama a gyerekek állóképességét függ. Időjárástól függően a szabadban vagy zárt térben, melyben a mozgásos játékok, testnevelés játékok vannak túlsúlyban, és amikor csak lehetséges a játékos forma, a játékok tartalma logikailag kapcsolódik a feldolgozás alatt lévő témakörhöz is.
- Változatos alapanyagokból, **változatos étrend** biztosítása, melynek összeállításánál kiemelt szempont az egészséges, korszerű táplálkozással kapcsolatos kutatások eredményeinek figyelembevétele (alacsony cukor és sótartalom, telítetlen zsírok mellőzése, tejtermékek fogyasztása, gyümölcs és zöldségfogyasztás preferenciája). Ebben segítségünkre lehetnek: a gyerekorvos, védőnő, táplálkozási szakemberek, könyvek, kiadványok, tanulmányok.

- A **kulturált együttélési szokások, szabályok** (pl. étkezés, tisztálkodás, önkiszolgáló tevékenységek stb.), melyek segítik a konfliktusmentes együttélést.
- Az egészséges életvitel iránti igény kialakítása, az egészséges életmód szokásainak megalapozása, a gyermek testi-lelki védelme az óvoda összes dolgozójának a feladata. Kiemeltem fontos a csoportban dolgozó óvodapedagógusok és a dajka együttműködése, összhangja ezen a területen.

3.4 Az érzelmi, erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

- A gyerekek fogadása és a velük való együttlétek a humanisztikus pszichológiai irányzatokból, gyermekközpontú nevelési elveket követve, az **inkluzív pedagógia** gyakorlatából kiindulva kell, hogy megvalósuljon.
- Az óvodában dolgozók nyitott, rugalmas kapcsoltrendszerének kialakítása biztosítja a nevelési folyamat egységes szemléletű megvalósítását.
- A gyerekek életkori és egyéni szükségleteihez igazodó befogadás és visszafogadás, megismerés a szülők bevonásával és aktív részvételével történik, melynek lépései az egyes gyerekek igényeihez és a szülők lehetőségeihez igazodnak.
- A **családokkal való szoros együttműködés** az óvodai élet egész ideje alatt elengedhetetlen feltétele annak, hogy kialakuljon az a mindenki számára elfogadható értékrend, melynek közvetítése segítheti a gyerekek erkölcsi, érzelmi fejlődését.
- A közös és egyéni tapasztalatokat, élményeket biztosító tevékenységrendszer kialakítása, melyben a gyerekek individuális, szociális, erkölcsi tulajdonságai és akarata változatos helyzetben fejlődhet, a szokás- és normarendszere megalapozódhat.
- A szűkebb és tágabb, természetes és mesterséges környezet felfedezését biztosító tevékenységek, ünnepek, jeles napok, néphagyományok, saját hagyományok szervezése, melyek segítik a szülőföldhöz, az emberi munkához, a természethez való pozitív kötődés kialakulását.
- A valamilyen oknál fogva lassabb vagy gyorsabb fejlődés, akadályoztatás vagy kiemelkedő tehetségként működő gyerekek esetében – a szülőkkel való egyeztetés után – szakemberek bevonására is sor kerülhet.
- A **más nemzetiségi és kultúrából érkező gyerekek** esetében is csak a megértés, az **elfogadás és az előítéletektől mentesség** lehet az eredményes együttműködés alapja. Minden esetben meg kell ismerni az adott kultúrát, a szokásokat, amelyekkel színesíthetjük csoportunk, óvodánk életét, beépíthetjük a hétköznapijainkba, ünnepeinkbe.
- Az óvodára és a csoportra jellemző hagyományok is segítik a szocializációs, erkölcsi és magatartási szokások fejlődését egyaránt.
- Világos, egyszerű, állandóságot biztosító szokás- és szabályrendszer kialakítása.
- **Tiltás helyett értelmes, ésszerű, az együttélést, együttműködést segítő szokások és szabályok** kialakítása, melynek szükségességét a gyerekek is megérthetik, tapasztalhatják. (Kivételt képeznek az életet és biztonságot óvó azonnali és nélkülözhetetlen tiltásokat.)

- A gyerekek **szabad játéka** a legjobb színtere az érzelmi, erkölcsi tapasztalatok feldolgozásának és belsővé tételének.
- A mesék a gyerekek számára belső emberi konfliktusokat, megoldási lehetőségeket, mintákat jelenítenek meg. A fejlődés segítésének elengedhetetlen, mással nem pótolható eszközei, ezért a **mindennapos mesélés** elengedhetetlen az óvodai élet során.
- A szabad önkifejezési formák alkalmazására, szabad alkotásokra való ösztönzés stb.

3.5 Az esztétikai képességek, az érzelmi kötődések megalapozása

- Minden gyerekben, aki az óvodába kerül, az otthoni környezet és élet hatására már kialakult valamilyen értékrend, mely egyénenként nagyon különböző lehet. Ezeket alakítani, formálni csak indirekt eszközökkel (pl. környezet kialakítása, kiválasztott értékközvetítési tartalmak, ünnepek, jeles napok előkészítése, saját összeállítású kiadványok, ötlettárak összeállítása stb.) lehet.
- A szülőket hozzásegítjük ahhoz – ha igényük van rá –, hogy a fejlődést segítő hatások közelebb kerülhessenek egymáshoz, ezzel is segítve az esztétikai kategóriák, érzelmek fejlődését (pl. program-, film- és könyvajánló, ünnepekkel kapcsolatos ötletadás stb.)
- Esztétikai élménnyé, értékké csak az válhat a gyerek számára, ami pozitív érzéseket vált ki belőle, amihez érzelmi kötődése alakul ki. Ez vonatkozik a körülötte lévő emberekre, tárgyakra és helyzetekre egyaránt, ezért fontos, hogy akikkel kapcsolatba kerül, és amivel körülvesszük, esztétikumot sugározzon. Körültekintően kell kiválasztani az élménynek szánt helyeket, helyzeteket és programokat is. Mindenkor figyelembe kell venni az életkori és az egyéni különbségeket is.
- Az ünnepeknél külsőségekben, látványban is meg kell jelennie az esztétikus, az adott ünnepkörhöz kapcsolódó tartalomnak, hogy ezzel is erősítsük azt az érzelmi kötődést a gyerekekben és a szülőknél, amely a hagyományok és a múlt értékeinek megőrzéséhez adhat alapot.
- Az esztétikai élményekhez juttatás elsődleges színtere a közvetlen természeti és társadalmi környezet, melyek lehetőségeit teljes körűen, tudatosan, előre megtervezett formában be kell építeni az óvoda és a csoportok életébe.
- Az értékközvetítő tartalmak (pl. mesék, versek, körjátékok, művészeti alkotások, drámajátékok stb.) kiválasztása az óvodapedagógus joga és egyben kötelessége, melyek színvonaláért felelősséggel tartozik a gyerekek, szülők és a munkáját ellenőrző, értékelő személyek felé.
- A gyerekekben megfogalmazódott gondolatokat, érzelmeket minden esetben tiszteletben kell tartani, és arra ösztönözni őket, hogy az esetleges negatív hozzáállásukat, véleményüket a közösség számára elfogadható formában tudják közvetíteni.
- A gyerekek által létrehozott alkotásokat értéként, „művészi alkotásként” kell elfogadni, értékelése a pozitívumok kiemelésével történhet.

3.6 Az anyanyelvi, nevelés megvalósítása

- **A gyerekek alapvető szükségletére, a kíváncsiság kielégítésére alapozott, az egyéni különbségeket, módokat elfogadó, az egyéni fejlettséghez igazodó, minden tevékenységet átható „beszélő és meghallgató környezet” kialakítása.**
- A fejlődés segítése elsősorban **a mintaadáson alapul**. Ezért nagyon fontos, hogy az óvodapedagógusi beszédben a beszédzsignál könnyen érzékelhető egységekre legyen bontva, a redundancia érvényesüljön, a beszédkörnyezet könnyen értelmezhető, a hangminőség kedvező, élvezhető tónusú legyen.
- Az óvodapedagógus mindennapi beszédmintájával az anyanyelv szeretetét, ápolását közvetítse.
- A gyerekek természetes beszéd és kommunikációs (metakommunikációs) kedvének fenntartása, ösztönzése meghallgatással, kérdéseikre adott válaszokkal, meghitt egyéni és kiscsoportos beszélgetésekkel.
- Az óvodapedagógusnak figyelemmel kell kísérnie az egyes gyerekek beszédállapotát, beszédértési és beszédtechnikai szintjét. A fejlesztés egyénre szabott és indirekt módszerek alkalmazásával történhet. Az esetleges hibák javítása sem lehet direkt, hanem más szövegekörnyezetben, helyes kiejtéssel példát mutatva történhet.
- Mindennapi találkozás természetes helyzetekben, helyzetekhez kapcsolódva olyan alkotásokkal (pl. mese, vers, mondóka, dajkarím, ének, dúdoló stb.), melyek segítik a beszéd fejlődését és egyben az anyanyelvhez, a szülőföldhöz való kötődést is egyszerű módon erősítik.
- A nevelők (óvodapedagógusok és dajkák) gyakorolják az aktív hallgatás művészetét is. Amikor az a fontosabb számukra, amit a gyerek mond, amit, ahogyan a gyerek feltár előttük a világból, és nem az, amit ők akarnak feltárni a gyerekeknek a világból.
- A mozgás, a mozgásfejlesztés a beszédfejlesztés elengedhetetlen része, hiszen *„a mozdulatok a lélek megnyilvánulásai, a beszéd a lélekhangzó megmutatkozása.”* (Rudolf Steiner)

3.8 Az értelmi nevelés

A célunk egy olyan tanulási és tapasztalatszerzési lehetőségeket biztosító közvetlen környezet kialakítása, amelyben minden gyerek számára elérhetővé válnak:

- A mindennapi életből adódó és megoldásra váró problémahelyzetek, döntésre, próbálkozásokra inspiráló helyzetek.
- Elmélyedésre, kutatásra, kísérletezésre lehetőséget biztosító helyzetek, melyek közül a gyerek szabadon választhat pillanatnyi érdeklődésétől, hangulatától függően.
- **Olyan bizalmat és biztonságot sugárzó légkört kell kialakítanunk, ahol felfedezhet, alkothat, kérdezhet, kérdéseire választ kaphat, feltalálhat, hibázhat, bírálhat, véleményt alkothat és sikerélményekhez juthat.**
- A pedagógus szerepe elsősorban a helyzetteremtés, helyzetbe hozás, feltételteremtés és a személyre szabott segítségnyújtás a legváltozatosabb eszközökkel pl. figyelem, érdeklődés, kérdések feltevése, biztatás, bátorítás, ösztönzés, provokálás, elismerés,

tanácsadás. Feladatunk a gyermeki fantázia használatára, a különböző variációk kipróbálására és az ismétlésekre való ösztönzés.

- Maradandó nyomot, változást elsősorban az hagy a gyermekben, ha önállóan, önként, aktívan tevékenykedhet, cselekedhet, gyűjthet tapasztalatokat, Érdeklődése, kíváncsisága, szükségletei, érzelmei ösztönzik a végrehajtásra.
- Tanul attól, akit szeret, és tanul abból, amit szeret.
- Figyelembe kell vennünk, és támaszkodnunk kell a gyerekek spontán ismereteire, tapasztalataira, érdeklődési körére, melyeket beépítve színesebbé és eredményesebbé tehetjük a fejlődésüket.
- A már meglévő ismeretek rendszerezését, bővítését gyakorlati alkalmazást biztosító tevékenységeken keresztül valósítjuk meg.

4. Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai

- A szabadon választható, a tervezett és felkínált, továbbá a gyermeki ötletből fakadó megsegítést igénylő változatos tevékenységek és az elvégzésükhöz szükséges feltételek biztosítása az óvodai életszervezés egyik legfontosabb feladata.
- Az a tevékenység, mely belső indíttatásból szabadon választható, segíti az egész személyiség fejlődését. Egyaránt segíti a világgal való ismerkedést, a reális énkép kialakulását, érzelmi és akarati tulajdonságait, a szociális képességek fejlődését.
- Az életkori sajátosságokból adódó kíváncsiság, nyitottság, érdeklődés, megismerni vágyás szükséglete csak valódi, elvégzett tevékenységeken keresztül elégülhet ki, és ezeken keresztül alakulnak ki az újabb belső szükségletek, motivációk, melyek a fejlődés alapfeltételei.
- A különböző tevékenységek óvodáskorban még egymástól szétválaszthatatlanok. Az óvoda élete minden percében, minden helyzetben tapasztalatokat, ismereteket gyűjt és minden élvezhető helyzetet játékként él meg. A fejlődés egy szintjén ugyan már megjelenik a tudatos munkavégzésre való törekvés és a tanulási vágy, de ez annak a hosszantartó folyamatnak az eredménye, amelyben vezető szerepet maga a tevékenység kap.

4.1 A játék

- **Az életszervezés során mindig szem előtt tartjuk, hogy a játék a gyerek belső szükségleteiből fakadó tevékenység, míg a játékosság a felnőtt gyerekekkel kapcsolatos céljainak megvalósítását segítő eljárás, módszer és eszköz, ebből adódóan elsődleges feladatunk: a szabad játék feltételeinek megteremtése és fejlesztése.**
- A különböző játékfajták választásához, végzéséhez, fejlődéséhez szükséges, kreatív megvalósítást motiváló eszközök, alapanyagok gazdag választékát biztosítjuk, melyből mindenki fejlettségétől, érdeklődésétől és pillanatnyi hangulatától függően önállóan, vagy ha igénye van rá, segítséggel választhat és eszközt készíthet mind a csoportszobában, mind az udvaron.
- Biztosítjuk a terek átrendezhetőségét, leválaszthatóságát, kuckók kialakítását a kialakult játékterületekhez és a játékban résztvevő gyerekek igényeihez igazodva. (pl.

térelválasztásra alkalmas könnyen áthelyezhető kisbútorok, közösen készített térelválasztók, textíliák, jelzésként használható tárgyak, eszközök).

- Az élménynek szánt helyzeteket nagyon átgondoltan válogatjuk össze, hiszen tisztában vagyunk azzal, hogy ezek mindenkiben más-más hatást kelthetnek.
- Az életkori sajátosságokat figyelembe vevő és a fejlődéssel vele járó változásokhoz rugalmasan alkalmazkodó heti és napi ritmust állítunk össze, melyek a folyamatos életszervezés megvalósításával biztosítják:
 - a minél hosszabb egybefüggő játékidőt,
 - egy-egy nagyobb lélegzetű játék több napig tartó folytatását,
 - a délelőtti játék délutáni folytatását,
 - a nyugodt, jó hangulatú alkotásra is lehetőséget adó időkereteket.
- A napi ritmus összeállításánál és a megvalósítás során arra törekszünk, hogy a szabad játékhoz gyerekenként délelőtt legalább 3 óra, délután legalább 2 óra összefüggő játékidőt tudjunk biztosítani. Ennek feltétele, hogy minden más tevékenység folyamatosan, a kialakult játékhelyzeteket meg nem zavarva történjen. (pl. tízórai, mosdóhasználat, egyéni és kiscsoportos fejlesztések, kezdeményezések)
- A játékidő végének közeledtét valamilyen csoportra jellemző szokás vagy hagyomány kialakítása segíti, hiszen ezáltal időt biztosítunk arra, hogy mindenkinek elég ideje legyen befejezni azt a játékot, amelyben éppen benne van.
- A hiányzó játékeszközök pótlásához a gyerekek által elérhető módon helyezük el az alapanyagokat, szerszámokat, eszközöket és az egyénileg és közösen gyűjtött „kincseket”, hogy ezzel is ösztönözzük a saját készítésű kiegészítők alkotását.
- **Nincs jó játék és rossz játék. A játékot, mint tevékenységet nem ellenőrizzük, és nem értékeljük. Ami ellenőrizhető és értékelhető az a játékban megnyilvánuló magatartás, az együttműködés, a segítségnyújtás, a konfliktuskezelés.**
- **A játék információt nyújt az óvodapedagógusnak a gyerek...**
 - **mozgásfejlődéséről** – pl. hogyan jár, fut, mászik, ugrál (nagymozgások koordinációja), miképpen tájékozódik térben, biztonsággal mozog-e különböző tárgyakon (hinta, mászóka, bicikli, roller stb.),
 - **finommozgásáról** – pl. milyen módon bánik a játéktárgyakkal (manipulációs ügyesség), melyik kezét (lábát) részesíti előnyben, milyen játékokat konstruál (építőjáték, szerelőjátékok, anyagok formálása stb.), milyen a viszonya különböző anyagokhoz: víz, homok, agyag stb.,
 - **beszédfejlődéséről** – pl. mit mond játék közben, milyen kifejezéseket használ (szókincs, nyelvhelyesség), milyen a beszédértése (hallása),
 - **szociális érettségéről** – pl. milyen módon képes társaival együttműködni, képes-e kontrollálni viselkedését, részt vesz-e a csoportos játékokban, felhasználja-e a játéktárgyakat helyettesítésre (játszik-e szerepjátékot).
- **Az együttműködésre nyitott, alkalmazkodásra is képes gyerektársak.**
- **Az érzékenyen reagáló, tapintatos, beleélő képességgel rendelkező, játszani is tudó és szerető óvodapedagógus.**

A feltételek felsorolása nem lehet teljes, hiszen azokat nagymértékben befolyásolja:

- a csoport életkori megoszlása,
- a gyerekek érdeklődése,
- a csoportélet hagyományai.

Minden esetben a csoportban dolgozó óvodapedagógusok joga és kötelessége együttműködve biztosítani a lehető legjobb lehetőségeket a csoportjukba járó gyerekek ismerete alapján.

4.2 Tevékenységbe ágyazott fejlesztési, érték közvetítési tartalmak

- **A különböző képességek egymással szoros kölcsönhatásban vannak, összefüggő rendszert alkotnak.** Az egyes tevékenységek egyszerre több képesség fejlődésére is hatással vannak. Ezt a törvényszerűséget figyelembe véve **nem lehet pontosan előre megtervezni a fejlődési irányokat és területeit.** Az előre tervezett képességfejlesztés helyett pontosabb képet adhat a fejlődésről a nyomon követés, és a megfigyelték utólagos lejegyzése.
- **Minden inger, minden hatás, tevékenységbe való bekapcsolódás az egyéni sajátosságok miatt másképp hathat, más területen fejleszthet,** az általánosságban kijelölt fejlesztési célok csak iránymutatóak lehetnek.
- **Az óvodapedagógusnak folyamatosan bővítenie kell eszköztárát,** gyűjtenie a munkáját segítő információkat, és azokat az állandó és alkalmankénti segítőknek, akik tudásukat a gyerekek számára élvezhető és érthető módon át tudják adni, és ezzel élményekhez, tapasztalatokhoz juttatni.
- A meglévő eszköztárából biztos kézzel **ki kell tudnia választani azokat a tartalmakat, amelyek az életkori és egyéni sajátosságoknak megfelelnek, valóban értékörzőek és az értékteremtést, az alkotást is motiválják.**
- **Felkészültnek kell lennie arra, hogy a legváratlanabb helyzetekben is gyorsan tudjon reagálni,** és néha megdöbbenőnek tűnő kérdésekre is választ tudjon adni.
- Előfordulhat, hogy az előre megtervezett, összeállított érték közvetítő tartalmak helyett vagy mellett másra, és szinte felkészülési lehetőség nélkül kell reagálnia. Ez régebben is így volt: egy időjárás változás, egy kóbor macska az ablakban. Egy családi esemény eddig is felboríthatta, megváltoztathatta a terveket. A mai információözön, ami sokszor kontroll nélkül éri a gyerekeket egyre többször befolyásolja, megváltoztatja, vagy részben megváltoztatja a csoport életét.
- Egy-egy önállóan, egyedül feldolgozhatatlan hír, film, meghallott beszélgetés órákra, napokra is változásokat hozhat. Ezek lehetnek pozitív és negatív tartalmúak, és minden esetben, helyzetben meg kell bennük találni azokat a tartalmakat, amelyek előre visznek és fejlesztenek.
- **Ahogy nincs rossz játék, nincs rossz téma és rossz kérdés sem. Ami a gyereket foglalkoztatja, azzal foglalkozni kell. Képesnek kell lenni a negatív érzéseket, élményeket is pozitív tartalmakkal megtölteni.**

4.2.1. Verselés, mesélés

- A gyermekirodalmi anyagok kiválasztása során elengedhetetlen a gyermeklélektani alapok ismerete, a gyermekirodalomban való olvasottság. Ez szolgálja az alapját az

anyagok életkor szerinti differenciálásának, a más nevelési területekkel való összehangoltságának.

- A mesehallgatás társas élmény: szerepet játszik az én-tudat és a mi-tudat alakításában is. Nélkülözhetetlen a szocializáció folyamatában. A mesélő és a mesehallgató már két ember bizalmas együttlétét feltételezi.
- A mese örömforrás: miközben szórakoztat, hatással van a gyerekek képzeletére, intellektusára, érzelmeire, vágyaira. Ezzel indokolt a mese mindennapos jelenléte az óvodai életben. Rendszeres élményként fokozza a gyermeki kreativitást, az alkotói vágyat, különleges utat nyitva az önkifejezésnek.
- A mese és vers az óvodáskorú gyerekek mindennapi beszédhelyzeteinek szerves részét képezi. Az óvodapedagógus figyelje a gyerekek egyéni valamint társas megnyilvánulásait, és álljon velük állandó beszédkapcsolatban: meghallgat, beszél, és mintát ad az utánzásra. Ezzel teremt lehetőséget a gyerekek spontán mesélési és verselési szándékának.
- A mesék erkölcsi tartalmuknál fogva általános és egyetemes értékeket örökítenek át. Személyiségformáló erejük határtalan.
- A mese és a vers kultúrát teremtő és kultúrát megőrző szerepe vitathatatlan.
- A mesélési és verselési alkalmak színesebbé, izgalmasabbakká tehetők meghívott előadók meghallgatásával, óvodapedagógusi szereplésekkel, csoportok közötti együttműködéssel.
- A színházi és bábos előadások megszervezésével a gyerekeket olyan komplex élményhez juttatjuk, ami a lehető legtöbb irányból tud hatást gyakorolni a személyiségükre: egyesítik magukban az irodalom, a képzőművészet, a mozgás-, és táncművészet, az előadó művészet kifejezőeszközeit.
- A szülők tájékoztatásával alkalmat teremtünk az óvodai élmények otthoni ismétlésére (és fordítva), ezzel egyértelművé tesszük a gyerekek és szülők számára az óvoda és család összetartozását. A nevelők és szülők együttműködése fokozza a gyerekek biztonságérzetét.

4.2.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc (néptánc)

- „Ha a lélek parlagon marad szinte 7 éves korig, abban már nem terem meg, amit csak a korábbi művelés vethet el benne” /Kodály Zoltán/ Az óvodapedagógus által gyakorolt ének-zenei fejlesztés nélkülözhetetlen a gyerekekben élő természetes zeneöszton fenntartásában, csiszolásában.
- Biztosítani kell az énekléshez, zenéléshez, énekes játékokhoz, tánchoz szükséges eszközöket/ teret/ segítséget.
- Az óvodapedagógus zenei műveltsége példaadó érték egy csoport/ egyén motiválásában.
- Az óvodapedagógusok eszköztárában nélkülözhetetlen egy ének-zenei példatár, ötlettár (gyűjtőmunka), mely életkor és téma tekintetében is gazdagságot mutat, és bármikor elérhető.

- A dal, a zene, a tánc nem elkülönülten álló nevelési terület, hanem a mindennapokba szervesen beépülő, bármely más nevelési területhez hozzákapcsolható természetes tevékenységi forma.
- Míg a beszéden keresztül az anyanyelv az értelemmel, addig a dalokon keresztül az ének és a zene az érzelmekkel áll a legszorosabb kapcsolatban. Mindkettő szerves része a gyerekek társas kapcsolatainak formálásában, csiszolásában.

4.2.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

- A környezetkultúra alakításában az óvodapedagógus első feladata az esztétikus óvodai életnek a praktikumában is megfelelő tér és dekoráció kialakítása. Továbbá a gyerekekben tudatosítani kell, hogy környezetüket maguk is alakíthatják, formálhatják - aktív résztvevői a környezeti kultúrának.
- A szemléletesség elve alapján az óvodapedagógus feladata, hogy sokoldalú tapasztalatokhoz juttassa a gyerekeket a környező tárgyak, eszközök, jelenségek tekintetében (tapintás, fény és mozgás megfigyelése, utánpótlása).
- A vizuális nevelés során az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyerekeket az eszközök használatával, a rajzolás, a mintázás és a kézimunka különböző technikai alapelemével, eljárásával.
- A nyitottság elve alapján a gyerekek egyéni és újfajta észlelésének is teret kell adni, mely egyéni és újfajta ábrázolásnak nyithat utat.
- Az esztétikai nevelés magába foglalja a természet és közvetlen környezetünk esztétikumát, az ember külső-belső megnyilvánulásának esztétikumát, és a művészetekbe sűrített esztétikum pozitív hatását.
- Az életkor szerinti és az egyéni adottságokhoz igazodó tevékenységek megtervezéséhez az óvodapedagógusnak ismernie kell a gyermeki ábrázolás fejlődési szakaszait, a gyerekek egyéni fejlettségi szintjét. A differenciált tevékenységek mindenkit sikerélményhez juttatnak.
- Az óvodapedagógusnak ismernie kell a különböző ábrázolási technikákat, és rendelkeznie kell az ehhez szükséges eszközökkel.
- A pedagógus a különböző ábrázolási tevékenységeket nem mint feladatot, hanem mint élményszerzést tárja a gyerekek elé. Ez a játékosság elve, mely az alkotás öröme nevel.
- A csoportban történő alkotás vagy kollektív alkotás társas élmény, azaz közös siker, mely növeli az összetartozás érzését.
- A dicséret, megerősítés nem csupán motiváló eszköz, hanem kialakítja a gyerekekben azt az attitűdöt, melynek lényege a másik munkájának (próbálkozásának, igyekezetének) elismerése, megbecsülése. A gyerekeket a sikerben való osztozásra neveljük.
- Alkotásaikat spontán, vagy előre tervezett kiállításokon, óvodai belső, vagy óvodán kívüli külső helyszíneken szervezett rendezvényeken mutathatják be.

4.2.4. A mozgás

- A gyerekek természetes tevékenységi közege a játék, ezért a test edzésére tervezett tevékenységek alapelve a játékosság.
- A testi nevelés csak úgy lehet eredményes, ha az óvodapedagógus ismeri az életkori sajátosságokat, és az egyéni különbségeket a gyerekek képességeinek, adottságainak tekintetében. A tervezett tevékenység így mindig differenciáltságot kell, hogy mutasson a követelmények, elvárások szintjén.
- A differenciálás minden gyereket sikerélményhez juttat a teljesítés során. A sikerélmény olyan belülről fakadó motiváció, mely a legeredményesebben és leghosszabban képes fenntartani a gyermekben élő mozgásigényt és a mozgás szeretetét.
- A fejlesztés és fejlődés sikere érdekében az óvodapedagógusnak folyamatos (rendszeres és alkalmi) feljegyzéseket kell vezetnie minden gyerekről. Munkáját mindig kiegészíti a csoportba látogató és felméréseket, megfigyeléseket végző fejlesztőpedagógus, védőnő és gyermekorvos. A velük való együttműködés – kiegészülve a szülők tájékoztatásával – a mozgástervezésnek és fejlesztésnek is elengedhetetlen pedagógiai vetülete.
- A testi nevelés során az óvoda meglévő eszköztárának használata (hagyományos/kreatív/innovatív módon) nélkülözhetetlen. A tornaeszközeink alkalmasak a gyerekek sokoldalú és változatos fejlesztésére.
- Akár udvari, akár csoportszobai tevékenységről legyen szó, a nevelőknek mindenkor feladata a gyerekek mozgásigényének napi és aktuális feltérképezése. A pedagógusok adjanak teret a gyerekektől származó ötletek megvalósulásának, figyelembe véve a biztonságos mozgástér kialakítását, más tevékenységet végző gyerekek zavartalanágát.
- A nevelők mutassanak nyitottságot más színhelyeken is megteremthető mozgásos tevékenységek megszervezésében: környező erdők, sportpálya, tornaterem, patakpart, tavak környéke, árokpart, lejtők-domboldalok, só-szoba, folyosó, öltöző, lépcsők stb.
- A játékos mozgásos tevékenységek nem csupán a testi nevelést célozzák meg, hanem a társas együttmozgás, a közös élmények, a csapatszellem, az egészséges versenyszellem alakítását is. Ezzel a testi nevelés az érzelmi nevelés színterévé válik.
- A testben, szellemben, érzelmekben harmonikusan gyarapodó gyerek egyre teljesebb képet kap önmaga képességeiről, korlátairól. A testi nevelés nem határolható el az értelmi és érzelmi fejlődéstől. Az énkép alakulása pedig nem csupán a gyerek önnön tapasztalatain, hanem a társak és a nevelők visszajelzésén is múlik. A nevelők felelőssége, hogy ezek a „tükrök” mindig reális alapokon nyugodjanak. További felelősségük, hogy dicsérettel és biztatással, helyes követelményekkel sarkallják a további próbálkozásokat.

4.7 A külső világ tevékeny megismerése

- A gyerekekre jellemző kíváncsiság, természetes felfedező hajlam alapvető táptalaja az óvodapedagógusok ismeret bővítő munkájának.
- A gyermekben rejlő természetes motiváltságot kihasználva a pedagógusok a játékosság és szemléletesség elvén juttassák új ismeretekhez őket. A sokoldalú, játékos tapasztalás a

gyerekeknek örömteli élmény, így a személyiségükbe való beépülésük sokkal eredményesebben zajlik.

- A természettel való együttélésnek, az ember és a természet kölcsönhatásának megvilágítása egy időben értelmi és érzelmi nevelést is kíván a pedagógusoktól. E nevelés során a gyerekek fogékonnyá válnak a természet értékeinek megőrzésére, a környezettudatosság igényének alakíthatóságára.
- A hallott, tapasztalt rossz és jó példák, a megerősítések és cáfolások példáin keresztül a gyerekekben jól alakítható az értékítélet, a kritikai szemlélet, és a véleményformálás igénye.
- A gyerekek folyamatos vizsgálódással és megfigyelésekkel minél teljesebben ismerjék meg a közvetlen és tágabb környezetüket (emberek, társas viszonyok, élő és épített környezet, munka, szórakozás, művelődési lehetőségek). Az ebben való biztos tájékozódás nyújthat csak újabb élményeket és érzelmi biztonságot számukra.
- Az önmagukról szerzett tapasztalatok csak akkor stabilak és fejlődőképeseek, ha kiszámítható, rendszeres napi, heti rendre épülnek. Az óvodai életrend mindig követi a gyerekek életkori szükségleteit, ezzel segítve a testi-lelki egészség fenntartását, benne az énkép folyamatos alakulását, a személyiség harmonikus fejlődését.

4.9 Munka jellegű tevékenységek

- A munka jellegű feladatok szervezése, feltételeinek megteremtése segíti az individuális és szocializációs folyamatok fejlődését, és a két folyamat egyensúlyban tartását. Természetes módon tapasztalatokat biztosíthatunk általuk pl. az önismerethez, a reális énkép kialakulásához, a felelősségvállaláshoz, az együttműködéshez, a kitartáshoz, kudarcátűréshez és általuk kialakulhat mások munkájának elismerésére, megbecsülésére stb. való képesség is.
- Csak az egyén és/vagy a közösség számára fontos feladatok, helyzetek kialakítása és elvégzése segítheti a fejlődést. A „felesleges, látszólagos, tét nélküli” helyzetek ahelyett, hogy pozitív hozzáállást eredményeznének, elkedvetleníthetnek, közömbössé tehetnek, és ahelyett, hogy segítenék a fejlődést, gátolhatják azt. Nem a mennyiség, hanem a valóság az, ami eredményhez vezet.
- Széles körű, változatos, a gyerekek egyéni érdeklődését is figyelembe vevő tevékenységeket biztosítunk, melyek közül minden gyerek megtalálhatja a saját fejlettségétől, önállóságától érdeklődésétől függően azt/azokat, amely/amelyek elvégzésére önállóan vagy kisebb/nagyobb csoporttal együttműködve vállalkozik, és átélheti azokat a pozitív érzelmeket, amelyek további feladatok vállalására ösztönzik.
- A munka jellegű feladatok már az óvodába kerülés első percétől kezdve az **élet természetes velejárói** az életkori és egyéni sajátosságok figyelembe vétele mellett, a fokozatosság elvét és a differenciálás szükségességét szem előtt tartva, mivel a munkavégzéssel járó felelősség csak abban az esetben alakulhat ki, ha a gyerek napi szinten tapasztalatokhoz juthat. Indokolatlan elvárás az iskolai élet közeledtével azokat a tulajdonságokat, szokásokat, szabályokat számon kérni tőle, amelyek kialakulásához, belsővé válásához nem teremtettünk számára elég próbálkozási lehetőséget, időt és feltételrendszert.

- **A tudatos munkavégzés az óvodáskor vége felé kezd el kialakulni**, de megléte az iskolaérettség elengedhetetlen feltétele.
- Nem csak a munkavégzés közbeni magatartás, hanem a munka eredménye is értékelhető, hiszen ennél a tevékenységnél az eredményesség is fontos szempont. Azonban arra minden esetben ügyelnünk kell, hogy a pozitívumok kiemelésével további cselekvésekre ösztönözzünk.
- Önálló munkavégzésre, vállalásra csak ez után ösztönözhetjük a gyerekeket. Azonban még ekkor is szükség van a figyelemmel kísérésre, időnkénti ellenőrzésre, pozitív megerősítést biztosító értékelésre.
- Támogatjuk és segítjük a gyerekek által kitalált, kipróbálásra szánt újszerű megoldási módokat, hiszen ez az alapja a kreatív, rugalmas gondolkodásnak. Segítjük az ezekhez szükséges feltételek megteremtését, és a balesetek megelőzését is szem előtt tartó megvalósítását.
- Minden gyereknek lehetőséget biztosítunk arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint elvégezhesse az önmagával kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet, illetve a társai érdekében végzett munkatevékenységet.
- Folyamatosan biztosítjuk, bővítjük a munkához szükséges, gyerekek számára megfelelő munkaeszközöket.
- Lehetőséget adunk a gyerekeknek bármilyen őket érdeklő munkatevékenység elvégzéséhez, még akkor is, ha a tevékenységi vágyuk és a képességeik nincsenek teljes összhangban.
- Arra törekszünk, hogy minden munkatevékenység örömet jelentsen a gyerekeknek, és teljes önállósággal végezhesék azokat.
- A napirendben kellő időt biztosítunk a munkafajtákban való elmélyedésre, valamint arra, hogy minden gyerek egyéni tempójának megfelelően végezhesse a tevékenységét.

5. A tevékenységekbe megvalósuló tanulás

- A tanulási tevékenység fejlődésének elősegítése változatos tevékenységek biztosításával, gondosan kiválogatott értékközvetítési tartalmak közvetítésével, a differenciálás módszerét alkalmazva valósulhat meg.
- A családi háttér és az egyéni különbségek alapos ismerete nélkül nem lehet eredményes a tanulási folyamatok és képességek fejlesztése sem.
- Valljuk, hogy az életkori és egyéni sajátosságokat, a gyermeki szükségleteket figyelmen kívül hagyó tanítás nem segíti a személyiség fejlődését, és csak látszólagos eredményeket hozhat.
- A tanulás elméletek közül a konstruktív tanuláselméletet helyezzük előtérbe, hiszen ez segíti a valódi tevékenységek elvégzése alatt átélt élmények, érzelmek, érzések alapján történő képességfejlesztést.
- Változatos, sok érzékszervre ható tapasztalatokat biztosítunk.
- A kísérletezésekre, próbálkozásokra, egyéni megoldási módok keresésére ösztönzünk, és ezek eredményeit pozitív módon értékeljük.
- A belső ösztönző erőkre, a gyermeki kíváncsiságra alapozzuk az érdeklődés felkeltést.

- Problémahelyzeteket teremtünk, melynek megoldása közben motiváljuk a többirányú megoldási módok keresését.
- Figyelembe vesszük az egyéni, kiscsoportos és csoportszintű érdeklődést és irányultságot.
- A fejlesztés érdekében maximálisan felhasználjuk a közvetlen természeti és társadalmi környezet lehetőségeit.
- Folyamatosan nyomon követjük az egyéni változásokat: érdeklődés, motiváltság, egyes képességek fejlettségi szintje, ismeretek körének, tartalmának bővülése.
- El akarjuk kerülni, hogy Karinthy Frigyes szavai ránk is igazak legyenek: *„Nem értünk rá tanulni, mert folyton tanítottak.”*

6. A szokások, hagyományok és ünnepek

- Az óvodapedagógusok által, vagy a gyerekek bevonásával történő, csoportra jellemző szokások, hagyományok kialakítása és azok mindennapos használata állandóságot, biztonságot nyújtanak, és ezzel segítik a gyerekeket az eligazodásban, és egyben segítik, hogy minél kevesebb konfliktussal működjön a csoport élete. Erősítik az összetartozás érzését.
- A csoportos óvodapedagógusok által kidolgozott heti és napi ritmus is az állandóságot, kiszámíthatóságot közvetítik, melyekre a gyerekeknek életkori sajátosságaik miatt nagyon nagy szükségük van, hiszen ezáltal érezhetik magukat biztonságban és kialakul az a napi bioritmus, amely az egészséges életmód szokásainak megalapozásához szükséges. Biztosítják azokat a „kapaszkodókat”, melyek az állandó változásban lévő folyamatokban, eseményekben, történetekben kiszámíthatóak.
- A csoportra jellemző és a csoport által kitalált szokások, rítusok, melyek egy-egy tevékenység köré épülnek vagy jelzik a tevékenységváltást (pl. játékidő végének közeledte, körbe csalogatás, mesélés, mozgásos játékokra invitálás, séták kezdete stb.) mindegyike könnyebbé teszi a gyerekek számára a változással járó feszültségek oldását. Ezek a megoldások sokfélék lehetnek, tartalmuk az óvodapedagógus és a gyerekek megegyezésén múlik. (pl. mondóka, ének, gyertyagyújtás, hangszer megszólaltatás, zene részlet stb.) Az azonban fontos, hogy mindig ugyanazt az eseményt vetítsék előre, vagy zárják le.
- Az óvodában és az óvodai életben való eligazodást segítheti a könnyen értelmezhető, esztétikus piktogram rendszer, mely jelölhet egy-egy helyiséget vagy helyet (pl. csoportszobák, barkácsolás helye, könyves kuckó, kísérletezés), egy-egy tevékenység sorrendjét (pl. fogmosás, kézmosás, öltözködés), vagy az eszközök, tárgyak helyét (pl. hangszerek, festékek, textíliák, szerszámok). Piktogramokkal jelölhetjük a gyerekek számára jól látható helyen azokat a tevékenységeket is, amelyek végzéséhez a feltételeket előkészítettük, és ezek segíthetik abban, hogy megérkezésekor vagy a nap folyamán a tevékenységet választhasson.
- A népszokásokon és a hagyományokon keresztül tudjuk a régmúlt értékeit közvetíteni úgy, hogy érzelmileg is közel kerüljenek a gyerekekhez. Általuk élményekhez

juttathatjuk őket, melyek napokra, hetekre is változatos tevékenységeket biztosítanak, és motiválnak azok elvégzésére. A kiválasztásnál azonban minden esetben figyelembe kell venni, hogy:

- ha túl sokat próbálunk megvalósítani, nem lesz elég idő a nyugodt felkészülésre, és a kiváltott érzelmek feldolgozására,
- a valódi átélés és tevékenykedés feltételeit természetes módon tudjuk biztosítani, és azok feleljenek meg az adott csoport életkori sajátosságainak,
- az ünnepekre való készülődés érzelmileg motivált legyen, és ne csak kívülről jövő elvárások miatt működjön.

A csoportélet szintjén:

- **Születésnapok** és névnapok köszöntése.
- Csoportnyitó „játszó délelőtt vagy délután szervezése valamilyen keretjátékkal a szülők részvételével vagy a nélkül (pl. a nevelési év elején az új gyerekek és a már óvodába járó gyerekek fogadása saját csoportjukban).
- **Karácsonyváró délután.**
- **Anyák napja.**
- Évszak kirándulások szervezése és vagy színház, koncert, kiállítás látogatás
- Kézműves Műhelyek szervezése ünnepekhez kapcsolódva.
- Hosszabb ideig távol lévőkkel való kapcsolattartás stb.

Hétszínvilág

Választható részprogram „A természet útjain – természetes neveléssel” című helyi nevelési programhoz

I. Bevezető:

Mottó:

*"Nagy szárnyakat szeretnék adni neked, hogy szállj,
erőseket, mint a karvalyé, hogy a szabadság magasságában könnyű szárnyalással lebegni
tudj,
és siklani az élet színein át, a csendben meghallani a szelet, és minden szót, melyből mesék
születnek.*

*Emlékezz erre, és élvezd a repülést a tenger felett, a fűszálakon át, sőt - miért is ne?!-,
akár széttépett álmok között, mert mindennek, még a zúzmara jegének is értelme van.
Erős szárnyakat szeretnék adni neked, hogy leküzdöd a távolságot, a port, mely a szívedet
szorítja,*

és mindazt, mi aranynak látszik, de amely valójában nem az.

*Nagy szárnyakat szeretnék adni neked, sűrű pelyheset,
hogy megóvjon, ha elvétenéd a repted, és ha le is zuhansz, ne essen bajod.*

*Íme, hát a szárnyak, melyeket adni szeretnék neked, de nem lehet,
mert csak te vagy, ki magadnak őket megteremtheted."*

*(Ornella Fiorini: Lányomnak, fordította Erdős
Olga)*

II. A részprogram összeállításának célja:

Egy olyan választható részprogram felkínálása az óvodában dolgozó pedagógusoknak, mely a helyi programban megfogalmazott célok, feladatok megvalósítását segíti a reformpedagógiák és a „Gondolkodj Egészségesen” program elveinek, módszereinek, eszközeinek szintetizálásával és rendszerbe foglalásával. Ezen kívül beolvasztja a „Zöld Óvodák”, egészségmegőrző prevenció, tehetséggondozó, hagyományörző és művészeti nevelést középpontba helyező programokat segítő modern nevelési módszereket, eszközöket.

A részprogram valójában nem más, mint „kapaszzkodókat” biztosító „ötletgyűjtemény”, mely egy nyitott rendszer. Állandó megújulásra képes, helyi lehetőségekhez, elvárásokhoz igazítható, irányokba terelő összeállítás, melyet mindenki a saját és az adott gyerekcsoport képére formálhat.

A részprogram bevezethető és megvalósítható vegyes, részben osztott és homogén csoportokban egyaránt.

III. A részprogram szellemiségét kiemelten meghatározó pedagógiai irányzatok:

1. Gondolkodj Egészségesen program pl.

Az óvodába járó gyerekek szüleinek, illetve az óvodapedagógusoknak, a pedagógiai munkát segítőknek egy választható, kiegészítő program felkínálása, mely segít megvalósítani azt, hogy a nevelésben résztvevők (gyerek, szülő, nevelést segítők) **személyisége - a saját útjukra rátalálva, saját szükségleteiket kielégítve, maguk ritmusában, egy aktív, segítő**

közösségben, - szabadon fejlődhessenek a közvetlen és tágabb környezet és az összművészetek lehetőségeinek maximális kiaknázásával.

Középpontba helyezett fogalmak, jellemzők:

- **Nyitott** program, óvoda, csoportélet
- **Együttnevelés-gondolkodás**, be és elfogadás
- A nevelésben résztvevők (gyerek, szülő, pedagógus, nevelőmunkát segítők) **szükségeinek kielégítése** az alapvető szükségletektől az önkifejezés, önmegvalósítás szükségletéig
- A helyi értékekhez, igényekhez, lehetőségekhez való **rugalmas alkalmazkodás, alkalmazás**
- A **helyi lehetőségek maximális kiaknázása** a gyerekek fejlődésének segítése során
- A **saját ritmusú, felfedezéseken, próbálkozásokon alapuló fejlődés segítése** komplex tevékenységeken keresztül
- Az **egészséges fizikai, pszichikai, lelki fejlődés segítése** a nevelésben résztvevők mindegyikére vonatkoztatva
- **Projektekben való** tervezés, életszervezés
- Segítségnyújtás, a **közösség** tudására, erejére való támaszkodás
- A **művészetek** által átadható érzelmi, erkölcsi, tudástartalmak tudatos használata
- Az **önkifejezés, újraalkotás** élményeire, személyiségformáló hatására való támaszkodás
- **Felelősségvállalás** önmagunkért, a ránk bízott vagy velünk kapcsolatba kerülő emberekért, gyerekekért és a közvetlen/tágabb környezetért.

2. Freinet pedagógia pl:

A **fejlesztés legfontosabb közegének magát az életet tekinti**, vagyis a gyereket körülvevő kezdetben szűkebb, s idővel egyre táguló közvetlen társadalmi, természeti és épített környezetet. Mindent ezen keresztül és ebben ismer meg, s ebben talál rá az őt érdeklő újabb és újabb kihívásokra.

Freinet-technikák

A gyerekek tevékenykedtetéséhez Freinet összesen 29 – általa technikának nevezett – módszert, komplex tevékenységet ajánl, amelyek közül szabadon válogathatunk. Néhány ezek közül:

- szabad alkotások,
- zenei és mozgásos önkifejezés,
- színpadi kifejezések,
- „technikai” alkotások,
- levelezés, csomagküldés,
- újság, kiadványok, feladatlapok, munkakártyák, élet-könyvek szerkesztése,
- nyomtatása,
- „kiselőadások”,
- kísérletezések.

Ezek a technikák biztosítják Freinet pedagógiájában a kiemelkedően fontos kísérletező, tapogatózó, felfedező ismeretszerzés feltételeit. A saját élményeken keresztül történő fejlődés és fejlesztés biztosítja, hogy minden gyerek saját útján és ritmusában ismerhesse meg önmagát és a világot.

3. Reggio pedagógia pl:

Ebben a pedagógiai rendszerben kiemelt szerepet kap **a nyitottságra nevelés** a változásokra, a **dogmamentesség** léte, a tapasztalatokra építés, a felfedezés és a kutatás módszereinek alkalmazása, a tanulási kedv megőrzése, megtartása és fejlesztése, a világ érzékelés útján történő megismerése. Mindezek az önkifejezés és az önfejlesztés eszközeivel valósulnak meg a közvetlen természeti és társadalmi környezetben található dolgok, értékek felhasználásával, a művészeti eszközök feldolgozásával. és a szülőkkel együtt a közös élményekre épített pedagógiai módszerek sikeres alkalmazásával. **Az óvodapedagógus mellett a különféle művészeti szakemberek, kulturális területen dolgozók is kapcsolatban állnak a gyerekekkel, valamint a fejlesztőpedagógus, és ha van, akkor az óvodapszichológus is állandó segítője a nevelési folyamatnak, a felzárkóztatásnak és tehetség gondozásnak.**

4. Zöld óvodák hálózata pl:

- Az óvoda szellemiségében a környezeti nevelés alapján működik. ..
- **A helyi célok, feladatok megfogalmazásában természet- és környezetvédelmi feladatok kiemelten szerepelnek a helyi adottságok alapján** (pl. fák védelme, faápolás, faültetés, madárvédelem, hulladék kezelése és felhasználása, egészséges táplálkozás, energiatakarékosság, a lakóhely-megismerési tevékenységek, az épített és a természeti környezet védelme stb.).
- A nevelőmunka tervezésében, a megvalósítás gyakorlatában megtalálhatók a környezeti nevelés elvei, tartalmi jellemzi.
- A nevelőmunka hatékonysága érdekében **a nevelési eljárások során a mit, mivel, mikor, hogyan és kivel kérdésekre épített fejlődést tevékenységek kerülnek megvalósításra** (pl. megvalósul a képességek fejlesztése, eszközhasználat megtanulása, ismeretszerzés és alkalmazás modern módszereinek használata, kirándulások stb.)

- Az óvodapedagógus alkalmazott módszerei segítik a tanulási környezet megteremtését, a tanulás tanulásának megvalósítását (játék, szenzitív módszerek, életközösségek terepi tapasztaltatása, felfedezés, élménypedagógia, projekt módszer alkalmazása, kooperatív tanulás, erdei óvoda stb.)
- **A településen és az óvodában élő, a gyermekek életkorának megfelelő hagyományok ápolása, gazdagítása megvalósul az óvoda életében a szülők bevonásával, és így a családdal való kapcsolatban, valamint a település színterein.**
- A zöld jeles napok (természet-ünnepek, egészségi jeles napok) kiválasztásánál is érvényre jutnak a környezeti adottságok

(Részlet a Zöld óvodák kritérium rendszeréből)

5, Felzárkóztató és tehetséggondozó programok pl:

A fejlődést, fejlesztést, felzárkóztatást, tehetséggondozást segítő **módszerek, eszközök** pl:

- kiscsoportos, páros és egyéni tevékenységek feltételeinek, lehetőségeinek biztosítása
- differenciált, egyénre szabott feladatok
- kooperációra épülő tevékenységek
- drámajáték
- környezet módosításával a figyelem és érdeklődés indirekt irányítása
- kísérletezés
- projekteken való tervezés
- IKT eszközök használat
- portfólió, mint a projektmunka dokumentálása
- REA módszer

(R: egy bevezető tevékenység, mely ráirányítja a figyelmet az adott témára, tevékenységre és cselekvésre ösztönöz. E: A tevékenységeken keresztül új tudás, ismeret, készség, attitűd

elsajátítása. A: Kézzel fogható eredmény, bemutatható alkotás, melynek elkészítéséhez az újonnan megszerzett ismeret, készség aktivizálására van szükség.)

6. Hagyományőrző programok pl:

„A hagyományőrzés rendszeres és tudatos beépítésével az óvodai nevelői munkába érzelmi, esztétikai, erkölcsi, ezen belül a szülőföld iránti szeretet valósulhat meg. **Nem külön témaként kell alkalmazni, hanem az óvodai nevelés komplex részeként.** Beépíthető ünnepeinkbe, hétköznapijainkba.... A **természetes anyagok közelsége legyen állandóan jelen a csoportban,** nemcsak mint szemléltető eszköz, hanem a teremtés része és a játék megválasztás, alkotás mindennapi lehetősége. A természetes anyagokkal teli játszósaroknak a hangulata a játék és alkotás örömét sugallja. Hiszen ha a gyermeknek **motiváló és vonzó érdeklődését felkeltő eszközöket biztosítunk,** akkor pedagógiai munkánk szemléletessége elősegíti a képekben való gondolkodás előtörését. Segítheti az egészséges gyermeki képzelet szárnyalását, s ha mindehhez a természetes anyagokat használjuk fel, akkor az ősi népi játékok hangulatos világát ismertetjük meg velük”

(Kiss Lajos Néprajzi Társaság: Népi hagyományok az óvodában – részlet)

7. Művészet és múzeum pedagógia pl:

„A **szépérzék** akkor kell elkezdni kifejleszteni, amikor az ember még minden benyomásra a legérzékenyebben reagál, amikor még minden iránt a legfogékonyabb és a legbefogadóképesebb: gyerekkorban. Azt, ami ebben a korban mély benyomást tesz, semmi nem tudja kiirtani, megmarad, és kihat az egész életre. „

(Szőnyi István)

„A **művészeti nevelés szintetizálja a vizuális, akusztikus és motoros területek kreativitásfejlesztő lehetőségeit.** Aktív befogadásra és alkotásra készíti a gyerekeket, hozzájárul harmonikus személyiségük kialakulásához. (Klaniczay,1996) Kiemelt szerepe van a gyakorlati tevékenységeknek, mert általuk az ismeretek élményszerűvé válnak. **A különböző művészeti területeken (ének, dráma, tánc, vizuális kultúra) a tanulásban akadályozott tanulók a többi gyermekhez hasonló, sőt kimagasló teljesítményre is képesek lehetnek. A tevékenységek széles körű kínálatának nyújtása az egyéni adottságok mellett akár a tehetségek kibontakoztatásának lehetőségét is magában hordja.”**

(Forrás: <http://www.tankonyvtar.hu>)

IV. Az életszervezés jellemzői, sajátosságai:

1. A szükségletek kielégítéséhez szükséges feltételek biztosítása a nevelési folyamatban résztvevők mindegyikére vonatkoztatva (gyerekek, szülők, pedagógusok és a nevelési folyamatot segítők)

Javaslatok a megvalósításhoz, életszervezéshez pl.

<p>1. Fiziológiai</p>	<ul style="list-style-type: none">- Sportolási lehetőség biztosítása az időjárástól függően (kerékpár, korcsolya, úszás, tánc, gyaloglás, falmászás stb.) heti rendszerességgel.- Mindennapos szabad illetve kezdeményezett mozgás biztosítása napi minimum 20 percben időjárástól függően a szabadban, tornateremben, csoportszobában- Az egészséges táplálkozás igényének kialakulását segítő saláták, krémek, müzlik, kenyerek, sütemények készítése minimum heti 1 alkalommal.- Gyógynövények gyűjtése, szárítása, felhasználása- „Egészség” projekt, témanap összeállítása, megvalósítása az évszakok változásához kapcsolva.- Az életkori szükségleteket kielégítő napi ritmus, melyben nagy egységek vannak csak meghatározva és mely elegendő időt biztosít a regenerálódásra, ingerek feldolgozására.
---------------------------	---

<p>2. Biztonsági</p>	<ul style="list-style-type: none">- A gyerekhez igazodó rugalmas, állandóságot biztosító heti, napi ritmus- A gyerekek és a szülők igényeihez igazodó befogadás és visszafogadás, mely minden esetben addig történik, amíg mind a gyerek, mind a szülő biztonságban érzi magát.- A családokkal történő szoros együttműködés, a családok integrálása.- Kuckók biztosítása, melybe visszavonulhat az, aki elfáradt vagy egyedüllétre vágyik.- A gyerekek életkorához, fejlődéséhez is igazodó szokás, szabály, hagyományrendszer, saját rítusok bevezetése, mindennapi használata.- Beszélgető - kör szervezése, ahol mindig megbeszéljük a következő nap előre látható eseményeit is.
<p>3. Szeretet</p>	<ul style="list-style-type: none">- Minden gyereket úgy kell szeretnünk amilyen erősségeivel, hiányosságaival, korlátaival együtt és olyan megnyilvánulásokkal, amely a számára a legmegfelelőbb.- Az érzelmi kötődést sem a felnőttekkel, sem a gyerekekkel nem szabad siettetni. A kapcsolat kialakítást a felnőtt kezdeményezi, de csak az egyes gyerekek ütemében haladva erősítheti.- Tiszteletben kell tartani a gyerek „öszönös” választását, hogy kihez kötődik legelőször, és amikor már ez a kapcsolat elég biztonságot ad, akkor és csak akkor bővíthető a kör.- A szeretetet, mint érzés minden helyzetben közvetíteni kell, de a közösség és a közösség egyes tagjainak életét, komfortérzetét zavaró magatartásformák megjelenésekor, azokat az adott gyerekhez igazítva, azonnal tisztázni kell.

<p>4. Elismerés</p>	<p>- Minden olyan tevékenységet, mely a gyerektől valamilyen erőfeszítést igényel, elismeréssel kell jutalmazni függetlenül attól, hogy ez a többiekkel összehasonlítva milyen eredmény. Az elismerés módjának is az adott gyerekhez kell igazodnia és a tevékenység közben vagy a sikeres (vagy akár a kudarccal is végződhető) cselekvést, próbálkozást követően, konkrétan, a pozitívumokat kiemelve kell megtörténnie.</p>
<p>5. Kognitív</p>	<p>- A gyerekeket érdeklődő témák, fogalmak, kérdések felvetése, melyek segítik az irányokba terelést, a megoldás keresést.</p> <p>- Párhuzamosan, egyénileg, párban, kiscsoportban vagy csoportban végezhető tevékenységek felkínálása.</p> <p>- Kísérletezések, megfigyelések, próbálkozások, kutatások feltételeinek biztosítása (alapanyag, szerszám, könyv, IKT eszközök)</p> <p>- Tanulási, megismerési „stratégiák” megismertetése, hogy mindenki megtalálhassa a számára legegyszerűbben, leghatékonyabban működőt.</p> <p>- Önálló tevékenységválasztás, végrehajtás, ellenőrzés és értékelés lehetőségének biztosítása.</p> <p>- Tevékenységválasztó rendszer kidolgozása</p> <p>- Munkakártyák, feladatlapok, játékok készítése az adott projekthez, témához a gyerekek ötletei alapján és aktív részvételével.</p>
<p>6. Esztétikai</p>	<p>- Tapasztalatok biztosítása a természeti és mesterséges környezet esztétikumának felfedezéséhez (legkevesebb havi 1 kirándulás, látogatás, helyszíni tevékenység, mely esztétikai élményekhez juttat)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - A közvetlen környezet (csoportszoba, udvar) kialakítása, az alapanyagok biztosítása során a természetes alapanyagok előtérbe helyezése. - A színek, színárnyalatok kiválasztása során figyelembe kell venni azok pszichikumra gyakorolt hatását. - A projektek összeállítása során a projektekben meg kell jelennie azoknak a művészeti alkotásoknak is, melyet az adott időszakban a gyerekekkel megismertetünk, illetve valamilyen formában feldolgozunk, vagy inspirációként használva újra alkotjuk.
<p align="center">7.</p> <p>Önmegvalósítás</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Saját úton, saját érdeklődésből kiinduló tevékenységek, kísérletek, felfedezések - Művészeti, technikai ismeretek, jártasságok, készségek az élmények feldolgozásához - Önálló, gyerek által kezdeményezett projektek, napi tervek összeállítása a csoport megegyezése alapján vagy gyerek kérésére - Önismereti, reális énképet fejlesztő játékok, drámajátékok - Az egyéni megoldások, próbálkozások pozitív értékelése, támogatása - Változatos (főleg természetben gyűjtött vagy újrahasznosítható) alapanyagok biztosítása - Kiállítások, bemutatók, színházi játékok szervezése a gyerekek által kitalált formában, tartalommal évente legalább 2 alkalommal.

2. Saját tapasztalatokon, kísérletezéseken keresztül történő fejlődés/fejlesztés feltételeinek biztosítása a közvetlen környezet aktualizálásával illetve a figyelem és érdeklődés folyamatos fenntartása az egyéni különbségek figyelembevételével indirekt (amennyiben szükséges direkt) módszerekkel.

Javaslatok a megvalósításhoz, a feltételek biztosításához pl:

<p>Felfedezésre, megismerésre ösztönző, gyerekek érdeklődését figyelembevevő témák, fogalmak kérdések középpontba helyezése a projektek, témahetek (napok) összeállításánál a gyerekek aktív részvételével.</p>	<p>Tervező beszélgető kör bevezetése a csoport életébe A gyerekek elmondják, hogy milyen téma érdekli őket és milyen ötleteik vannak a feldolgozáshoz (vagy a pedagógus által felkínált témához). Ezeket a pedagógus az adott terv összeállításakor beépíti az általa készített projektekbe és figyelembe veszi az általa felkínált, előkészített tevékenységek felkínálása során. - A pedagógus az éves projektterv, epocha vagy témahét terv összeállítása során szabad sávokat (heteket) hagy a gyerekek ötletinek beépítéséhez.</p>
<p>Az adott csoport életkori sajátosságainak megfelelő hely, idő, tapasztalat, eszköz és alapanyag biztosítása az önálló felfedezésekhez, a tapasztalatokon keresztül történő fejlődés segítéséhez, fejlesztéshez, élmények feldolgozásához és a párhuzamosan végezhető tevékenységekhez.</p>	<p>A csoport életkor szerinti megosztását, életkori sajátosságait figyelembevevő tér kialakítása, melyben vannak állandó egy-egy tevékenységre inspiráló, jól elkülöníthető helyek, kuckók, műhelyek és vannak időszakosan kialakítottak, melyek egy-egy témához, egy adott időszak kiemelt tevékenységéhez vagy a gyerekek igényeihez, ötleteihez alakíthatók, átrendezhetők mind a csoportszobában, mind az udvaron.</p> <p>Összefüggő, kevésbé tagolt napi ritmus, mely segíti a gyerekeket abban, hogy nyugodtan elmélyülhessenek egy-egy tevékenységbe és biztosítja a párhuzamosan végezhető tevékenység megvalósítását.</p> <p>Saját tapasztalatokat biztosító változatos programok, élmények biztosítása a csoportösszetétel életkori sajátosságaihoz igazítva (pl. kirándulások, látogatások, meghívott vendégek, művészeti alkotások, megfigyelések, alapanyagok, gyűjtemények stb.), melyek a feldolgozandó témakörre, fogalomra irányítják a figyelmet, érdeklődést vagy</p>

	<p>segítik az elmélyítést vagy érzelmi kötődést alakítanak, alakíthatnak.</p> <p>Alapanyagok, szerszámok, eszközök körének folyamatos bővítése és elhelyezése, amennyire csak engedi a meglévő tér úgy, hogy a gyereke egy-egy tevékenységükhöz, ötletükhöz szabadon hozzáférjenek és választhassanak.</p> <p>Folyamatos gyűjtőmunka egy-egy témakörhöz kapcsolva, melyben hangsúlyossá válik az újrahasznosítás, újrafeldolgozás lehetősége, illetve játékok, eszközök készítésére inspirál.</p> <p>A kész játékok, eszközök helyett előtérbe kerülnek a gyerekek és a pedagógusok ötletei alapján megvalósítottak. (játékok és eszközök barkácsolása illetve feladatlapok készítése)</p> <p>A gyerekek alkotásainak használata dekorációhoz, tevékenységekhez, életkönyvekbe, kiadványokba, könyvek, újságok készítéséhez vagy bemutatók, kiállítások szervezéséhez.</p> <p>Az adott projekt, témahét, nap felkínált, előkészített tevékenységeinek jelzése piktogramokkal, képekkel annak érdekében, hogy a gyerekek láthassák, hogy ha nem akarnak maguk által kitalált tevékenységet végezni, akkor miből választhatnak</p> <p>.</p> <p>Az adott projekt képi megjelenítése a gyerekek számára jól látható helyen, mely lehet akár egy rajzos ábra, képekből kirakott tabló, könyv vagy a gyűjteményekből összeállított kiállítás a polcon stb.</p>
--	--

<p>Változatos technikák, feldolgozási és felhasználási módok, bemutatása. kipróbálása, gyakorlása az önálló tevékenységválasztás és tevékenységvégzés megsegítéséhez.</p>	<p>Szülők, szakemberek meghívása a csoportba egy-egy technika bemutatásához, megismeréséhez, gyakorlásához</p> <p>Munkakártyák, folyamatábrák</p>
<p>Az egyéni sikeres vagy akár kudarccal végződő, kitartást, erőlkifejtést igénylő próbálkozások, megoldási módok pozitív értékelése</p>	
<p>A gyerekek gyűjtőszenvedélyének kiaknázása</p>	

3. A fejlődést segítő strukturált környezet kialakítása és folyamatos módosítása az érdeklődéshez, témához, fejlődést segítő tevékenységekhez.

Javaslatok a megvalósításhoz, a feltételek biztosításához pl:

<p align="center">Cél: játékorientált, tevékenyre inspiráló tér kialakítása</p>
<p>A tér kialakítás és eszközbiztosítás szempontjai:</p>
<p>A tér szervezés elsődleges szempontja az adott csoport összetételéből (fiú- lány arány, életkor, kialakult kapcsolatok stb.) adódó játékfajtákhoz és tevékenységekhez való alkalmazkodás, a változásokat, fejlődést figyelembevevő átalakíthatóság.</p>
<p>Látványában is jól elkülöníthető játszóhelyek és „tevékenységközpontok” kialakítása (kuckók, műhelyek, sarkok)</p>
<p>Bútorok, eszközök biztonsággal átjárhatók</p>

A csendesebb, nyugodtabb és a zajosabb, hangosabb, intenzívebb tevékenységek helyének elkülönítése
A bútorok, eszközök, terek biztosítják az egyéni, kiscsoportos és csoportos tevékenységhez szükséges feltételeket. (nyitott és zárt terek egyaránt megtalálhatók)
A terek átrendezhetősége a gyerekek illetve az óvodapedagógus ötletei, céljai alapján, ehhez könnyen mozdítható bútorok, paravánok, textíliák állnak rendelkezésre
Állandó helye van a gyerekek személyes tárgyainak
A nagyobb, alap (falak, bútorok, tárgyak, eszközök) esetében hangsúlyosabb szerepet kapnak a természet színei és a pasztell árnyalatok, míg a kiegészítő illetve kisebb tárgyaknál az erősebb, intenzívebb színek.
Hangsúlyosan előtérbe kerülnek a természetes alapanyagú eszközök, tárgyak, alapanyagok valamint a gyűjtemények, melyek eszközök, kiegészítő eszközök készítésére inspirálnak
Tudatosan elhelyezett, közvetetten témára irányító, inspirálóm tárgyak, eszközök, képek (médiumok) elhelyezése a különböző tevékenységek színterein, melyek a pedagógus közvetlen irányítása nélkül terelnek, segítenek, inspirálnak

4. Projektekben, témahetekben (napokban) vagy epochákban történő, tervező munka, mely segíti a komplex világlátás, rugalmas, problémamegoldó gondolkodás és az élethosszig tanulás iránti igény megalapozását.

Javaslatok a megvalósításhoz, a feltételek biztosításához pl:

A projektekben történő tervezés, életszervezés jellemzői

A gyerekek által felvetett komplex probléma, kérdés komplex feldolgozásának terve, mely tartalmazza a célokat, feladatokat, a munkamenetet, tevékenységeket, a várható eredményeket és az eredmények prezentálásának módját (pl. Kiállítás, bemutató. album stb.). **A téma felvetése és a témával való foglalkozás a gyerekek valódi önállóságán alapul, a pedagógusok szerepe ennek az önállóságnak a segítése.**

A projektszellemű, témahetekben történő tervezés, életszervezés jellemzői

A pedagógus által középpontba állított fogalom, kérdés, probléma, tevékenység van középpontban. Tartalmazza a fejlesztendő képességek körét valamint a komplex feldolgozáshoz szükséges, felkínált, előkészített tevékenységeket és konkrétan az érték közvetítési tartalmakat (pl: játékok, mesék, versek, énekek stb.). A pedagógus aktívabban részt vesz a tevékenységek irányításában, szervezésében, a feltételek biztosításában.

Epochákban történő tervezés, életszervezés jellemzői

Az epochális tervezés azt jelenti, hogy három-négy hetes ciklusokban ugyanaz a terület van középpontban (pl. mese, ének, tánc, környező világ felfedezése stb.) majd azt követően egy másik terület kerül középre. A központi területhez kapcsolódó tevékenységek az epocha minden napján újra és újra, egyre bővülő, mélyülő tartalommal előkerülnek, melyek mellett kiegészítő tevékenységként jelenik meg a többi terület. Az epochális rendszerű életszervezés lehetővé teszi, hogy a gyermekek érdeklődése tartósan egy területre koncentrálódjon, s e területen belül a legkülönbözőbb oldalról, sokfajta eszközzel, módszerrel szerezzenek új tapasztalatokat, ismereteket.

5. A gyerekek bevonása a tervezésbe (projektek, epochák, napi tervek összeállításába), szervezésbe, értékelésbe. Projektek, napi tervek készülhetnek az egész csoport vagy kisebb létszámú csoportok részére és egy-egy gyerek számára is. Ezzel is segítve az egyéni különbségek

figyelembevételét illetve a tehetséges vagy felzárkóztatást igénylő gyerekek szükségleteinek kielégítését

Javaslatok a megvalósításhoz, a feltételek biztosításához pl:

Tervező beszélgető-kör megszervezése (közös tervezés megvalósításának lépései)

- A gyerekek ötleteinek összegyűjtése (Ki, mivel szeretne foglalkozni?)
- Az ötletek összegyűjtése után a gyerekek megkérdezése arról, hogy melyik téma, ötlet, tevékenység tetszik a számukra leginkább („szavazatok” összeszámolása)
- A gyerekek által választott témához, fogalomhoz, kérdéshez, tevékenységhez kapcsolódó gyerek ötletek összegyűjtése (Mit játszunk, tevékenykedjünk a kiválasztottal?)
- Az így kialakult gyerekek által kialakult ötlet-tár beépítésével és az óvodapedagógus kiegészítésével készül el a végleges, adott időszakra készített projekt, témahét vagy epocha terv.

(Ugyanígy alakul a tervezés akkor is, ha a feldolgozandó témát, kérdést, tevékenységet az óvónő választja.)

A projektek, témahetek tevékenységeinek képi megjelenítése pl. piktogramokkal, mely segíti a gyerekeket abban, hogy követni tudják, hogy mi az, ami már megvalósult, és mi az, ami még előttük van és lehetőséget biztosít az új ötletek beépítésére is.

Gyűjtemények (alapanyagok, eszközök, játékok, képek, könyvek stb.) **körének bővítése** a gyerekek bevonásával az adott tervidőszakhoz kapcsolódva.

Egy-egy tevékenység **előkészítése** (hely, alapanyag, eszköz, szerszám) **a gyerekek bevonásával**

A mindennapos beszélgető-kör része az **elkészült alkotások bemutatása az alkotást létrehozó gyerek által és annak értékelése a többi gyerek által**

Beszélgetések a tevékenységek közben átélt élményekről, érzésekről

6. Komplex, egyéni megoldásokat biztosító, önálló tevékenységválasztáson alapuló tapasztalat feldolgozás feltételeinek biztosítása a hagyományokon, művészeteken keresztül párhuzamosan végezhető tevékenységek által.

Javaslatok a megvalósításhoz, a feltételek biztosításához pl:

Többirányú tapasztalat, élmény biztosítása a projektekhez, témahetekhez kapcsolódva

Az erő kifejtést kívánó tevékenység végzés pozitív értékelés

Egy-egy fogalom, kérdés, probléma körbe járása minél több oldalról és terület felhasználásán keresztül.

Változatos, sokszínű, napi tevékenységek (minimum 4-5 helyszín és fajta) **érdeklődést felkelthető előkészítése** a gyerekek érkezése előtt (és, ha szükséges a nap folyamán újabbak felkínálása), melyek már belépéskor motiválhatnak egy-egy gyereket egy-egy tevékenység megkezdésére illetve végzésére.

Megfelelő hely, idő, eszköz, alapanyag biztosítása az egyéni, kiscsoportos, párhuzamosan végezhető tevékenységhez, felfedezésekhez, kísérletezéshez, a szabad, érdeklődésen alapuló választáshoz.

Néphagyományokhoz, világnapokhoz óvoda és csoport hagyományokhoz kapcsolódó témahetek (napok) tevékenységi terveinek összeállítása, megvalósítása

Ismerkedés művészeti alkotásokkal (séták, színház, koncert és múzeum látogatások, meghívott vendégek, albumok, képek IKT eszközök stb, segítségével)

Ajánlott oktatási módszerek pl.

Az információ forrása szerint:

- a.) verbális: előadás, elbeszélés, beszélgetés, magyarázat
- b.) szemléltetés: közvetlen (bemutató, kísérlet), közvetett (művészeti alkotások, fénykép, film, rajz, ábra, piktogram)
- c.) gyakorlati: kiselőadás, munkálkodás, projekt, szerepjáték, didaktikus játék, kirándulás, látogatás a gyerekek önálló megfigyelései

Megismerő tevékenység szerint:

- a.) receptív (érzékszervi - tapasztalati)
- b.) reprodukív (előadás, elbeszélés, beszélgetés, magyarázat)
- c.) részben felfedező (kooperatív módszerek, megbeszélés)
- d.) felfedező, kutató (projekt, kooperatív módszerek)

Az oktatás logikai iránya szerint:

Induktív

módszerek megbeszélés előadás magyarázat elbeszélés vita szemléltetésprojektmódszer kooperatív oktatási módszer szimuláció–szerepjáték, játék

A tevékenységek irányításának szempontjai alapján:

- a.) Pedagógus-gyermek együttműködésén alapuló: megbeszélés, szemléltetés
- b.) Gyermeki dominanciájú: projekt, kiselőadás, szerepjáték, játék,

Didaktikai feladat szerint:

- a.) A képességek tanítása-tanulása, fejlődésének segítése: kooperatív tevékenység, projekt vita, játék, fejlesztő játék
- b.) Alkalmazás módszerei: egyéni feladat, szemléltetés, megbeszélés, projekt

c.) A rendszerezés és a rögzítés: gyerek által tartott kiselőadás és szemléltetés. megbeszélés. egyéni, páros és kiscsoportos feladat megoldásfeladat

7. Az individuális és szociális képességek, magatartási formák, szokások, szabályok megalapozása, egyensúlyban tartása az életkori és egyéni különbségek figyelembevételével a modern pszichológiai, pedagógiai, módszertani módszerek használatával.

Javaslatok a megvalósításhoz, a feltételek biztosításához pl:

Az együttműködést, egymás mellett élést segítő szokás, szabály és hagyományrendszer kialakítása
Önismereti, reális énkép kialakulását, egymás megismerését segítő tevékenységek, játékok, drámajátékok kezdeményezése
Önismereti, reális énkép kialakulását, egymás megismerését segítő tevékenységek, játékok, drámajátékok kezdeményezése

Ajánlott nevelési módszerek pl:

A meggyőzés, felvilágosítás, tudatosítás módszerei: meggyőzés, pozitív megerősítés, bírálat,

önbírálat, beszélgetés, tudatosítás. előadás, vita, elvárás, dicséret, pozitív értékelés, érintés, rábeszélés, kivárás, élmények biztosítása, mese. bábozás, drámajáték

Tevékenység megszervezésének módszerei: megbízás, követés, ellenőrzés, játékos módszerek, gyakorlás

Magatartásra ható módszerek:

a) Ösztönzés módszerei: helyeslés, biztatás, elismerés, dicséret, jutalmazás

b.) Gátlást kiváltó módszerek: felügyelet, ellenőrzés, tilalom, átterelés, elmarasztalás

V. Kapcsolattartás a szülőkkel:

Javaslatok a megvalósításhoz

Az óvoda, a csoportok, óvónők megismerésének segítése	Új szülők integrálása	Folyamatos kapcsolattartás
<p>Az érdeklődő szülőknek nyitott hét, melynek utolsó délutánján „teadélután” szervezése, ahol a szülők a látottak alapján feltehetik a kérdéseiket</p> <p>Levél, elektronikus levél küldése a felvett gyerekek szüleinek arról, hogy hogyan készíthetik fel a gyerekeiket illetve a saját lelküket az óvodai életforma elfogadására illetve, hogy mire is lesz szükségük az óvodában.</p> <p>„Beköltözős játék”, mely egy olyan délelőtt, amikor még csak az új gyerekek jönnek be az oviba és ismerkedhetnek az óvónőkkel, nevelőmunkát segítőkkel, a csoportszobával, a játékokkal és minden személyes tárgyukat a helyére tehetik.</p>	<p>Nyitó játék és az első szülői – kör sok-sok ismerkedős és kapcsolatteremtő játékkal</p> <p>Őszi kirándulás a település környékén</p> <p>Folyamatos tapasztalatsere a befogadás, visszafogadás időszakában</p> <p>Szülőkkel történő közös befogadás a idő megkötése nélkül, amíg a gyerek biztonságban érzi már magát az óvodában.</p> <p>Fogadórák, családlátogatások a szülők kérésére</p>	<p>Nyitott óvodai csoportélet, melybe a szülők vendégként bekapcsolódhatnak reggel ½ 9-ig és délután 1/2 4-től, amikor együtt játszhatnak, alkothatnak a gyerekekkel.</p> <p>Internetes kapcsolat, Facebook oldal működtetése, melyen keresztül mindenkihez eljutnak az aktualitások, projektervek, várható események</p> <p>Kiállítások, előadások szervezése a gyerekek munkáiból</p> <p>Szülői Fórum (évente 2-3 alkalommal)</p> <p>Kézműves Műhely (évente legalább 4 alkalommal)</p> <p>Közös ünnepek, ünnepvárók, programok</p>

VI. Az eredményesség kritériuma:

A részprogramban megfogalmazott jellemzők várhatóan segíthetik a gyerekeket abban, hogy amíg óvodások jól érezhessék magukat óvodásként. Saját ritmusukban, saját érdeklődésükből kiindulva szerezhessenek tapasztalatokat az őket körülvevő természeti, társadalmi környezetükről. Sikerek és kudarcok sokaságán keresztül fejlődhessenek értelmi, érzelmi, erkölcsi képességeik. Nyitottan, elfogadóan tudjanak létezni az őket körülvevő, állandó változásban lévő világban úgy, hogy nem ijednek meg a kihívásoktól és az esetleges kudarcoktól, hanem ezek újabb és újabb próbálkozásokra ösztönözzék őket. Az óvodáskor végére kialakul bennük a tudatos tanulás iránti vágy és a bennük kialakult reális énkép segítségével képessé válnak az új életforma elfogadására, a megváltozott helyzettel járó új kapcsolatok felvételére, megtartására, az együttműködésre és a szokások, szabályok betartására.

VII. Befejező gondolat:

„...a gyermekeknek két dolgot kell adnunk: gyökereket és szárnyakat. Gyökereket, amelyek tartást adnak, hogy tudják hova tartoznak, de ugyanígy szárnyakat is, amelyek az egyiket a kényszereitől és előítéleteitől szabadítják meg, a másoknak lehetőséget adnak új utakat bejárni vagy inkább repülni.”

(Johann Wolfgang von Goethe)